

**Nestátní sféra v oblasti podpory rodin
a služeb pro rodiny**

Olga Nešporová
Kamila Svobodová

VÚPSV Praha
2006

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí,
Praha 2, Palackého náměstí 4
Vyšlo v roce 2006, 1. vydání, náklad 27 výtisků, počet stran 59
Tisk: VÚPSV

Recenze: Mgr. Lenka Budilová (Západočeská univerzita v Plzni)
Ing. Marie Dohnalová, CSc (Fakulta humanitních studií UK)

ISBN 80-87007-30-1

Obsah

Úvod.....	4
1. Role NNO v poskytování služeb pro rodiny (Olga Nešporová).....	6
1.1 Občanská společnost a občanský sektor.....	6
1.2 Vztah mezi státním sektorem a občanským sektorem	8
1.3 Přehled činností NNO na základě cílových skupin klientů (Kamila Svobodová)	9
1.3.1 Fungující rodina	9
1.3.2 Osoby nacházející se v obtížné životní situaci.....	10
1.3.3 Skupiny ohrožené sociálním vyloučením	12
2. Poznatky z terénu	14
2.1 Kvantitativní výzkum (Kamila Svobodová)	14
2.1.1 Charakteristika zkoumaných organizací	14
2.1.2 Finanční prostředky	18
2.1.3 Další vzdělávání	21
2.1.4 Poskytování služeb	21
2.1.5 Spokojenost NNO s přístupem jiných subjektů	23
2.2 Případové studie (Olga Nešporová)	23
2.2.1 Služby pro rodiče a nejmenší děti - mateřské centrum Krásnoočko	24
2.2.2 Péče o zdravotně postižené děti - Klub Klubíčko	27
2.2.3 Podpora pěstounských rodin - Naděje.....	31
2.2.4 Nízkoprahové centrum pro děti a mládež - Svět.....	33
2.2.5 Péče o seniory - Středisko respitní péče farní charity	35
2.2.6 Pomoc cizincům - komunitní centrum Berkat, InBáze	37
3. Vybrané problémy fungování NNO (Olga Nešporová).....	40
3.1 Personální vybavenost a vzdělávání.....	40
3.2 Spolupráce s jinými institucemi	41
3.3 Vztah s místní samosprávou na úrovni obcí.....	42
3.4 Problematické oblasti ve vztahu občanského sektoru a státu (z perspektivy NNO).....	43
3.4.1 Zdroje a financování.....	43
3.4.2 Nedocení činnosti NNO	44
3.4.3 Formální pravidla fungování.....	44
3.4.4 Administrativa.....	45
3.4.5 Specifické problémy.....	46
3.5 Legislativa	47
3.6 Vztah mezi NNO a veřejností	48
Závěr.....	49
Literatura.....	52
Příloha: Dotazník pro nestátní neziskové organizace.....	54

Úvod

Občanský sektor významným způsobem doplňuje sektor státní a tržní. Vzhledem k tomuto faktu je důležité zmapovat oblasti, ve kterých je působení této důležité složky fungující demokratické společnosti úspěšné a pro společnost přínosné. Jednou z takových oblastí je podle našeho přesvědčení právě rodina, jakožto základní buňka společnosti. Česká rodina prodělala v posledních několika desítkách let významné proměny v uspořádání i funkcích, změnily se i role jejích jednotlivých členů. Postup od moderní k postmoderní rodině přinesl snížení významu širší rodiny a posílení rodin nukleárních, neúplných, znovusložených i nárůst nesezdaných soužití. Podpora fungujících rodin přitom nemusí být zprostředkována pouze státem, ale je to právě občanský sektor, který se zde může vhodným způsobem uplatňovat. Nestátní neziskové organizace (NNO) hrají důležitou roli v podpoře rodin tam, kde přestávají být rodiny soběstačné a kde je možno ke zvýšení jejich soběstačnosti přispět. Jejich výhoda oproti státní sféře spočívá především ve skutečnosti, že mají bližší vztah k praxi, a to zejména na lokální úrovni. Jsou mnohem flexibilnější než státní instituce a vykazují hlubokou znalost potřeb svých klientů, které se snaží naplňovat.

Naším cílem bylo popsat široké pole působnosti nestátních neziskových organizací v podpoře funkčních i disfunkčních rodin. Vzhledem k velkému rozsahu zkoumané problematiky jsme přitom částečně ponechaly stranou snad nejširší oblast, ve které se občanský sektor uplatňuje, a tou jsou zájmová sdružení a kluby, jejichž výhradním cílem je organizování volnočasových aktivit. Ve výzkumu jsme se věnovaly pouze organizacím právně kodifikovaným jako občanská sdružení, jejichž hlavním cílem není jen pořádání volnočasových aktivit, ale především pomoc rodinám v situacích, kdy ji nejvíce potřebují. Pro dokonalejší vhled do zkoumané problematiky byla využita kombinace kvantitativních a kvalitativních sociologických metod výzkumu. Vedle popisu jednotlivých oblastí a aktivit, ve kterých neziskový sektor rodinu podporuje, bylo též účelem odhalit případné problémy ve fungování NNO. Zde byl kladen velký důraz především na problémy ve vztahu občanského sektoru a státu tak, jak je vnímají na základě své zkušenosti a praxe vedoucí aktéři jednotlivých občanských sdružení. Nastíněna jsou i možná řešení vedoucí k odstranění zjištěných nedostatků.

První část výzkumné zprávy je věnována obecnému úvodu, ve kterém jsou představeny stručné charakteristiky a principy občanského sektoru, je v něm pojednáno o vztahu se státním sektorem a vymezena role nestátních neziskových organizací v poskytování podpory a služeb pro rodiny. Přehled činností, ve kterých se dnes neziskové organizace v podpoře rodin hojně uplatňují, byl utříděn ve vztahu k cílovým skupinám osob, kterým jsou služby poskytovány.

Stěžejní část textu představuje poznatky z provedených výzkumů. Nejprve jsou představeny výsledky kvantitativního výběrového šetření, které zahrnovalo šedesát čtyři občanských sdružení. Uvedeny jsou základní charakteristiky zkoumaných organizací a dále způsoby získávání finančních prostředků a možnosti hospodaření, spokojenost NNO s přístupem a spoluprací jiných subjektů, obecná míra zajištěnosti nabídky služeb i oblastí, ve kterých pociťují zástupci NNO nedostatky. Hlubší vhled do zkoumané problematiky pak přináší další část druhé kapitoly, která na příkladech šesti vybraných organizací s různým rozsahem působnosti i typem nabízených služeb demonstruje konkrétní problémy, se kterými se organizace při zajišťování své činnosti potýkají.

Třetí část zprávy přináší shrnující poznatky z obou výzkumů, přičemž upozorňuje především na problematické stránky činnosti NNO na základě jejich vlastních zkušeností. Největší pozornost je přitom věnována problémům, na jejichž řešení by se měl podílet stát. Jejich odstranění by totiž významným způsobem pomohlo k žádoucímu rozvoji spolupráce mezi státním a občanským sektorem. V závěru práce přinášíme některé návrhy a doporučení,

kteřá by mohla napomoci k tomu, aby se stát společně s neziskovým sektorem partnersky podílely na řešení celospolečenských problémů a uspokojování potřeb občanů i jejich rodin.

Postupná zlepšení v dialogu mezi státem a občanským sektorem od jeho opětovného rozšíření po pádu komunistického režimu jsou zřejmá. Jedná se o dynamický prostor, který se, jak lze odhadnout z porovnání se zeměmi západní Evropy, bude u nás nadále rozvíjet. Rády bychom upozornily na skutečnost, že tento rozvoj probíhal i v době, kdy se uskutečnil náš výzkum. Byl to především nově očekávaný zákon o sociálních službách, který má vstoupit v platnost od 1. 1. 2007 a jehož účinnost se významným způsobem dotkne části zkoumaných organizací. Rovněž nebylo ještě zcela zřejmé, jaké změny přinese uplatnění novely zákona o sociálně právní ochraně dětí, která vešla v účinnost 1. 6. 2006.

Naše poděkování na tomto místě patří všem ochotným pracovníkům z nestátních neziskových organizací, kteří nám poskytli požadované informace a zkušenosti z praxe jednotlivých občanských sdružení. Bez jejich účasti a podnětů by tato zpráva nemohla vzniknout.

1. Role NNO v poskytování služeb pro rodiny

1.1 Občanská společnost a občanský sektor

Občanský sektor je významnou součástí občanské společnosti. Jeho organizace se nacházejí někde **mezi tržním a státním sektorem**, přičemž je pro ně specifické, že jejich fungování není primárně zaměřeno na vytváření zisku, nýbrž na krytí potřeb občanů. Tyto základní charakteristiky vystihují též názvy, kterými jsou organizace občanského či třetího sektoru označovány. Nejčastěji je o nich referováno jako o nestátních neziskových organizacích (NNO; tento pojem je v ČR asi nejužívanější), v angličtině je více akcentován jejich nestátní charakter a jsou obvykle označovány jako non-governmental organizations (NGOs, nestátní/nevládní organizace), ale též non-profit organizations (neziskové organizace), voluntary agencies (dobrovolnická uskupení) a charitable organizations (charitativní organizace), většinou podle kontextu a toho, jaký rys má být zdůrazněn.

V českém diskurzu, a to jak veřejném, tak i odborném, je občanská společnost podle Vajdové vnímána jako „*pozitivní sdružování občanů, které je nezávislé na státu, přispívá k rozvoji občanských hodnot a sociálního kapitálu a je vůči demokracii jako společenskému režimu v podstatě konstruktivní*“ [Vajdová 2005: 22]. Mezi aktivity občanské společnosti přitom většinou nejsou zařazovány sdružování a aktivity extremistických, nacionalistických nebo rasistických organizací a skupin páchajících nezákonnou činnost.

Rada Evropy ve své listině o základních principech a statusu evropských NGOs popsala činnost těchto organizací pěti základními body, které vymezují základní rámec a popisují charakter těchto organizací [*Fundamental principles ...* 2003: 5, 18-19]:

1. NNO jsou z podstaty věci dobrovolné a samosprávné orgány, a nejsou proto předmětem řízení veřejnými autoritami. Mezi NNO jsou zahrnovány asociace, charity, nadace, fondy, nezisková sdružení, spolky a společnosti.
2. NNO jsou orgány založené jednotlivými osobami (s právní subjektivitou i přirozené) a skupinami osob. Jejich složení a sféra působnosti může být národní nebo mezinárodní.
3. NNO jsou většinou organizace, které mají členský charakter, ale není to nezbytné.
4. NNO nemají jako hlavní cíl zisk. Nerozdělují zisk vzniklý vlastní činností svým členům nebo zakladatelům, nýbrž ho využívají pro realizaci svých úkolů a cílů.
5. NNO mohou být buď neformální organizace nebo organizace s přiznanou právní subjektivitou.

V ČR je v souvislosti s NNO většinou užíváno užšího vymezení a jsou tímto pojmem míněny pouze formálně státem uznané a registrované organizace, které mají jednu z následujících právních forem: občanské sdružení, nadace nebo nadační fond, obecně prospěšná společnost a církevní právnická osoba.

Výrazně nejčtenější formou NNO jsou v ČR **občanská sdružení**.¹ Neziskové organizace s tímto statutem jsou sdružením fyzických a právnických osob, které mají společný zájem, pro jehož uskutečnění je vhodné a praktické spojit svou činnost a případně i finanční prostředky [Tomeš 2002: 267]. Základním rysem této právní normy je organizace a vznik „zdola“ bez direktivního zásahu ze strany státu. Vznik občanského sdružení je po formální stránce poměrně jednoduchý, vyžaduje návrh na registraci sdružení, kterou musejí společně s jeho stanovami podat nejméně tři čeští občané na Ministerstvo vnitra. Vysoký

---

¹ V roce 2006 (září) bylo poměrně zastoupení organizací různých právních forem v občanském sektoru v ČR zhruba následující: občanská sdružení 89 %, nadace 1 %, nadační fondy 2 %, obecně prospěšné společnosti 2 %, církevní právnické osoby 7 %. Spočítáno podle údajů Informačního centra neziskových organizací; http://neziskovky.cz/_dataPublic/attachments/2b405ee3fe6695894363a692d2df9800/stat_NNO_tabulka_1990_2006.pdf.

počet občanských sdružení v ČR je podpořen tím, že neexistuje povinnost ohlásit zánik sdružení, a proto jsou registrována stále nová a nová sdružení, aniž by ta zaniklá byla vždy formálně rušena. V současné době je v ČR registrováno zhruba 65 tisíc² občanských sdružení, přičemž se dá předpokládat, že část z nich již není funkční. Zákon nestanoví povinné orgány občanských sdružení, nejčastěji však bývá nejvyšším orgánem valná hromada, výkonným orgánem výkonný výbor a kontrolním orgánem revizor (kontrolní či dozorčí komise). Výdělečná činnost občanských sdružení není právně omezována v případě, že jsou skrze ní získávány prostředky na neziskové aktivity. Status a činnost občanských sdružení upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

Autoři [např. Schaad 1998] věnující se neziskovému sektoru často kritizují neoklasické ekonomické teorie, které počítají toliko s racionální volbou v intencích zisku nebo ztráty. Většinou naopak vyzdvihují internalizované morální normy jednání, které stojí za dobrovolnou činností pracovníků NNO. Poukazují na skutečnost, že v neziskovém sektoru je pravidlem, že jeho aktéři počítají s nevýhodami, např. tím, že poskytují věcné či peněžité dary, pracují bezplatně nebo za nízkou mzdu či se vzdají individuálně racionálního chování, pokud věří, že tím pomohou druhým a společnosti. Jejich jednání nevyplývá ani ze státního nátlaku a snahy vyhnout se sankcím ani z prvoplánovité motivace uspokojit vlastní potřeby, např. snahou o maximalizaci zisku a potažmo i užitku, ale řídí se individuálními představami a normami, morálně zakotvenými a vztahovanými ke společnosti, nikoli pouze k sobě samému. Neziskový sektor je proto též označován jako „**morální sektor**“, aby byl zdůrazněn jeho morální a etický rozměr. Morální sektor je přitom velmi žádoucí složkou společnosti, neboť jeho členové se dobrovolně angažují v oblastech, které považují za důležité, čímž kryjí potřeby jednak svých členů a dále i ostatních občanů. Angažování v sociální oblasti, v ochraně životního prostředí, podpoře jednotlivých členů rodiny či rodiny jako celku, prosazování práv diskriminovaných menšin a zájmové sdružování jsou jenom některé z činností, prostřednictvím kterých NNO působí ve společnosti nikoliv pro svůj vlastní zisk, ale pro blaho svých klientů. Moderní demokratická občanská společnost je bez neziskové sféry jen obtížně představitelná.

Celosvětově dnes působí nespočetné množství nestátních neziskových organizací (s výjimkou Číny, středního východu a některých dalších zemí, kde kulturní vlivy nebo autoritativní vlády omezují rozvoj občanské společnosti, podobně jako v ČR během druhé světové války nebo komunistického režimu). Tvoří alternativní sektor vedle státu, trhu a neformální sféry v podobě rodiny, přátel a sousedů. Zapojení miliónů lidí do činnosti NNO na celém světě ukazuje snahu těchto lidí „*podílet se na něčem smysluplném, co přináší užitek nejen jim samým, ale často slouží i veřejnému prospěchu a překračuje individuální lidské osudy a horizonty*“ [Pauliniová 1998: 159-160, překl.-aut.]. Dobrovolnický charakter ve spojitosti s orientací na blaho druhých jsou základními rysy NNO, přičemž je specifické, že takové počínání ve výsledku přináší mravní naplnění a uspokojení i aktérům. Jakoby tím obohacovali jistou složku své osobnosti. V souladu s psychoanalytickými teoriemi lze hovořit o tom, že lidé prostřednictvím činnosti NNO³ (nikoliv výhradně) naplňují stádium dospělosti, které Erikson označoval jako generativitu a jehož hlavním úkolem byla péče. Může se jednat jak o péči o druhé, tak o společnost, přírodu atd. [Erikson 2002: 242-249].

---

² Přesný stav k 31. 8. 2006 byl podle internetových stránek Ministerstva vnitra ČR 64 689; <http://www.mvcr.cz/rady/sdruzeni/index.html>.

³ Nejedná se pochopitelně o jedinou možnost, jak toto stádium naplnit. Péče o druhé nejčastěji spočívá v péči o vlastní děti a naplňování rodičovských povinností.

1.2 Vztah mezi státním sektorem a občanským sektorem

Státní sektor i nestátní neziskový sektor by, alespoň v teorii, měly sdílet **princip prospěšnosti**, neboť ani stát ani neziskové organizace „*nejednají ve vlastním zájmu, ale jsou neohledně na vlastní prospěch orientovány na blaho svých klientů*“ [Schaad 1998: 14]. Vzhledem k tomu, že „klienty“ jsou v obou případech většinou občané daného státu (výjimkou jsou humanitární NNO zaměřené výhradně na pomoc v zahraničí), lze říci, že se stát a NNO při uplatňování stejného principu vlastně doplňují. Stát má samozřejmě vyšší autoritu a měl by zajistit podmínky proto, aby NNO mohly na jeho území svobodně a účelně fungovat. Úlohou státu ve vztahu k neziskovému sektoru je vytvoření jasného legislativního rámce, v souladu s nímž by NNO mohly působit. Pravidla stanovená státem by měla být taková, aby umožňovala nestátním neziskovým organizacím zachovávat čtyři základní principy stanovené Radou Evropy [*Fundamental principles ...* 2003: 5, 19-20]:

1. NNO vznikají díky iniciativě jednotlivců či skupin osob. Národní a fiskální rámec by proto měl umožnit a podporovat takovou iniciativu.
2. Všechny NNO by měly mít právo se svobodně vyjadřovat.⁴
3. NNO s právní subjektivitou by měly mít stejné kapacity, jaké obvykle mají jiné organizace s právní subjektivitou, a rovněž by měly být předmětem stejných administrativních a veřejných závazků i trestních postihů podle shodného práva.
4. Jakýkoliv skutek či opomenutí ze strany státního orgánu vůči NNO by měly být předmětem státního přezkoumání a vydány k objasnění nezávislému a nestrannému soudu s plnou soudní pravomocí.

Přítom je žádoucí, aby vztah státu a občanského sektoru byl skutečně budován ke **vzájemné spolupráci**. Rada Evropy výrazně doporučuje, aby NNO a státní autority překonaly nejasný postoj, který mnohdy vzájemně zaujímají, a vytvořily mechanismy vedoucí ke společnému dialogu, o kterém se věří, že bude prospěšný pro obě strany [*Fundamental principles ...* 2003: 31]. Obě strany totiž sledují společné cíle v podobě nacházení řešení problémů společnosti a uspokojování potřeb jejích členů. Vzájemná konzultace se přitom může dít na mnoha úrovních. Podle aktuálních potřeb může probíhat na národní či lokální úrovni, většinou v rámci jednotlivých odvětví. Význam tohoto dialogu a přínos občanského sektoru pro stát bývá mimo reálné řešení problémů v praxi též spatřován v **přínosných poznatcích k navrhování legislativy**. Je totiž zřejmé, že aktéři občanského sektoru se během své činnosti setkávají s konkrétními problémy, mají blíže k praxi, a tím mohou vznést důležité připomínky k legislativním úpravám týkajícím se oblastí, ve kterých působí. Neméně přínosná je přitom jejich **reálná pomoc při řešení problémů a uspokojování potřeb občanů**, respektive vybraných cílových skupin. Na rozdíl od státu znají totiž NNO lépe konkrétní potřeby a možnosti svých klientů v jednotlivých lokalitách a jsou flexibilnější v řešení aktuálních problémů.

V případě pomoci rodinám a jejich jednotlivým členům je potenciální oblast působení ze strany NNO velmi rozsáhlá. V souvislosti se socio-demografickými proměnami společnosti, ke kterým docházelo v západoevropské společnosti od 60. let 20. století [Sullerotová 1998] a které se v ČR projeví většinou až po pádu komunistického režimu, došlo k oslabení pozice rodiny ve společnosti. Jedná se především o snížení porodnosti a sňatečnosti a naopak zvýšení rozvodovosti [Fialová 2006, Rychtaříková 2003, Sobotka 2001]. Rodiny se zmenšují a klíčovou roli dnes hraje nukleární rodina, vzájemná pomoc jednotlivých členů v rámci širší rodiny je u nás na ústupu.⁵ NNO tak mohou nacházet svoji roli právě

⁴ Tento princip je odvozen z 10. článku Evropské úmluvy o lidských právech.

⁵ To souvisí s mnoha faktory, významně zejména se zvýšenými nároky na trhu práce, vyšší zaměstnaností žen, mobilitou a individualizací.

v nahrazení oblastí, ve kterých se tradičně uplatňovala širší rodina. Těmi mohou být například péče o děti, sociální služby nebo pomoc v krizových situacích. Některé NNO našly svůj účel v současné době právě v posilování fungujících rodin, jiné jsou organizovány spíše na zájmové bázi, čímž vycházejí vstříc většinou jednotlivým členům rodiny. I poskytnutí služby v podobě volnočasové aktivity pro některého z členů rodiny (typicky děti nebo mládež) však zřejmě vede k vyšší spokojenosti tohoto člena a jeho aktivnějšímu a kvalitnějšímu trávení volného času, což může mít ve výsledku jistě pozitivní dopad na celou rodinu. Ani význam činnosti zájmových sdružení v celé společnosti by tedy neměl být podceňován.⁶ Přehled typických oblastí, ve kterých se NNO vhodným způsobem uplatňují v podpoře rodiny a jejich jednotlivých členů, představuje následující podkapitola.

1.3 Přehled činností NNO na základě cílových skupin klientů

Mezi nestátní neziskové organizace zaměřující svoji činnost primárně na rodinu se řadí široké spektrum organizací, od organizací zajišťujících aktivity pro děti z fungujících rodin⁷ až po organizace věnující se dětem či dospělým osobám v obtížných až krizových životních situacích. Cílem následující části je vytvořit přehled o těchto subjektech, tj. vymezit, na jaké cílové skupiny se tyto organizace zaměřují a jaké služby jim poskytují. Na základě cílových skupin klientů byly organizace rozděleny na ty, jež se věnují především fungující rodině, a dále na ty, které se zaměřují na osoby nacházející se v obtížné životní situaci, a organizace, jejichž cílovými skupinami jsou skupiny osob ohrožené sociálním vyloučením.⁸ Zmíněné třídění do posledních dvou skupin bylo utvořeno na základě prvku dočasnosti či trvalosti příslušnosti osob k uvedené skupině. Osoby nacházející se v obtížné životní situaci, kupříkladu osamělé matky/otcové s dětmi či zanedbávané děti, se v této situaci mohou nacházet jen přechodně a jejich nepříznivé životní podmínky se tedy mohou v budoucnu zlepšit, příslušníci skupin ohrožených sociálním vyloučením však šance na změnu svého statusu nemají (někteří zcela, jiní pravděpodobně). Uvedená klasifikace samozřejmě nevyklučuje třídění dle jiných kritérií.

1.3.1 Fungující rodina

Matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené

Pro matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené a jejich děti jsou zřizována, jejich svépomocí, především **mateřská centra** sloužící ke **vzájemnému setkávání** rodin s dětmi za účelem společných her, výletů, vzdělávání a dalších činností. Základním cílem mateřských center je umožnit matkám či otcům malých dětí vyjít z izolace, kam se celodenní péčí o dítě dostávají, posilovat tím mateřskou a rodičovskou roli, pomoci rodičům udržovat profesní orientaci, případně kontakt se zaměstnáním, posilovat jejich sebevědomí a usnadnit zvykání malých dětí na kolektiv. Rodiče zde naleznou možnost vyměnit si zkušenosti s ostatními rodiči, vzájemně si vypomoci (například formou občasného hlídání dětí), seberealizovat se, využívat vlastních schopností a znalostí, vzdělávat se, navštěvovat sportovní a zábavní akce a rozmanité kurzy, semináře a přednášky, kde mohou získat kupříkladu odborné poznatky o výchově a zdraví, nastávající rodiče jsou připravováni na

⁶ Nicméně v této studii se kvůli širokému rozsahu studovaného materiálu omezíme pouze na občanská sdružení, která poskytují služby pro rodiny nebo jejich jednotlivé členy právě s výjimkou těch, jejichž jedinou náplní jsou volnočasové aktivity.

⁷ Fungujícími rodinami rozumíme rodiny řešící běžné životní situace, tj. rodiny, kde žádný z jejich členů nespadá do skupin osob se specifickými potřebami (např. sociální vyloučení, handicapování apod.).

⁸ Na podobně vymezené ohrožené skupiny obyvatel se ve své strategii zaměřuje Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006, s. 16-18, 27-30, 46-49.

porod, kojení apod. Pro rodiče spolu s jejich dětmi jsou nabízeny různorodé zájmové kroužky (např. cvičení, plavání, jazykové kurzy, zpěv, malování aj.), jednorázové i pravidelné jednodenní či víkendové kulturní a společenské akce a výlety. Pro děti jsou v těchto centrech k dispozici herny a je pro ně připravován pestrý program (besídky, karnevaly aj.).

Fungující rodina

Organizace zaměřující své aktivity na fungující rodinu se orientují na **podporu rodinného života ve všech jeho fázích**, tj. cílovou skupinou jsou děti, mladí lidé, nastávající rodiče, rodiče i prarodiče a základní snahou je podpora a upevnění psychického, fyzického a sociálního zdraví jednotlivců i rodiny jako celku. Činnost těchto organizací zahrnuje například přípravu snoubenců na manželství, nastávajících rodičů na rodičovství, provozování manželských poraden, právní, sociální a psychologické poradenství, rozvoj a realizaci volnočasových aktivit pro děti, mládež i dospělé - organizování kulturních, společenských a sportovních akcí pro celé rodiny, soutěží, kroužků, výletů, besídek, víkendových a prázdninových pobytů s cílem upevňování rodinných vazeb. Mezi další aktivity patří pořádání seminářů, kurzů, přednášek a besed s odborníky a jiných vzdělávacích akcí zaměřených na manželskou, rodinnou a sociální problematiku, poskytování informací a kontaktů na specializované odborníky. Tyto aktivity jsou nejčastěji provozovány **rodinnými centry**.

1.3.2 Osoby nacházející se v obtížné životní situaci

Zanedbávané, týrané, zneužívané děti

Cílem organizací orientujících svoji činnost na ohrožené, opuštěné, týrané, zneužívané a zanedbávané děti (**syndrom CAN** - Child Abuse and Neglect zahrnující jak týrání fyzické, tak i psychické, ale i sexuální zneužívání) je **prevence, diagnostika a terapie** zaměřená na tyto děti.⁹ Mezi základní okruhy činnosti patří mimo jiné vyhledávání týraných a jinak sociálně ohrožených dětí, poskytování neodkladné pomoci těmto dětem a komplexní péče o ně, dále psychosociální poradenství, pomoc dětem vyrovnat se s traumatizujícími prožitky a situacemi, pomoc dětem s psychickými problémy, snaha řešit školní a výchovné problémy dětí i konflikty mezi rodiči a dětmi, poskytování nebo zprostředkování poradenství rodičům při výchově a vzdělávání dětí apod.

V oblasti prevence je základní snahou zabránit, eventuálně zmírnit následky traumatizace dítěte-oběti; pracovníci těchto organizací také pořádají přednášky, kurzy a besedy týkající se problematiky týrání. Diagnostika zahrnuje psychologická vyšetření dětí a práci s ohroženou rodinou a dětmi. Terapie se rovněž zaměřuje jak na jednotlivce, tak i na celou rodinu a bývá realizována v širokém záběru - od krizové intervence přes krátkodobou individuální, skupinovou či rodinnou terapii až k dlouhodobé formě psychoterapie. Týmy pracovníků tvoří většinou psychologové, sociální pracovníci a terapeuti, kteří úzce spolupracují i s dalšími odborníky (pediatry, psychiatry, sexuology, právníky, kriminalisty apod.). Mnohé organizace provozují vedle **krizových center** také telefonické a internetové **linky důvěry**.

Riziková mládež

Nestátní neziskové organizace orientující se na rizikovou, neorganizovanou mládež (která tráví svůj volný čas především „na ulici“) zaměřují svou činnost zejména na terénní

---

⁹ Podrobnější informace o problematice dětí se syndromem CAN i zprostředkování pomoci ze strany NNO poskytuje publikace vyhodnocující desetiletou praxi působení Dětského krizového centra v Praze [Dušková et al. 2004]. O roli neziskových organizací v naplňování sociálně-právní ochrany dětí a jejich spolupráci se státním sektorem pojednaly např. Broulíková - Kuchařová [2002], Šnajberková [2005].

sociální práce, poradenství, volnočasové aktivity, provozování nízkoprahových kontaktních center (na klienty jsou kladeny minimální nároky při vstupu - účast není podmíněna přihláškou, placením příspěvků, pravidelnou docházkou apod.), streetwork (zaměřené na drogově závislou nebo drogami ohroženou mládež), realizování probačních programů apod. Většina těchto organizací se snaží **nabídnout neorganizované mládeži alternativní trávení volného času** a realizuje projekty v oblasti **prevence sociálně patologických jevů**; pořádá sportovní, kulturní, společenské, vzdělávací akce, soutěže, týdenní i víkendové sociálně motivační pobyty v přírodě. Součástí nabídky bývá poradenství, případně zprostředkování kontaktu na odbornou pomoc v krizových situacích. Některé organizace se orientují na práci s romskou mládeží.

Osamělé matky/otcové s dětmi

Pro osamělé matky nebo otce s dětmi (případně pro těhotné ženy) bývají nejčastěji budovány **azylové domy**, kde tyto osoby v mimořádně náročné či krizové životní situaci, kterou nemohou či neumějí samy řešit, naleznou **přechodné ubytování**. Délka pobytu je různá, od krátkodobého krizového ubytování na dobu několika dnů až po dlouhodobější azylové pobyty, většinou však maximálně na dobu 12 měsíců, po jejímž uplynutí by měl mít klient nalezeno vhodné trvalé ubytování. Mezi klienty se často vyskytují **oběti domácího násilí**, přičemž tato zařízení pro ně plní důležitou funkci bezpečného ubytování bez ohrožení ze strany násilného partnera. Azylové domy kromě ubytování poskytují také sociálně-právní, výchovné a psychologické poradenství (případně zprostředkovávají kontakty na psychology a jiné odborníky) a aktivizační služby. Dětem ubytovaných rodičů bývají nabízeny možnosti pro rozmanité volnočasové aktivity, ve většině domů bývají klienti vedeni k aktivní pracovní činnosti (například pravidelný úklid a údržba domu, vaření, příprava programů pro děti apod.) a v rámci programů azylového domu se mohou účastnit různých kurzů (šití, základů práce s počítačem aj.). Některé organizace nabízejí i další doplňkové služby, jakou je například pomoc při jednání s úřady (při zajišťování dávek státní sociální podpory, bydlení, práce apod.).

Dospělé osoby nacházející se v obtížné životní situaci

Neziskové organizace orientující se na dospělé osoby nacházející se v obtížné životní situaci, kterou nedokáží řešit vlastními silami, poskytují nejčastěji **informace a poradenství** (sociální, právní, rodinné), případně další formy pomoci (např. krizová intervence, terapie, hmotná pomoc, nouzové ubytování) a mezi jejich klienty patří **osoby s velmi širokou škálou problémů**. Služby poraden tedy zasahují do mnoha oblastí lidského života a orientují se například na mezilidské vztahy, na osoby s neshodami v rodině (s partnerem, rodiči; předrozvodová a porozvodová mediace apod.), násilí v rodině, týrání, sexuální zneužívání, na osoby řešící problém s alkoholem nebo jinými návykovými látkami, na osoby s problémy v zaměstnání, ženy a dívky, které se ocitly v sociální nouzi v důsledku těhotenství a mateřství, lidi v těžké životní situaci zapříčiněné úmrtím či vážnou nemocí v rodině, lidi postižené přírodními katastrofami, osoby s problémy s bydlením či zcela bez přístřeší, osoby odsouzené k výkonu trestu, lidi řešící obtížné majetkové vztahy apod. Tyto organizace často provozují **krizová centra a linky důvěry**, kde pracují sociální pracovníci, psychologové, lékaři, terapeuti, právníci a další odborníci, případně zde klienti mohou na další odborníky získat kontakt.

1.3.3 Skupiny ohrožené sociálním vyloučením

Zdravotně postižené děti

Mezi nestátními neziskovými organizacemi působí mnoho organizací orientujících se na rodiny se zdravotně postiženými dětmi (s tělesným, mentálním či kombinovaným postižením; děti se sluchovými, zrakovými vadami, s poruchami komunikace apod.). Tyto organizace si kladou za cíl **poskytovat podporu rodinám s handicapovanými dětmi**, usnadnit těmto rodinám a především dětem jejich situaci, rozvíjet schopnosti a dovednosti postižených dětí (a tím pokud možno přispívat ke zlepšování jejich zdravotního a psychického stavu a kvality jejich života) a integrovat je do většinové společnosti. Podpora bývá poskytována prostřednictvím informačních a poradenských center, denních stacionářů, středisek rané péče, sdružováním rodičů a přátel zdravotně postižených osob, zřizováním půjčoven speciálních pomůcek a zajišťováním osobní asistence (rezidenční nebo terénní).

Organizace zaměřené na zdravotně postižené děti vykonávají mnoho druhů aktivit, mezi které patří například poskytování sociálních, poradenských a konzultačních služeb, služeb z oblasti sociálně-právní, léčebné a speciálně pedagogické, zajišťování volnočasových aktivit, vzdělávání rodičů a dětí s postižením, terapie, budování chráněných dílen, provozování internetových stránek jako informačního zdroje a podobně. Mezi volnočasové aktivity bývají nejčastěji řazeny ozdravné a rehabilitační pobyty, výlety do přírody, kulturní a sportovní akce, kroužky pro děti, besídky, hry atd. Rodiče mohou v těchto centrech konzultovat své problémy s ostatními rodiči a zároveň mohou využít služeb odborníků - lékařů, speciálních pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků apod., případně získat na tyto odborníky kontakt.

Děti žijící mimo původní rodinu

Mezi základní cíle neziskových organizací zaměřujících se na děti a mládež žijící mimo původní rodinu patří **podpora a služby pro děti z dětských domovů**, pomoc dětem při opuštění dětských domovů po dovršení zletilosti, **vyhledávání náhradních rodin** pro opuštěné děti a **podpora pěstounských rodin**. Dětem z dětských domovů poskytují tyto organizace psychosociální, poradenské a socio-terapeutické služby, programy sociální prevence, pořádají pro ně týdenní a víkendové pobytové programy, jednodenní akce, zajišťují volnočasové aktivity apod. Dětem odcházejícím z dětských domovů (případně pěstounských rodin) po dosažení 18 let bývá poskytována pomoc v této obtížné životní etapě, kdy tyto mladí lidé nemají kam jít a je pro ně těžké získat samostatné bydlení. Jsou pro ně například budovány domy na půl cesty - chráněná bydlení, kde kromě bydlení mohou získat též základní pracovní návyky, naučit se vést domácnost, hospodařit s penězi, naučit se odpovědnosti a samostatnosti a následně se úspěšně zařadit do společnosti. Pro děti z dětských domovů se neziskové organizace snaží vyhledat vhodné náhradní rodiny.

Zájemcům o pěstounskou péči jsou nabízeny přednášky, cvičení a semináře, na kterých získají informace i praktické dovednosti pro to, aby mohli co nejlépe pečovat o opuštěné děti. Pěstounským rodinám bývá poskytována odborná podpora, poradenská pomoc, jsou pro ně pořádána pravidelná setkávání, rekreační, kulturní a společenské akce a v případě potřeby je těmto rodinám poskytována též podpora finanční. Pokud se dětem nepodaří zajistit trvalá náhradní péče, snaží se některé organizace o začlenění těchto dětí do běžného života alespoň zprostředkováním hostitelské péče (tj. pobyt dětí v náhradní rodině např. pouze o víkendech, prázdninách).

Senioři

Starším lidem je nabízena a poskytována celá řada služeb lišících se podle potřeb a soběstačnosti seniora, počínaje nabídkou **volnočasových aktivit**, přes **podporu péče v rodině**

až po **péči institucionální**. Pro soběstačné seniory bývají zřizovány například kluby důchodců, ve kterých mají starší lidé možnost pravidelně se setkávat, jsou pro ně pořádány kulturní, společenské i sportovní akce, kurzy, přednášky, besedy, výlety, je jim zajišťováno poradenství apod. Seniorům, kteří nejsou již zcela soběstační, ale stále žijí ve své domácnosti nebo v rodině svých dětí, je poskytována pečovatelská a ošetrovatelská služba, jež zahrnuje veškerou pomoc v klientově domácnosti - pomoc s osobní hygienou, nákupy, praní a žehlení prádla, úklid, nutné pochůzky, doprovod k lékaři, donášky obědů, podávání léků apod. Denní (resp. vícedenní) centra pro seniory, týdenní stacionáře a respitní služby jsou určeny lidem, kteří nemohou trávit samostatně čas doma, nicméně jsou mobilní nebo částečně imobilní a alespoň částečně samostatní, přičemž péče jim je zajišťována v době, kdy rodinní pečovatelé nemohou péči zajistit sami (z pracovních důvodů, v době dovolené apod.). Senioři, kteří nejsou plně soběstační a nemají rodinu, jež by jim mohla zajistit přiměřenou péči, mohou využít institucionálních služeb, mezi které patří domovy - penziony pro důchodce, domy s pečovatelskou službou a domovy důchodců. Obyvatelé domovů - penzionů pro důchodce jsou nejvíce soběstační a je jim nabízeno pouze ubytování a základní péče, popřípadě další placené služby. Klientům domů s pečovatelskou službou se poskytuje stravování a péče, obyvatelům domovů důchodců, kteří by měli být nejméně soběstační, je poskytována péče komplexní.

Romové

Neziskové organizace mající jako svou cílovou skupinu Romy a romské rodiny a komunity se zaměřují především na podporu těchto osob, na vytváření podmínek ke zvyšování a prosazování sociálního, kulturního, vzdělanostního, ekonomického a pracovního potenciálu Romů. Příslušníci této etnické menšiny mohou využít **služeb informačních, poradenských a vzdělávacích center**, ve kterých působí též **terénní sociální pracovníci**. Některé organizace v rámci svých aktivit podporují vzdělávání a výchovu Romů, vytvářejí příležitosti k aktivnímu trávení volného času, podporují možnosti seberealizace a napomáhají Romům při řešení problémových situací.

Cizinci, uprchlíci

Organizace, jejichž cílovou skupinou jsou imigranti, tj. **žadatelé o azyl, uznání uprchlíci a cizinci ve všech typech pobytového režimu**, poskytují zejména právní, sociální a psychologické **poradenství**. Těmto osobám je nabízena pomoc, příp. asistence při jednání s úřady (např. při vyřizování trvalého pobytu v ČR, přičemž cizinci je zajištěn doprovod, v některých případech je cizinec při jednání zastupován), se zdravotnickými a jinými zařízeními, pomoc při řešení bytové otázky, při hledání zaměstnání, je jim zajišťováno zprostředkování vzdělávacích služeb (školní docházka, jazykové kurzy, počítačové kurzy), jsou jim poskytovány tlumočnické a překladatelské služby, informace a kontakty na další odborníky, pomoc při vyhledávání specializovaných služeb, materiální, případně finanční pomoc apod. Některá centra zajišťují pro cizince rovněž volnočasové aktivity, pořádají kurzy i odborné přednášky.

Základním cílem mnoha organizací je adaptace a posléze integrace cizinců do většinové společnosti a též postupné zlepšování informovanosti imigrantů i české odborné i laické veřejnosti o otázkách migrace a integrace v České republice a prosazování a dodržování zákonných práv imigrantů v české společnosti.

2. Poznatky z terénu

2.1 Kvantitativní výzkum

V rámci kvantitativního výběrového šetření realizovaného na přelomu června a července roku 2006 jsme oslovily celkem 196 nestátních neziskových organizací vybraných na základě Databáze neziskových organizací,¹⁰ v níž byly tyto organizace uloženy pod klíčovým slovem „rodina“. Organizace, v jejichž kontaktních údajích byla k dispozici emailová adresa, jsme kontaktovaly elektronicky (165 z nich), zbylé subjekty byly obeslány poštou. Návratnost vyplněných dotazníků byla **zhruba třetinová**, tj. níže uvedené výsledky byly zpracovány na základě odpovědí **64 občanských sdružení**. Jedním z původních záměrů tohoto výzkumu bylo zmapovat a kvantifikovat rozšíření a působnost nestátních neziskových organizací v oblasti podpory rodiny. Přesto, že jsme se v rámci realizace tohoto úkolu setkaly s určitými problémy (především v podobě chybějící opory pro stanovení reprezentativního souboru NNO poskytujících služby pro rodiny a dále nízké návratnosti dotazníků), považujeme poznatky, které jsme zde získaly, za zajímavé a přínosné.

2.1.1 Charakteristika zkoumaných organizací

Z hlediska **období vzniku** neziskových organizací je nadpoloviční většina dotazovaných sdružení poměrně mladá, neboť vznikla mezi lety 1999 - 2006, čtvrtina organizací byla založena v rozmezí let 1995 - 1998, zbytek organizací (tj. necelá pětina) vznikl před rokem 1995 a funguje tedy již více než 12 let. Pouze 19 organizací ve své činnosti přímo navazuje na aktivity jiných, předchozích organizací, přičemž tyto původní organizace vznikly v širokém rozmezí let, nejstarší z nich byla založena již v roce 1973.

T a b u l k a 1 **Rok vzniku organizace**

	abs.	%
před r. 1991	4	6,3
1991 - 1994	8	12,5
1995 - 1998	16	25,0
1999 - 2002	22	34,4
2003 - 2006	14	21,9
celkem	64	100,0

Mezi klienty občanských sdružení byly zastoupeny všechny typy cílových skupin blíže popsané v kapitole 1.3, vzhledem k výběru ovlivněnému zmiňovanou Databází neziskových organizací však byly některé cílové skupiny nadhodnoceny (zejména fungující rodina, potažmo děti z fungujících rodin a matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené). Z tohoto důvodu tedy nelze považovat následující výsledky týkající se skupin klientů a částečně též typů činností dotazovaných organizací za zcela reprezentativní.

Většina dotazovaných organizací se ve své činnosti zaměřuje na pomoc více **cílovým skupinám** a zároveň poskytuje více **typů služeb**. Jak již bylo naznačeno, nejvíce zkoumaných organizací má za své klienty matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené, děti z fungujících rodin a též osamělé matky a otce s dětmi. Dalšími často zastoupenými skupinami klientů jsou disfunkční i fungující rodina a s odstupem pak také

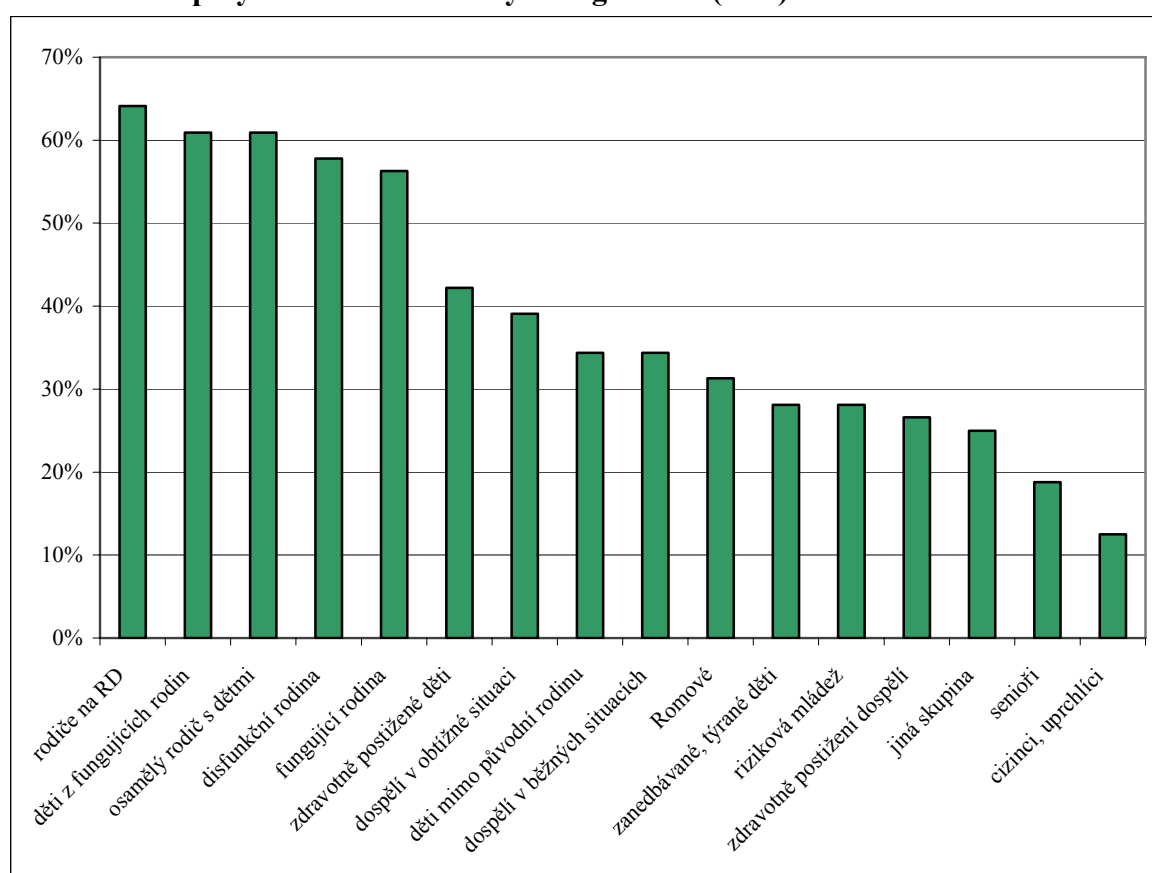
¹⁰ Databáze je dostupná na internetové adrese: <http://www.icn.cz/dbnno/asp/search.asp> . Kontakty na zmíněné organizace byly z databáze čerpány v červnu 2006, obsah databáze a počet v ní registrovaných organizací se mohl od té doby částečně změnit.

zdravotně postižené děti a dospělé osoby nacházející se v obtížné životní situaci (viz graf 1). V případě, že dotazovaní uvedli jinou než některou z uvedených skupin klientů, byly to opakovaně těhotné ženy.

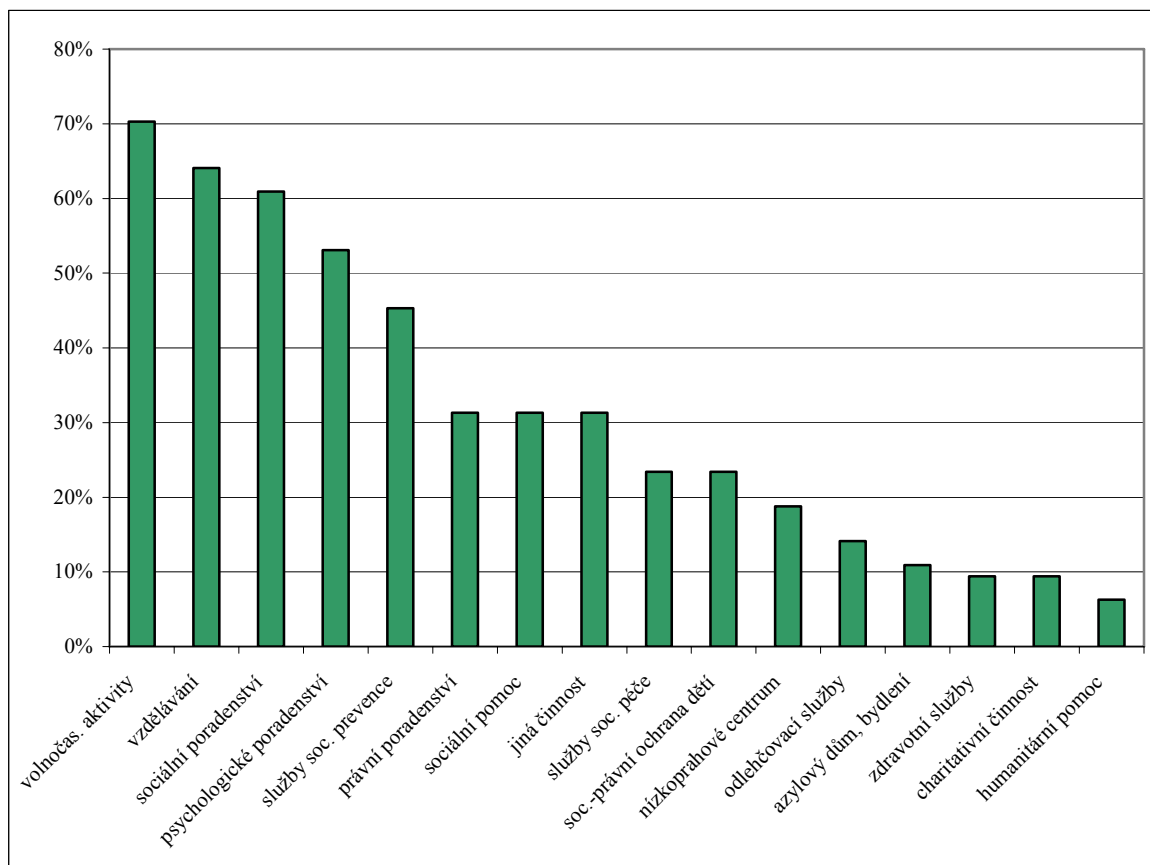
Pokud byli respondenti schopni vybrat, na kterou z uvedených skupin klientů se jejich organizace ve své činnosti zaměřují prioritně (v případě, že se zaměřují na více skupin zároveň), byly to nejčastěji, dle očekávání, matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené a dospělé osoby nacházející se v obtížné životní situaci, případně disfunkční rodina.

Zkoumané organizace nejčastěji zajišťují pro své klienty volnočasové aktivity, vzdělávání, poskytují sociální nebo psychologické poradenství a služby sociální prevence (viz graf 2). Z odpovědí respondentů vyplynulo, že pokud se sdružení zaměřují na více z uvedených typů činností, prioritně jsou to právě již zmíněné volnočasové aktivity, vzdělávání a sociální poradenství.

G r a f 1 Skupiny klientů dotazovaných organizací (v %)

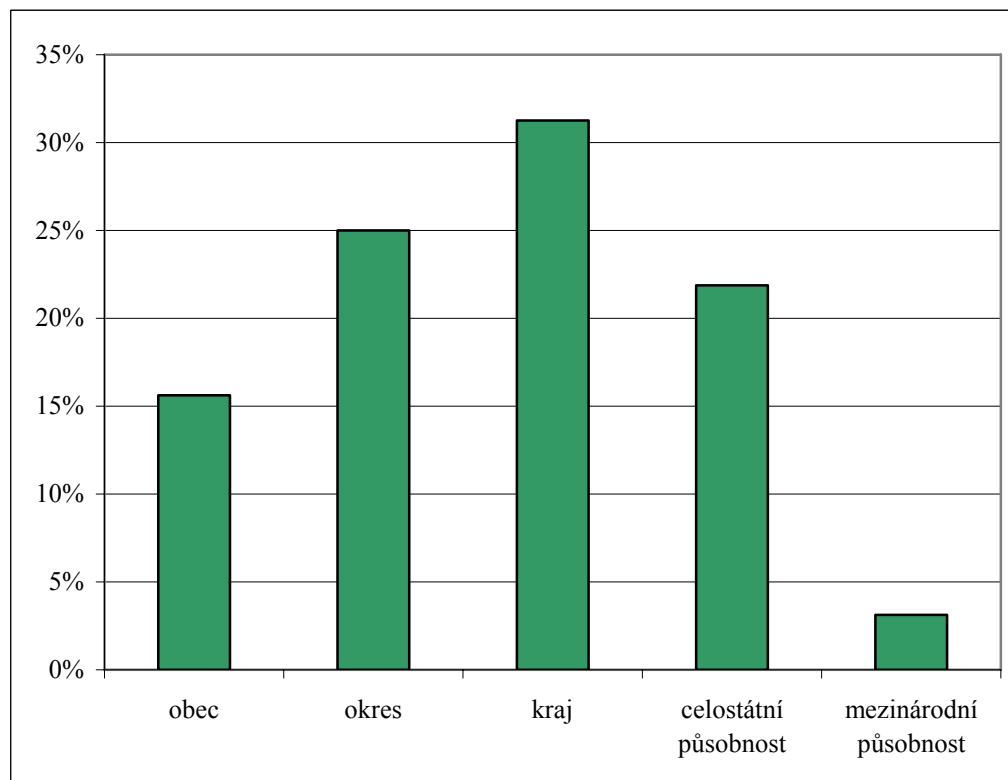
Graf 2 Typy činností dotazovaných organizací (v %)

Co se týče **rozsahu působnosti** dotazovaných organizací (včetně všech poboček) z hlediska regionů, nejvíce jich vykonává své aktivity na úrovni kraje a dále pak na úrovni okresu. Více jak pětina organizací působí na celostátní úrovni, jedna šestina naopak pouze na úrovni své obce. Minimum subjektů (tj. pouze 2 organizace) pak odpovědělo, že jejich působnost je mezinárodní (viz graf 3). 2 respondenti se nezařadili ani do jedné z uvedených nabídek, rozsah působnosti jejich organizace je dle jejich vyjádření jiný.

Graf 3 Organizace dle rozsahu jejich působnosti (v %)

Převážná většina dotazovaných organizací (více jak tři čtvrtiny) nemá žádnou **pobočku**, rozsah jejich činnosti je tedy omezen na jediné pracoviště. Počet poboček zbylých organizací se pohybuje v širokém rozmezí, tj. od 2 až po 77 pracovišť na území celé České republiky.

Ve velmi širokém rozmezí se pohybují též počty pracovníků i klientů občanských sdružení, což má patrně souvislost s finančními prostředky, které mají organizace k dispozici, s rozsahem působnosti sdružení, počtem poboček i typem činností, které organizace vykonávají. Minimální **počet zaměstnanců** je 1, maximální dokonce 243, přičemž pětina dotazovaných organizací nemá žádného zaměstnance (jejich aktivity jsou zajišťovány převážně dobrovolníky). Počty neplacených pracovníků (dobrovolníků) se dle odpovědí respondentů pohybují v rozmezí 1 až 100 dobrovolníků, necelá třetina organizací uvedla, že pro ně nepracuje ani jediný dobrovolník.

Počty klientů, které měly dotazované organizace v loňském roce, se velmi různí. Nejnižší zaznamenaný počet klientů byl 18, nejvyšší naopak 21 400, nejčastěji uváděným počtem bylo 100 klientů. Pouze jediná organizace očekává v letošním roce snížení v počtu svých klientů. Necelá polovina organizací žádnou změnu v počtu klientů letos neočekává a více jak polovina sdružení očekává naopak jejich zvýšení. Toto navýšení je dle slov respondentů nejčastěji způsobeno rozšířením stávajících a nabídkou nových služeb a aktivit, které organizace poskytují, rozšířením prostor, v nichž sdružení působí, a dále pak zvýšenou propagací nabízených služeb a lepší informovaností klientů, což se následně odráží do zvýšení jejich zájmu.

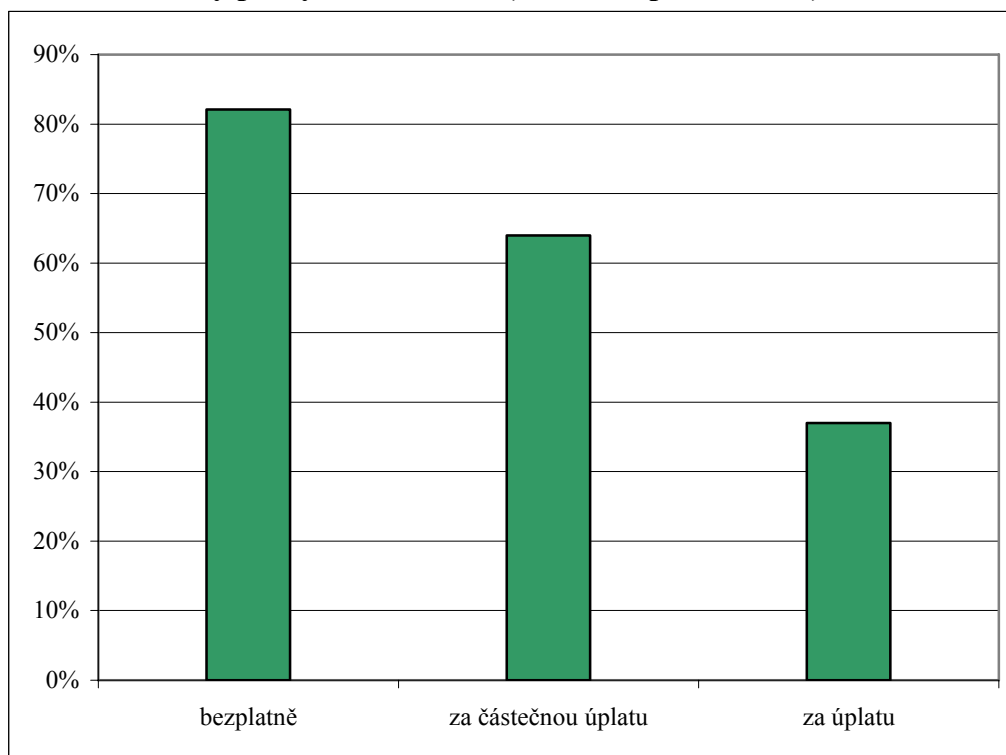
Zhruba polovina dotázaných aktérů občanského sektoru se domnívá, že **kapacita služeb jejich organizace odpovídá poptávce**, neboť se této poptávce povětšinou snaží přizpůsobovat a případně, pokud je to možné, spektrum nabízených služeb rozšiřovat. Stejný podíl respondentů má však pocit, že poptávka převyšuje jejich nabídku. Nejčastěji zmiňovanými důvody jsou zejména nedostatečná prostorová i personální kapacita zapříčiněná především nedostatkem finančních prostředků a též nedostatečné množství organizací

poskytujících obdobné služby. Pouze 3 organizace naopak uvedly, že nabídka převyšuje poptávku.

2.1.2 Finanční prostředky

Své služby mohou neziskové organizace poskytovat buďto bezplatně, za úplatu nebo za částečnou úplatu, případně mohou všechny tři možnosti poskytování služeb kombinovat, tj. za některé nabízené služby musejí klienti platit, za jiné nikoliv. V našem souboru poskytují více jak čtyři pětiny organizací (které na tuto otázku odpověděly) alespoň některou ze svých služeb zcela bezplatně, přičemž třetina z nich poskytuje veškeré své služby výhradně bezplatně. Necelé dvě třetiny sdružení žádají po svých klientech, aby za některé z poskytovaných služeb částečně platili (z nich pouze 3 sdružení poskytují všechny služby za částečnou úplatu), klienti necelých dvou pětín dotazovaných organizací musejí některé služby hradit kompletně (z těchto organizací si za všechny své služby nechává od klientů platit necelá čtvrtina).

G r a f 4 **Formy poskytování služeb (kladné odpovědi, v %)**

Převažujícím způsobem poskytování služeb neziskovými organizacemi je dle výpovědí respondentů **bezplatná pomoc** (toto uvedla více jak polovina, tj. 33 sdružení, která na otázku odpověděla). Pro čtvrtinu organizací je převažujícím způsobem poskytování služeb částečná úplata, zbytek, tj. necelá pětina organizací, poskytuje služby ponejvíce za úplatu celkovou.

V dotazníku jsme dále zjišťovaly, **jakým způsobem získávají organizace finanční prostředky pro svoji činnost**. Nejčastěji je to z dotací obce a dále pak z dotací Ministerstva práce a sociálních věcí (odpověď „ano, opakovaně“ v těchto případech zvolilo 39, resp. 37 respondentů). Naprostá většina organizací získala alespoň někdy nějaké finanční prostředky od sponzorů (zhruba polovina z nich dokonce opakovaně, druhá polovina sporadicky). Zhruba polovina subjektů získává pravidelně finance z dotací kraje a též polovina z vlastní činnosti. Naopak nejméně často získávají dotazované organizace peníze pro svoji činnost od

mezinárodních organizací nebo fondů a z dotací jiných státních subjektů (podrobnější informace viz tabulka 2).

Co se týká celkového objemu získaných finančních prostředků, čerpají podle vlastních výpovědí dvě pětiny sdružení největší část od Ministerstva práce a sociálních věcí, jedna šestina z dotací obce, jedna osmina z dotací kraje a jedna desetina pomocí sponzorů (zbylé možnosti byly uváděny poměrně zřídka). Pokud získávají neziskové organizace finanční prostředky jinak, než zmiňovanými způsoby, bývá to zejména pomocí sbírek, darů nebo členských příspěvků.

T a b u l k a 2 Způsoby získávání finančních prostředků pro činnost organizace (abs.)

	ano, opakovaně	ano, sporadicky	ne	<i>N</i>	nejvíce prostředků od*
pomocí sponzorů	27	26	7	60	6
z dotací obce	39	9	13	61	10
z dotací kraje	29	11	17	57	7
z dotací MPSV	37	11	11	59	24
z dotací jiných státních subjektů	20	11	26	57	2
od mezinárodních organizací/fondů	9	18	28	55	4
od nadací/nadačních fondů	17	23	17	57	1
vlastní činností	30	9	18	57	1
poskytováním služeb za úhradu	19	13	23	55	2
jinak	12	5	12	29	2

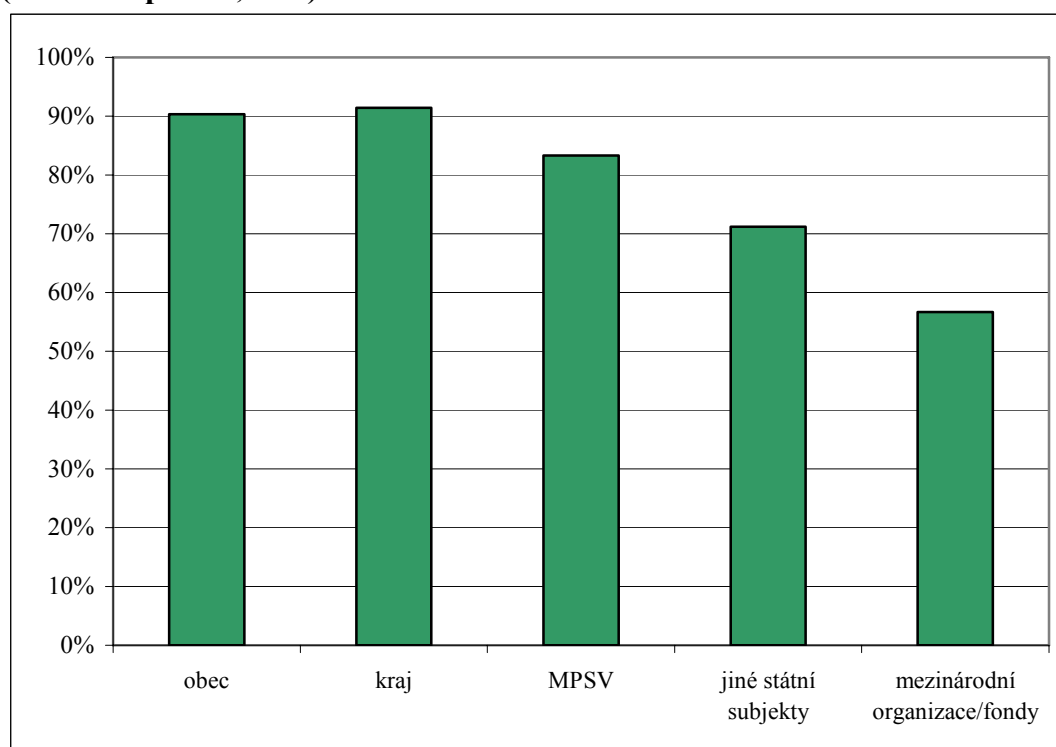
Pozn.: *Podíl odpovědí na otázku, od jakého z uvedených subjektů získává organizace nejvíce finančních prostředků.

Převážná většina organizací se alespoň někdy pokoušela **žádat o finanční prostředky** pro svou činnost kraj, obec a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jiné státní subjekty žádaly o peněžitou pomoc téměř tři čtvrtiny organizací. Nejméně organizací se se svou žádostí obrátilo též na mezinárodní organizace a fondy (viz graf 5).

Z porovnání údajů v tabulce 2 a grafu 5 vyplývá, že ačkoliv naprostá většina organizací o finanční pomoc pro svou činnost někdy žádala,¹¹ ne vždy jim bylo vyhověno. Největší disproporce byla zaznamenána v případě kraje, naopak nejvyššímu podílu organizací bylo v jejich žádostech vyhověno ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí.

¹¹ O finanční prostředky pro svoji činnost zmiňované subjekty nežádala pouze jediná organizace, neboť je získává výhradně od svých účastníků.

G r a f 5 Subjekty oslovené s žádostí o finanční prostředky pro činnost organizace (kladné odpovědi, v %)

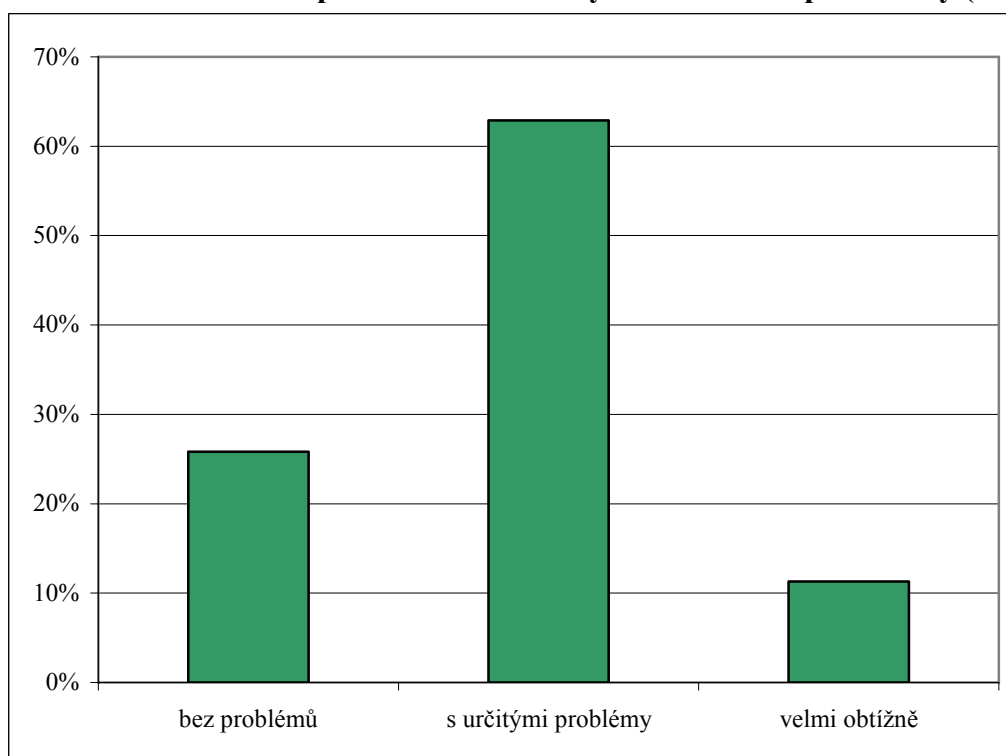
Na otázku, jak příslušná organizace v současnosti **vychází s finančními prostředky**, které má k dispozici, odpověděly téměř dvě třetiny občanských sdružení, že s určitými problémy. Zhruba čtvrtina organizací vychází s finančními prostředky bez problémů a zbytek, tj. přibližně každá desátá dotazovaná organizace, naopak velmi obtížně.

Nejčastěji uváděným důvodem těchto problémů je finanční nejistota, především co se týče financování pro další rok, která se následně promítá do velmi nepříjemné nejistoty jak pro zaměstnance (z nichž někteří mají z tohoto důvodu pouze roční smlouvy), tak pro klienty. Často zmiňovanými problémy jsou dále nízké státní dotace, nedostatečné ohodnocení odváděné práce a obtížnost financovat mzdové i jiné výdaje z počátku roku, což dle slov respondentů souvisí jednak s pozdní informovaností o konečné výši přiznaných dotací, ale především s obdržetím dotace na účet organizace až koncem prvního čtvrtletí, čímž se zvyšuje riziko přerušení služby, mzdového deficitu či zadlužení na pravidelných službách (nájmu apod.). Zástupce jednoho občanského sdružení zmíněný problém shrnul takto: „*Zejména nemožnost financovat mzdové výdaje za leden a únor - rozhodnutí, smlouva a následně prostředky přicházejí nejdříve z města koncem února, z kraje v červnu-červenci, jako malá organizace na jiný typ financování nedosáhneme, soukromí dárci přispívají raději na jiné věci, příp. poskytnou věcný dar. Přitom na konci roku musí být účet prázdný, nevyčerpané prostředky se vrací. Pracovníci, kteří v lednu pracují, nemají jistotu, že tato práce bude zaplacená (není rozhodnutí o udělení dotace). U pracovníků na dohodu o provedení práce to ještě lze řešit, ale pracovníci s pracovním poměrem jsou tak nuceni mít další zaměstnání. Spolu s nízkým finančním ohodnocením, které můžeme nabídnout, tato skutečnost výrazně ovlivňuje možnost udržet si kvalitní pracovníky.*“

Některé organizace si stěžují též na nedostatek vyhlášených dotačních výběrových řízení, případně na nedostatečnou informovanost o jejich uveřejnění, na neúspěšnost v grantových řízeních a dále pak rovněž na obtížnost a časovou náročnost vyplňování žádostí o finance. Z důvodu omezených finančních prostředků je pak pro mnohé organizace

pochopitelně prakticky nemožné financovat nákladnější výdaje (např. rekonstrukce objektů) či rozšířit prostorově i personálně některá pracoviště za účelem pokrytí narůstající poptávky.

G r a f 6 Možnosti hospodaření se současnými finančními prostředky (v %)

2.1.3 Další vzdělávání

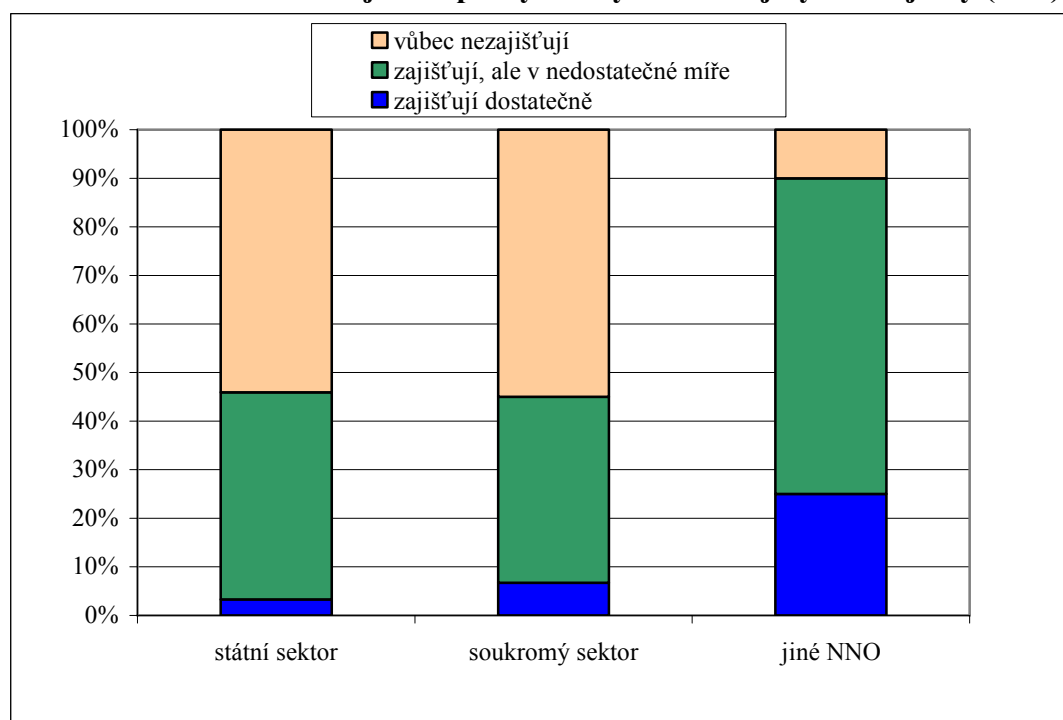
Co se týče **dalšího vzdělávání** zaměstnanců dotazovaných organizací, řeší některé organizace tuto otázku tím způsobem, že své zaměstnance školí a vzdělávají samy (8 organizací), některé tak, že je z části školí a vzdělávají samy, z části si zaměstnanci financují další vzdělávání na vlastní náklady (7 organizací). Téměř čtvrtina organizací uvedla, že zaměstnance částečně školí a vzdělává sama, částečně jim vzdělávání financuje u jiných subjektů. Další téměř čtvrtina organizací pracovníky z části školí sama, z části jim financuje vzdělávání u jiných subjektů a z části si zaměstnanci financují další vzdělávání na vlastní náklady. V každé desáté organizaci si zaměstnanci své další vzdělávání financují pouze na vlastní náklady a stejný podíl organizací naopak svým pracovníkům vzdělávání u jiných subjektů zcela financuje (kombinaci těchto dvou typů preferují pouze 3 sdružení). Jen zanedbatelný podíl organizací, tj. 3 sdružení, další vzdělávání u svých zaměstnanců nevyžaduje.

2.1.4 Poskytování služeb

Respondenti měli též vyjádřit svůj názor na **činnost státního a soukromého (tržního) sektoru a jiných nestátních neziskových organizací** v souvislosti se zajišťováním služeb, které poskytuje i jejich organizace. Nadpoloviční většina všech dotazovaných se domnívá, že státní ani soukromý sektor obdobné služby vůbec nezajišťují, zhruba dvě pětiny zástupců občanských sdružení si myslí, že je sice zajišťují, ale v nedostatečné míře, a pouze velmi málo respondentů odpovědělo, že je stát a privátní sektor zajišťují dostatečně. Situace v oblasti neziskového sektoru se zdá být o něco lepší, neboť v této souvislosti čtvrtina respondentů vypověděla, že jiné nestátní neziskové organizace zajišťují obdobné služby dostatečně, téměř dvě třetiny si myslí, že je ostatní organizace občanského sektoru zajišťují,

ale v nedostatečné míře, a pouze každý desátý respondent se domnívá, že tyto služby ostatní organizace nezajišťují vůbec (viz graf 7).

G r a f 7 Přesvědčení o zajištění poskytovaných služeb jinými subjekty (v %)

Důležitou otázkou v souvislosti s fungováním neziskového sektoru je také to, **zda jsou jednotlivé aspekty podmiňující kvalitu poskytování služeb neziskovými organizacemi v České republice dostatečné**. Aktéři jednotlivých organizací nejlépe hodnotili kvalifikační úroveň pracovníků (spíše nebo zcela dostatečná je podle téměř tři čtvrtin dotazovaných). Ostatní aspekty jsou naopak hodnoceny jako spíše nebo zcela nedostatečné. Právní normy jsou nedostatečné dle 32 dotazovaných, personální vybavenost poskytování služeb dle 35 respondentů a územní pokrytí poskytování služeb se zdá být nedostatečné 37 respondentům. Nejvíce tíží pracovníky v neziskových organizacích nedostatečné finanční zdroje (které jsou zcela nebo spíše nedostatečné podle čtyř pětín dotazovaných). Toto koresponduje s výše uvedenou skutečností (kapitola 2.1.2), že s finančními problémy se podle vlastních výpovědí potýká většina nestátních neziskových organizací.

T a b u l k a 3 Posouzení dostatečnosti jednotlivých aspektů poskytování služeb neziskovými organizacemi v ČR (abs.)

	zcela dostatečné	spíše dostatečné	spíše nedostatečné	zcela nedostatečné	N
právní normy	2	26	28	4	60
finanční zdroje	1	11	34	14	60
územní pokrytí poskytování služeb	1	21	31	6	59
personální vybavenost poskytování služeb	1	23	28	7	59
kvalifikační úroveň pracovníků	7	36	15	2	60

Téměř dvě pětiny dotazovaných sdružení jsou přesvědčeny, že svou činností zaplňují mezeru (téměř) chybějících služeb, čtvrtina respondentů se domnívá, že jejich organizace se se svými službami vzájemně doplňuje s jinými organizacemi, a zhruba třetina dotazovaných jako svou odpověď zvolilo kombinaci obou těchto variant. 3 organizace odpověděly, že se se svými službami částečně doplňují s jinými organizacemi, ale zároveň si s některými organizacemi poskytujícími obdobné služby částečně navzájem konkurují, přičemž určitým způsobem též zaplňují mezeru (téměř) chybějících služeb.

2.1.5 Spokojenost NNO s přístupem jiných subjektů

Naší snahou bylo zjistit rovněž to, jak jsou jednotlivé organizace při vykonávání své činnosti spokojeny s přístupy ostatních subjektů. Téměř všechny dotázané organizace jsou spokojeny (zcela nebo spíše) s pozitivním hodnocením ze strany klientů. 53 respondentů je též spokojeno se spoluprací s ostatními nestátními neziskovými organizacemi, tři čtvrtiny respondentů jsou spokojeny se spoluprací s dobrovolníky a necelé tři čtvrtiny organizací jsou spokojeny s přístupem ze strany široké veřejnosti. S přístupem ze strany obce je však spokojeno méně respondentů než s předešlými okolnostmi, tj. určitou spokojenost v tomto případě vyjádřily jen necelé dvě třetiny dotazovaných. Nejméně spokojeni jsou respondenti s přístupem ze strany státu, kde nadpoloviční většina dotazovaných organizací naopak vyjádřila svou určitou (částečnou nebo celkovou) nespokojenost.

T a b u l k a 4 Spokojenosti neziskových organizací s přístupem a spoluprací s jinými subjekty (abs.)

	ano, zcela spokojeni	ano, spíše spokojeni	ne, spíše nespokojeni	ne, zcela nespokojeni	N
přístup ze strany státu	3	22	29	7	61
přístup ze strany obce	11	28	15	7	61
spolupráce s ostatními NNO	15	38	7	0	60
spolupráce s dobrovolníky	19	23	12	2	56
přístup ze strany široké veřejnosti	5	39	15	3	62
pozitivní hodnocení ze strany klientů	28	32	1	0	61

2.2 Případové studie

Vedle výše uvedeného dotazníkového šetření byl zároveň proveden **kvalitativní výzkum ve vybraných nestátních neziskových organizacích**, jehož účelem bylo zjistit podrobnější údaje o činnostech a fungování jednotlivých NNO poskytujících služby pro rodiny. Záměrem bylo nejen podrobněji popsat možné oblasti, ve kterých se při podporování rodiny mohou NNO vhodně uplatnit, ale také upozornit na problémy, které NNO brání v rozvoji a komplikují jejich snahu poskytovat kvalitní a žádané služby občanům. Jeden z hlavních důrazů byl přitom kladen na hledání rezerv ve spolupráci mezi NNO a státem z perspektivy vedoucích aktérů jednotlivých NNO.

V rámci tohoto výzkumu¹² byly provedeny hloubkové nestandardizované rozhovory s pracovníky devíti různých občanských sdružení působících v různých oblastech služeb a zaměřujících se na rozličné cílové skupiny. V každé organizaci byly většinou provedeny rozhovory se dvěma osobami, přičemž se nejčastěji jednalo o ředitele/ředitelku organizace a dále vedoucí osobu konkrétní vybrané oblasti (projektu) zaměřené na poskytování služeb rodině nebo jejím jednotlivých příslušníkům. Organizace byly vybrány účelovým výběrem

¹² Terénní výzkum probíhal od dubna do července 2006.

tak, aby se jednalo o různorodou skupinu zahrnující občanská sdružení rozličného zaměření, lišící se v charakteru poskytovaných služeb, cílové skupině, na kterou se zaměřují, i rozsahu působení. Cílem bylo vymezit problémy nacházející se v rozličných oblastech a případně je uvést do vztahu s konkrétními atributy organizací. Jednalo se jak o organizace samostatné, působící pouze v rámci dané lokality, tak i o jednotlivé pobočky, které jsou součástí organizace s celorepublikovou působností, případně samostatné organizace zastřešené členstvím v asociaci podobných organizací s celorepublikovou působností. Názvy a lokalizace některých organizací zůstaly na základě požadavku informátorů utajeny, a to zejména proto, aby poskytnuté kritické postřehy na adresu místní samosprávy nebo státní správy nemohly organizace případně poškodit.

Poznatky získané z kvalitativního výzkumu byly využity jak v této, tak i v následující kapitole. Šest z devíti zkoumaných občanských sdružení je představeno podrobněji tak, aby vynikly nejen základní oblasti, ve kterých se mohou NNO při poskytování služeb rodinám uplatnit, ale zároveň bylo i poukázáno na obtíže, se kterými se konkrétní organizace při svém působení potýkají. Konkrétní problémy jsou zde představeny v kontextu, ve kterém se nacházejí, což přináší ucelenější pohled na zkoumanou problematiku. Míra rozšíření jednotlivých problémů v občanských sdruženích poskytujících služby rodinám i případné návrhy na jejich odstranění jsou obsahem následující (3.) kapitoly.

2.2.1 Služby pro rodiče a nejmenší děti - mateřské centrum Krásnoočko¹³

Na území ČR dnes působí velké množství mateřských či rodinných center, které pořádají aktivity pro rodiče s malými dětmi, nejčastěji pro matky na mateřské dovolené a rodiče na rodičovské dovolené. Zakladatelkou prvních mateřských center u nás je Rut Kolínská. Její iniciací byla postupně vytvořena aktivní **Síť mateřských center v ČR**,¹⁴ která má celorepublikovou působnost a dosáhla též mezinárodního uznání. Počet mateřských center v této síti stále velmi progresivně přibývá. Zatímco v roce 1997 fungovalo v ČR zhruba 27 mateřských center, která se hlásila k tehdy ještě neformální síti MC, za necelých deset let, v pololetí roku 2006, to bylo již 152 mateřských center.¹⁵ Síť mateřských center koordinuje jednotlivá MC na území celé republiky a poskytuje svým členům metodické vedení a podporu, pomáhá vzniku nových MC, vytváří prostor pro vzájemnou spolupráci, výměnu zkušeností a informací. Rozsah pořádaných aktivit a kvalita poskytovaných služeb jednotlivých mateřských center je různá. Vyskytují se centra, která mají omezené množství prostředků i aktivních členů a klientů, až po ta větší, s několika zaměstnanci, mnoha dobrovolníky a stovkami klientů.

Jako příklad bylo vybráno jedno z fungujících mateřských center nacházející se v Čechách, které je registrováno v Síti mateřských center od roku 2003. Jedná se o centrum Krásnoočko, které se poměrně úspěšně rozvíjí a působí ve městě s téměř 20 000 obyvateli. Jeho **vznik** byl přímo iniciován informacemi a podporou poskytnutou ze strany Sítě mateřských center. Odhodlaly se k němu tři matky na rodičovských dovolených, které pobyt doma příliš neuspokojoval a chtěly dělat něco víc pro sebe a své děti. Jedna z nich vzpomíná na zakládání Krásnoočka: *„My jsme právě byly tři maminky na mateřské dovolené a jenom jsme o tom slyšely, že existují ta mateřská centra a ještě vlastně než jsme to založily, tak se nám dostala do ruky pozvánka na seminář Sítě mateřských center. A tam nás úplně nadchly. Protože když jsme viděly tu myšlenku a jak jsou všechny ty maminky nadšené a jak ta mateřská centra fungují, tak jsme si říkaly, že je to nádherné, že to má smysl, že to je něco, co dává smysl dělat. Takže jsme si řekly, že to založíme a vlastně musely jsme založit ... občanské*

¹³ Název centra je smyšlený a neodpovídá skutečnému názvu zkoumané organizace, který je uchován v anonymitě.

¹⁴ Občanské sdružení Síť mateřských center bylo formálně založeno a registrováno MV ČR v roce 2001.

¹⁵ Údaj ke dni 30. 6. 2006, aktuálně viz <http://materskacentra.cz/>.

*sdružení, což jsou nejméně tři osoby. Takže jsme byly tři maminky. Potřebovaly jsme vlastně stanovy a registraci u Ministerstva vnitra a to vlastně bylo všechno. Dostaly jsme číslo a fungujeme jako občanské sdružení.*¹⁶

Začátek byl tedy právně poměrně snadný, větší komplikace však nastaly se sháněním prostoru, ve kterém by mohla být činnost provozována. Zde se zakladatelky MC Krásnoočko setkaly s **těžkým úkolem, jak obhájit provozování zamýšlené činnosti před místní samosprávou a získat si její podporu a zajištění prostor na provozování aktivit.** Zástupci města k nim měli velmi odmítavý a přehlíživý postoj, jejich podporu spočívající v poskytnutí prostor se **získat nepodařilo.** Jedna ze zakladatelek komentuje problematiku začátku následovně: „*Asi rok jsme sháněly prostory. .... To byl velký, velký problém. Myslím si, že na začátku město k nám mělo takový postoj jako, co jsme si to vymyslely, a vůbec nám nevěřili. Že si jako říkali „maminky na mateřské, ony se teď nudí, potřebují nějakou místnost, kde se budou scházet na kafe“.* Docela se dneska divím, že jsme tak vydržely. Veškerá ta jednání byla opravdu nepříjemná, protože se ptali: „no a co to jako je?“. Dokonce byl i názor těch chlapů, že ženská má být doma s tím dítětem, „tak kam byste chodily“? Opravdu to bylo nepříjemné. No, ale nějakým způsobem jsme si to prosadily. Jako prosadily, oni nám vlastně nic nedali, žádný prostor. Oni nám řekli, že naše jediná šance je se spojit s nějakou jinou neziskovou organizací a vlastně jednat s ní, že oni [město] pro nás žádný prostor nemají.“ Z výpovědi je zcela zřejmá skutečnost, že jeden z problémů, který musely zakladatelky mateřského centra překonat, pramenil z velmi silně zakořeněných genderových stereotypů o rolích mužů a žen. Přetrvávání tradičních genderových stereotypů v české společnosti potvrzují též mnohé sociologické výzkumy [viz např. Chaloupková, Šalamounová 2004]. Podle tohoto předsudku spojovali městští zastupitelé roli žen především s domácí sférou, výchovou dětí v domácím prostředí a domácími povinnostmi. Pokus žen s malými dětmi proniknout do sféry veřejné byl těmito muži vnímán jako nepatřičný a nežádoucí; tento problém byl zesílen skutečností, že hlavní činitelé v městském zastupitelstvu byli pouze muži. Zakladatelky se též setkaly s neobeznámeností o roli neziskového sektoru a s nepochopením pramenícím z přesvědčení, že dobročinná organizace podobného typu nemůže dlouhodobě fungovat.

Po počátečních neúspěších stran získávání prostoru pro provozování aktivit pro matky s dětmi se zakladatelky obrátily na jinou nestátní neziskovou organizaci, jak jim bylo z řad místní správy doporučeno. V tomto případě byly úspěšnější a organizace věnující se péči o postižené děti jim propůjčila k užívání svůj prostor - hernu, o kterou se podle aktuálních aktivit v rámci dne střídají. Jedná se o prostory v budově základní školy, přičemž mateřské centrum Krásnoočko platí organizaci poskytující jí prostory spíše symbolický nájem, spočívající ve finanční částce, kterou měsíčně vyberou jako vstupné pro děti a rodiče v herně. Nevýhodou však je, že organizace nemá k dispozici žádné venkovní prostory v podobě hřiště nebo zahrady, kde by si děti za pěkného počasí mohly hrát. Tato skutečnost snižuje počet účastníků programů centra v letním období, kdy matky s dětmi raději tráví volný čas venku než v uzavřených prostorách herny.

Hlavní **cíle a poslání** Krásnoočka jsou podobné cílům ostatních mateřských center. Za nejdůležitější poslání považují organizátorky centra následující body: 1. posílení mateřské role ženy, 2. výchovu dětí k toleranci a respektu k druhým, 3. posílení tvořivosti dětí, 4. přirozený a citlivý přechod z rodiny do kolektivu, 5. vytvoření prostoru pro seberealizaci matek. Hlavní zaměření se tedy obrací jak na děti, tak na matky, toho času většinou na mateřské nebo rodičovské dovolené. Otcové jsou sice vítáni, ale reálně se do aktivit centra zapojují daleko méně, což souvisí i se skutečností, že muži na rodičovské dovolené jsou stále

---

¹⁶ Veškeré citace respondentů byly z mluvené formy převedeny do spisovné variety jazyka, což nemá v žádném případě vliv na změnu obsahu výpovědi.

výjimkou. Mezi osobami pobírajícími rodičovský příspěvek je pouze 1,5 % mužů [viz Nešporová 2006].

Činnosti, které jsou v Krásnoočku provozovány a skrze něž jsou výše zmíněné cíle naplňovány, jsou rozmanité. V zásadě platí, že jsou vždy vítány k účasti jak matky, tak i jejich děti, případně děti v doprovodu jiných blízkých dospělých - otců, prarodičů atd. Program se buď odehrává společně nebo mohou děti konat aktivity odlišné od doprovázejících matek. K pravidelným činnostem centra patří hlídání dětí v herně (většinou za účasti matek) a dále zájmové kroužky pro děti s doprovodem: malování, tvoření, zpívání a říkanky, cvičení pro matky s dětmi, tanec pro matky s dětmi. Pro nastávající maminky je pořádán pravidelný kurz spojený se speciálním pohybovým programem obsahujícím posilovací cviky pro těhotné ženy. Během roku se navíc každý měsíc konají pravidelné akce v terénu, kterých se účastní i širší veřejnost. Na těch nejoblíbenějších se sejde kolem 300-500 osob; patří k nim karneval, soutěž Pohádkový les v městském parku a vánoční jarmark. K těm menším, na kterých se účastní zhruba 50 osob, patří drakiáda, různé výlety a vycházky, barvení velikonočních vajec atd. Nepravidelně jsou též pořádány různé přednášky a semináře pro rodiče a podle potřeb klientek působí i poradna pro kojící matky.

Pro chod Krásnoočka jsou důležité nejen prostory, aktivita a ochota některých matek organizovat a uspořádat akce pro ostatní, ale samozřejmě alespoň nezbytné množství financí, ze kterých by bylo možné uhradit provoz centra a zaplatit dvě zaměstnankyně, které koordinují činnost centra, věnují se účetnictví, fundraisingu i prezentaci Krásnoočka na veřejnosti. **Financování centra** je pro jeho aktéry poměrně náročnou záležitostí. Snahou je získat peníze či hmotné dary z více zdrojů. Provozovatelky využívají jak vstupné placené klienty, které je ovšem spíše symbolickým příspěvkem, než že by pokrylo veškeré náklady (vstupné 20 Kč za rodinu do herny nebo na tvořivé kroužky využijí na koupi materiálu pro tvoření a zbytek odevzdají jako nájem), tak se snaží získat finance z grantů vypsanych na konkrétní projekty (takto se jim letos podařilo získat finanční podporu z MPSV). Dále se snaží získat finanční zdroje i z Krajského úřadu a rovněž od jednotlivých firem. Firemní sponzoring ovšem podle výpovědi koordinátorky Krásnoočka spočívá především ve věcných darech, peníze na provoz se jim touto cestou příliš získat nedaří. Nevýhodu využívání finančních zdrojů z Evropské unie vidí ve skutečnosti, že peníze získají až zpětně po té, co prokáží vynaložené náklady. Je pro ně obtížné vytvořit finanční rezervu, ze které by mohly čerpat v období než dostanou přislíbené finance.

Koordinátorka však **chválila zkušenost s místním úřadem práce**, který jim vyšel vstříc a poskytl jim už dvakrát (vždy na období jednoho roku) osobu, kterou mohly zaměstnat za účelem veřejně prospěšné činnosti. Vždy se jednalo o nezaměstnané matky po rodičovské dovolené a jejich výběr nechal pracovní úřad na aktivistkách Krásnoočka, což ony velmi oceňují. Současná koordinátorka, která byla jednou z těchto osob, se o tom vyjádřila následovně: „*Máme třeba i dobrou zkušenost s Úřadem práce tady v XY [název města], že jsme tam žádaly už dvakrát na - veřejně prospěšná činnost - a že opravdu nám vyšli hodně vstříc, že skutečně ty lidi, který jsme jakoby chtěly, že jsme vyloženě řekly, že chceme tuhle osobu, tak oni byli vstřícní a nemuseli by, protože většinou tam mají... protože na tyhle činnosti se vlastně zaměstnávají lidé, kteří jsou dlouhodobě na Úřadu práce, jsou nezaměstnatelní. A my jsme pak třeba zažádaly, tady holky byly třeba měsíc a oni skutečně nám vyšli vstříc, že prostě dali peníze té osobě, kterou jsme chtěly. Takže to třeba bylo zase moc příjemné. Protože zase to je těžké, zrovna v mateřském centru, dát nějakou nezaměstnatelnou osobu, prostě člověka, který je absolutně třeba nespolehlivý nebo nějaký asociální, to je dost těžké.*“

Vztah s místní samosprávou se podle vedení Krásnoočka zlepšuje, ale stále není uspokojivý. Mateřské centrum od počátku cítí, že není ze strany místní samosprávy vnímáno jako rovnocenný partner, který pomáhá občanům, ale jako někdo, kdo je v hierarchii níže a

domáhá se pomoci, na níž nemá nárok. Přestože koordinátorka centra připouští, že si od jeho založení už jistou pozici vybudovaly tím, že stále fungují, zvětšují počet aktivit, o které mají občané zájem, a veřejnost, včetně místní správy, je o jejich činnosti více informovaná. Také komunitní plánování ve městě se rozvíjí v zásadě správným směrem a nestátním neziskovým organizacím je v jeho rámci poskytnut prostor pro vyjádření. Přesto si koordinátorka Krásnočka posteskla: „*Myslím, že to město by mělo být - jako všechna města, že by měla být vstřícnější k těmto lidem, kteří z vlastní vůle, z časového - jako že za to nic nemáme a vlastně se staráme o lidi, že - myslím si, že by nám měli víc vycházet vstříc. Jako že by se vždycky měl nějaký prostor najít pro tyhle neziskové činnosti, protože to nikdo jiný nedělá. Ať je to mateřské centrum, ať jsou to ekologové nebo prostě Červený kříž nebo cokoli, že můj pocit je, že musíme o všechno hrozně škemrat. Že je to takové až nedůstojné, jak s námi zachází. Jako [by si mysleli:] co si to pořád vymýšlíme? To je takový ten podtext: „Co zas chcete?“ Ale mi to přece nechceme pro sebe, že jo. My to chceme pro lidi.*“ Občanská aktivita v tomto případě stále není místní samosprávou doceňována.

Z původního sdružení založeného výhradně na dobročinných aktivitách tři zakladatelek a úzkého kruhu dalších aktivních matek se postupně vytvořila organizace, která zaměstnává dva zaměstnance, a i tak se potýká s nedostatkem personálních zdrojů. Ve vedení by podle koordinátorky centra byli potřeba alespoň tři nebo čtyři zaměstnanci. Počet klientů se stále zvětšuje, zatímco počet dobrovolníků podílejících se na chodu organizace se příliš nerozšiřuje. Většina matek malých dětí se sice ráda účastní programů, které jsou pro ně připraveny, ale není dostatečně aktivní na to, aby se ujala vedení některého z kroužků nebo pomáhala při pořádání dalších akcí. Přesto se daří zapojit alespoň tolik matek, aby bylo možné zachovat chod organizace a nesnižovat počet pořádaných aktivit.

Do budoucna se centrum bude snažit vedle stávajícího programu zajistit nové **vzdělávací a rekvalifikační kurzy** pro matky na rodičovské dovolené. Tento projekt se za stávající situace, kdy matky po rodičovské dovolené patří i přes zákonné garance zaměstnavatelů o návratu zaměstnance do zaměstnání mezi diskriminované skupiny se zhoršenou možností uplatnění na trhu práce,¹⁷ jeví jako velice prospěšný. Pokud vyjde projekt, o jehož financování žádali Evropskou unii, budou pořádat kurzy v délce akademického roku zaměřené na výuku ovládání počítače, výuku cizích jazyků (angličtina a němčina) a semináře zaměřené na zlepšení komunikačních schopností a přípravu na hledání zaměstnání. Hlavní výhodou by oproti rekvalifikačním kurzům pořádaným úřadem práce spočívala v tom, že by tyto kurzy byly přístupné matkám na rodičovské (případně mateřské) dovolené ještě před tím, než tyto ženy zjistí, že nejsou schopny najít na trhu práce uplatnění. Pro vyšší efektivitu i zvýšení sebevědomí uchazeček o zaměstnání je lépe připravovat se předem, ještě v období rodičovské dovolené, než se k podobnému kroku dostat po určitém období nezaměstnanosti. Další velmi důležitou výhodou u kurzů pořádaných mateřskými centry je, že děti jsou zde vždy vítány a je zajištěna péče o ně. Umožní se tak účast i těch matek, které by se díky nutnosti pečovat o dítě běžného kurzu nemohly zúčastnit, protože nemají možnost zajistit péči o dítě jinou osobou.

2.2.2 Péče o zdravotně postižené děti - Klub Klubičko

Klub Klubičko¹⁸ vznikl v Berouně v roce 1997 jako občanské sdružení pro rodiny s postiženými dětmi, především z berounského okresu. Klub je členem Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR (ARPZPD). Jako svůj **hlavní úkol** vnímá Klubičko (ve shodě s ARPZPD) především **zkvalitňování života rodin, které pečují o děti se**

¹⁷ Viz např. Křížková (ed.) 2005, Kuchařová et al. 2006.

¹⁸ Oficiální název zní Klub Klubičko Beroun, organizace působí v rámci později vzniklého centra: Integrované centrum KLUBíčko Beroun (IC KLUBíčko). Pro lepší přehlednost označuji v textu celou organizaci zkráceně jako „Klubičko“.

zdravotním postižením, a jejich integraci do „běžného“ života. V rámci ARPZPD patří berounské Klubíčko mezi pět neaktivnějších klubů, celkem přitom působí v rámci Asociace zhruba 60 klubů¹⁹ ve 12 krajích.

Klub se svými službami a podporou snaží umožnit rodinám pečovat o postižené děti v přirozeném prostředí a eliminovat jejich umístování do ústavní péče. V naplňování tohoto poslání využívá zkušeností i pomoci rodičů postižených dětí. Snahou Klubíčka je postupně zajistit v okrese Beroun dostupné a kvalitní služby pro zdravotně postižené děti tak, aby se jejich matky a případně další členové těchto rodin mohli aktivně zapojit do běžného života a nejlépe i uplatnit na pracovním trhu. Zároveň Klub Klubíčko dlouhodobě působí na širší veřejnost tak, aby jí přiblížil problematiku rodin se zdravotně postiženými dětmi a vyvolal její zájem o pomoc těmto rodinám, čímž by napomohl jejich začleňování do společnosti. Mezi stálé členy klubu patří asi sto rodin, ale počet klientů je větší, neboť Klubíčko poskytuje nejen sociální služby, ale pořádá i veřejné volnočasové akce pro rodiče a děti. Veškeré činnosti jsou navzájem propojeny a vzniklo tak Integrovaná centrum KLUBíčko Beroun (IC KLUBíčko).

Klubíčko má poměrně velkou základnu zaměstnanců, přičemž se počítá, že jejich počet ještě vzroste. Aktuálně zaměstnává 8 stálých zaměstnanců na hlavní pracovní poměr (ředitelka, koordinátor služeb volnočasových aktivit, sociální pracovníce a personalistka, administrativní pracovníce, čtyři osobní asistenti) a zhruba 45 osob ročně na dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti (odborníci: ekonom, pedagogové, fyzioterapeut; a zhruba 35 osobních asistentů - především studentů středních a vysokých škol). Většina z těchto osob zaměstnaných na dohody (tj. DPP či DPČ, dohody mimo pracovní poměr) byla ještě před rokem dobrovolníky, až v průběhu roku 2005 se je díky získání finančních prostředků na nový projekt a v souvislosti s rozšiřováním služeb podařilo zaplatit. Dále v Klubíčku vypomáhá asi deset neplacených dobrovolníků, nejčastěji rodičů zdravotně postižených dětí.

Klubíčko je v současnosti jedinou organizací, která v regionu Berounsko a Hořovicko poskytuje komplex sociálních služeb pro rodiny s postiženými dětmi a poskytuje jim výběr možností aktivního trávení volného času. Mezi hlavní **činnosti**, které Klubíčko rodinám s postiženými dětmi nabízí, patří sociální poradenství, terapie, osobní asistence, respitní služby i psychorehabilitační pobyty. Speciálně pro děti se zdravotním postižením jsou konány programy zaměřené na rozvoj sociálních zkušeností, komunikaci a trénink soběstačnosti a sebeobsluhy. Pro rodiče zdravotně postižených dětí a případně i dospělé zdravotně postižené osoby je nabízena možnost vzdělávání a pomoc při vyhledávání pracovního uplatnění, případně jeho poskytnutí v rámci organizace. Pro děti se zdravotním postižením i děti zdravé jsou pořádány integrační volnočasové aktivity - kroužky, tábory, víkendové akce i psychorehabilitační pobyty pro celé rodiny. Nově bude za několik měsíců v rámci nových prostor zaveden denní stacionář pro zdravotně postižené děti a případně zdravotně postižené dospělé osoby, tréninková chráněná dílna a podporované zaměstnání. V této souvislosti se podaří zajistit práci pro některé rodiče zdravotně postižených dětí a zdravotně postižené osoby, které na trhu práce hledají pracovní uplatnění jen velmi obtížně.

Se způsobem **financování** je Klub Klubíčko v zásadě spokojen, i když by **uvítal větší garance státu a víceleté financování**. Podle výpovědi paní ředitelky trvalo klubu tři až čtyři roky, než se ze společenství dobrovolníků vypracoval k profesionálnějšímu přístupu a získal lepší postavení jak na veřejnosti, tak i větší možnost získání dotací. V současné době každý rok Klub Klubíčko píše zhruba 15 projektů a grantových žádostí, přičemž přibližně ve dvou třetinách případů je úspěšný. Kriticky hodnotí zejména krátkodobost většiny projektů a omezení dotací na jeden rok. Z tohoto důvodu se Klubíčko ocitalo ve stálé nejistotě, zda bude moci příští rok klienty uspokojit a své zaměstnance dál zaměstnávat. Alespoň částečně

---

¹⁹ Údaj z výroční zprávy ARPZPD za rok 2004.

průběžné financování by pracovníci IC KLUBÍČKO velmi ocenili a slibují si, že s novým sociálním zákonem (platným od 1.1.2007) jim se získáním akreditace na poskytované sociální služby tato možnost vznikne. Na druhou stranu je ředitelka Klubíčka kritická a sama připouští, že příliš silná garance a stále dlouhodobé financování by mohlo vést ke stagnaci neziskového sektoru. Za výhodný kompromis považuje například dvouleté období financování, o jehož zavedení se podle její výpovědi ve Středočeském krajském úřadu před několika lety vážně uvažovalo: „*Mluvilo se tam o dvou [letech]. Na tom dvouletém financování s tím, že bychom to měli jakoby takovou tu stabilní částku na to, abychom mohli žít. A zbytek peněz, že bychom stejně žádali v grantech, kde by se právě odhadovaly ty počty a ty služby a tak dále. Takže to mně přijde tak rozumné. Kdyby to bylo na delší dobu, budou určitě všechny neziskovky jásat, ale... já si myslím, že stabilita znamená potom právě takové to umrtvení, že prostě se nevymýšlí nic nového. Že: „ted' to tady na pět let máme posychované, tak si hodím nohy na stůl“.*“

Stran finančních zdrojů na provoz a mzdy zaměstnanců trápí Klubíčko ještě několik záležitostí. Předně je to **nesoulad mezi platovými tarify pro zaměstnance poskytující sociální péči a minimální mzdou**. Pro některé dotace, např. z Humanitárního fondu Středočeského kraje, musí v žádosti o výši finančních prostředků na mzdy zachovávat stanovené platové tarify (podle přílohy č. 1. k nařízení vlády č. 330/2003 Sb.). Tím se však dostávají do rozporu se zákonem, protože by podle tohoto tarifu měli některým zaměstnancům vyplácet mzdy nižší než je minimální mzda (od 1. 7. 2006 činí 7 955 Kč, minimální hodinová mzda pak 48,10 Kč). Dofinancování těchto mezd z jiných prostředků je pro ně jen velmi těžko možné, protože od většiny organizací nedostanou vyšší než tabulkovou mzdu. Pokud přitom žádají o mzdu pro stejného zaměstnance od různých institucí, mzdu nemohou nakumulovat do více než jednoho úvazku (mají tak např. 60 % mzdy zajištěné z jednoho projektu a 40 % z jiného). Žádání prostředků za provádění stejné práce vícekrát od různých subjektů přitom považují za nečestné. Volné finanční prostředky, kterými by mohli zaměstnancům zvýšit mzdy např. odměnami, jim vznikají především tím způsobem, že částečně naučtují poskytované služby klientům. Tuto variantu se však snaží využívat co možná nejméně, neboť jsou si vědomi, že rodiny s postiženými dětmi mají často nízké příjmy, neboť jednomu z rodičů (nejčastěji matce) nezbytná péče o dítě neumožňuje uplatnit se na pracovním trhu.

Dalším problémem souvisejícím s minimální mzdou je zaměstnávání zdravotně postižených osob, které v budoucnu chtějí realizovat. Při vytvoření chráněné dílny a pracovních uplatnění pro zdravotně postižené osoby se díky **nařízení o minimální mzdě** dostanou do paradoxní situace, kdy by postiženému, který nemá ani ukončené základní vzdělání a potřebuje nezbytně pracovat pod dozorem a s pomocí asistenta, měla náležet mzda ve srovnatelné výši (nebo jen nepatrně nižší) jako jeho asistentovi. To se jim jeví jako nespravedlivost vzhledem k asistentovi, pro kterého ale z grantových projektů vyšší mzdu získat nemohou, jak již bylo uvedeno výše.

Třetí velký problém, se kterým se při financování potýkají, je nemožnost získat peníze z některých Evropských fondů před započítáním projektu. Stěžují si, že možnost předfinancování mají pouze z globálního grantu Operačního programu Rozvoje lidských zdrojů (OPRLZ), za který je zodpovědné MPSV. Podmínkou většiny projektů v rámci tohoto programu však je, že musí být nadregionální, což Klubíčko s okresní působností nespĺňuje. Proto musí žádat o prostředky z ESF prostřednictvím kraje a grantového schématu SROP (Společný regionální operační program), který jim ovšem finance dopředu neposkytuje. Tím se dostávají do složité situace a musí si nejprve vypůjčit prostředky od banky a náklady (samozřejmě bez úroků, které musí bance zaplatit) jim kraj uhradí až zpětně, po vykázání účetních dokladů o využitých finančních prostředcích. Velmi by tedy neziskovým

organizacím pomohla **možnost předfinancování** na všech úrovních, případně získání **bezúročných půjček**.

Ohledně financování zmínili vedoucí zaměstnanci Klubíčka ještě dvě poznámky. Z jejich pohledu je snadnější a přijatelnější žádat o finanční podporu na úrovni kraje než přímo u ministerstva, protože vztah s krajem je bližší, lépe se jim vzájemně komunikuje a NNO se snáze prezentují výsledky na nižší úrovni než na vzdáleném ministerstvu. Pokud se mohou pochlubit pozitivními výsledky na regionální úrovni (na úrovni kraje jim k tomu byl přímo poskytnut prostor, což oceňují), snáze pak získají podporu kraje. Dále vznesli kritiku ohledně způsobu žádostí o státní dotace, která spočívala v náročnosti celé procedury. Díky tomu, že poskytují komplexní služby, z nichž některé patří do kategorie sociální, jiné do zdravotní a další do vzdělávací, musejí vždy žádat buď (minimálně) na tři ministerstva nebo na tři odbory krajského úřadu. Při žádostech o finance tak musejí někdy na každou jednotlivou část projektu žádat zvlášť a psát nový autentický projekt, což samozřejmě vyžaduje spoustu času a dalších prostředků. Zjednodušení a zavedení tripartity by podle jejich názoru bylo výborným řešením. Ubyla by jim práce a ještě by se celý systém zpřehlednil, neboť by se zamezilo tomu, aby některé organizace mohly případně žádat o prostředky na stejnou činnost u různých subjektů. Jak totiž zjišťují, komunikace mezi jednotlivými resorty (dokonce i na úrovni kraje) funguje velmi špatně a systém je tak jen velmi těžko kontrolovatelný.

Se stavem **vztahu s místní samosprávou** je Klubíčko spokojené, a to i přesto, že jiné nestátní neziskové organizace ve stejném městě si na něj stěžují. Paní ředitelka Klubíčka je velmi spokojená jak s přístupem starosty a místostarosty města, tak i s tím, že v Berouně funguje komunitní plánování, v rámci něhož je neziskovým organizacím účelově věnován prostor na vyjádření. Ředitelka Klubíčka popsala vztah s vyššími úrovněmi místní samosprávy jako výborný, spíše si stěžovala na ojedinělé případy nevstřícných nižších úředníků, kteří se k lidem z neziskového sektoru chovají nadřazeně. Většina kontaktů se odehrává na individuální bázi a záleží na konkrétní osobě, která působí na určitém místě, a jejím přístupu. V případě Klubíčka je přístup města ojedinělý a vstřícnější než k jiným NNO působícím v regionu. Klubíčko toho však nevyužívá toliko ve svůj prospěch, ale snaží se získat vstřícný postoj města i pro další organizace. Zásluhou jeho ředitelky bylo v Berouně zavedeno komunitní plánování. V letošním roce město Beroun otevřelo **Komunitní centrum**, v budově bývalých kasáren, kterou nově zrekonstruovalo s finanční podporou z prostředků z ESF. Zde od září 2006 pod jednou střechou působí zhruba 10 nestátních neziskových organizací poskytujících sociální a vzdělávací služby.

Ze specifíků péče o postižené děti vyplývají často problémy, které musejí pracovníci Klubíčka řešit a které jim ubírají kapacitu na to, aby se věnovali klientům. Předně je to složitá situace, do které je staví skutečnost, že poskytují komplexní služby spadající do vícero oblastí (sociální, zdravotní a vzdělávací), což vyžaduje jednat na všech třech úrovních zvlášť. Na druhou stranu to však lze vnímat i jako výhodu, protože se mohou uplatnit tam, kde je to aktuálně více potřebné a rozvinout právě ty služby, po kterých je poptávka a které jsou dotovány. Rozhodně by však **uvítali zavedení pevnějších legislativních úprav a konkrétně stanovené normy a standardy péče o postižené děti a dospělé**. Tato úprava podle mínění ředitelky Klubíčka velmi chybí a usnadnila by jejich pozici v tom, že by bylo přesněji stanoveno, co mají poskytovat. Přitom věří, že právě přesně stanovené normy a standardy by zajistily, že organizace, které by je splňovaly, by měly snadnější a hlavně jednodušší přístup k financím a zároveň by je i orgány místní správy i vyšších územních celků státní správy vnímaly jako partnera, který poskytuje občanům určité přesně stanovené služby. S poskytováním konkrétně definovaných služeb by měla souviset i záruka alespoň části finančního krytí, pokud jsou tyto služby uspokojivě naplňovány.

2.2.3 Podpora pěstounských rodin - Naděje

Občanské sdružení Naděje vzniklo již v roce 1990 a má celostátní působnost. Podle svých stanov je nepolitickou a mezikonfesní křesťanskou organizací, jejímž posláním je „*praktické uplatňování evangelia v životě a jeho šíření. Cílem je vybudování a provozování sítě služeb lidem v nouzi na křesťanských principech*“ [Naděje-Výroční zpráva 2005]. Organizace poskytuje pomoc různého typu (např. duchovní, morální, zdravotní, vzdělávací, hmotnou atd.), přičemž se zaměřuje především na lidi společensky vyloučené nebo jinak sociálně znevýhodněné. V rámci ČR má přitom Naděje 15 poboček, které se vždy specializují na určitou činnost. Na všech pobočkách probíhá program misijní a program potravinové pomoci. Na jednotlivých dalších pobočkách jsou pak navíc aktivní další programy - integrační program, program pro třetí věk, pro mentálně postižené, program zdravotní pomoci a podpora náhradní rodinné výchovy.

Podpora náhradní rodinné výchovy (pěstounských rodin) je uplatňována pouze v jediné pobočce, a to v Litomyšli. Jedná se přitom o malou pobočku, která pro úsporu nákladů na správu spadá (společně s další pobočkou v České Třebové) pod oblastní pobočku ve Vysokém Mýtě, která zajišťuje hlavní organizační aktivity a má účtárnu. V Litomyšlské pobočce působí dva stálí zaměstnanci celkem na jeden a půl úvazku a několik dobrovolníků. **Činnost** spočívá především v poskytování zázemí pro dvě pěstounské rodiny a dále v misijním středisku pro děti a mládež, které pořádá volnočasové aktivity pro tuto cílovou skupinu. Organizace získala darem od české emigrantky dům v Litomyšli, který pomocí dotací z MPSV a sponzorských darů (včetně zahraničních) radikálním způsobem přestavěla, protože byl nevyhovující jejím potřebám a ve špatném technickém stavu. Podařilo se tak vytvořit bytové prostory pro dvě pěstounské rodiny (pečující celkem o 13 dětí, z toho 6 vlastních) a zázemí nezbytné pro chod organizace a pořádání volnočasových aktivit pro děti a mládež z okolí. Pro starší děti (6-14 let) pořádají klub Velryba, který se schází každý týden a v rámci něhož jsou pořádány rozličné aktivity. Náplň schůzek je různá, od sportovně pohybových aktivit, přes biblický program až po tvořivost (malování, výroba dárek atd.) a trénink intelektu a paměti (kvízy, hlavolamy, hledání informací atd.). Předškolním dětem je určen jiný klub s podobnou náplní, který má zároveň zajistit matkám možnost zařídit si nezbytné záležitosti v době, kdy je o dítě dobře postaráno. Pobočka dále pořádá víkendové akce pro děti a letní dětský tábor. Nově byl otevřen i klub pro přívržence moderních deskových her, který si však ještě nezískal dostatečnou členskou základnu, protože je plánováno v příštím akademickém roce jeho přesunutí do dostupnějších prostor v centru města a organizační spojení s jinou neziskovou organizací, což by mělo přilákat další zájemce z řad dětí a mládeže. Všechny výše uvedené pořádané aktivity jsou otevřené jak pro děti z pěstounských rodin, tak pro ostatní děti z Litomyšle a okolí. Tím je zároveň naplňována snaha integrovat děti z pěstounských rodin mezi ostatní děti.

Vztah k místní samosprávě na úrovni města i kraje považují zástupci Naděje za velmi dobrý a jsou s ním spokojeni. Podporu města se jim daří získat a úspěšně se spoluúčastní na pořádání různých kulturně společenských či vzdělávacích akcí společně s městem. Dobře se též daří inzerovat činnost organizace v regionálním tisku a kabelové televizi. Výborná je i spolupráce se školami v Litomyšli a okolí, kde Naděje pořádá přednášky a projekce pro mládež (žáky 8. a 9. tříd ZŠ a žáky prvních ročníků SŠ) na aktuální témata - drogy, homosexualita, AIDS atd. Ředitel oblastní pobočky sídlící ve Vysokém Mýtě si velmi pochvaloval vztah s krajem: „...*třeba to je případ Pardubického kraje v sociální oblasti, tam není vůbec problém. Pan radní je naprosto v obraze, protože si objel všechny neziskovky, podíval se, co dělají, popovídal si, sám se přesvědčil o tom, co se děje. Takže prostě je v obraze a nemusím, když za ním přijedu, vykládat, že jsem z Domova důchodců nebo z Domu pokojného stáří, a že prostě mám ten a ten problém. On ví, že tam tu činnost děláme, ví, jak dům vypadá, jo? Proto se mi snaží třeba vyjít víc vstříc, věnovat mi čas, vyslechnout, pokud*

může, tak i pomoci. Takže je to všechno o lidech. Není to jenom o zákonech, je to hodně o lidech. Pokud mají chuť pro to něco udělat, tak se dá i v současné legislativě leccos zjednodušit. I když současná legislativa to hodně komplikuje teda. Já mám pocit, že celý ten systém sociálních služeb se byrokratizuje, ale úplně šíleným způsobem.“ Podle zkušenosti ředitele tedy záleží na přístupu konkrétních osob a především na tom, zda jim sociální oblast a sféra NNO bude připadat natolik důležitá, aby se o ní vůbec zajímali. Pokud ano a aktivně se zaslouží o to, aby se o této oblasti něco dozvěděli, pak jsou většinou i ochotní aktivně pomáhat a vyjít vstříc požadavkům NNO, aby podpořili jejich fungování. Nezájem o činnost NNO a předpojatost vůči nim ze strany zodpovědných osob v rámci místní samosprávy je velkým problémem, který pobočku v Litomyšli naštěstí netrápí.

Přesto pan ředitel oblastní pobočky dále v rozhovoru zmínil, že **nedůvěra úředníků státní správy na nejvyšších úrovních vůči NNO** je skutečností, která jim působí velké potíže, snad ještě více než omezené finance. Vyjádřil se následovně: *„Nícméně státní správa, například Ministerstvo financí, pohlíží na neziskovky, když to řeknu velmi slušně, s nedůvěrou. ... A když to řeknu naprosto naostro, což jsem slyšel dokonce z úst jedné z úřednic ministerstva, tak co neziskovka, to zloději. Tak pokud tento přístup ve státě se nezmění, nemá smysl se o ničem dál bavit. Miliardy unikají ve státní správě a neziskovka, té se nevěří. Tohle jsou věci, které nás otravují a jsou ubíjející. Pokud už těch peněz je málo, jako že já chápu, že v tom státním rozpočtu těch peněz není neomezeně, to se dá všechno pochopit. Ale ten přístup se dá pochopit jen velmi obtížně. Netvrdím, že by nebylo potřeba do toho víc [investovat]. To by bylo.“* Nevstřícný přístup a nedostatek ocenění vlastní činnosti vnímají NNO velmi kriticky, zejména pokud se dlouhodobě aktivně avšak neúspěšně snaží tento přístup změnit.

Problematika pěstounské péče v rámci náhradní rodinné péče má svá specifika a poskytnutí zázemí a podpory je pro pěstounské rodiny velmi důležité. Vedoucí pobočky Naděje v Litomyšli je pěstounem již šest let, takže s ní má vlastní bohatou zkušenost. Za tu dobu pozoruje poměrně významné změny a snahu státu zlepšit situaci pro pěstounské rodiny, a to především po stránce finanční. Materiální zázemí je pro něj i jeho rodinu dnes na výborné úrovni, velkým dílem právě i díky poskytnutí bydlení od Naděje. Co však postrádá, je především **podpora nemateriálního charakteru** v podobě supervizí a pomoci odborníků. Tato podpora by sice měla být zajištěna pracovníky odborů sociální péče, ale ti na ni ve skutečnosti nemají dostatek času. Navíc mají pravidelně zajišťovat kontrolu fungování pěstounských rodin, a proto se jim některé rodiny bojí s problémy svěřit, aby nebyly posouzeny jako nedostatečně pečující. Vlastní zkušenosti v této oblasti vyjádřil pěstoun takto: *„A já si myslím, že by bylo spíš správné, kdyby - a nevím, jestli na kraji nebo na tom městě - existoval nějaký [systém supervize], ty sociálky to nestíhají, že. Ony jsou rády, že zvládají tu agendu, kterou mají, natož ještě aby docházely častěji do té rodiny a snažily se pomoci těm pěstounům to zvládnout, ty děti. To si myslím, že pro ně [sociální pracovníky] je nereálné jako z časových důvodů a z administrativních. Ale mělo by něco takového asi být, nějaká podpora jiná, protože někdy to je na některých úřadech. To je zase o lidech, ale někteří přijdou a přes plot zamávají - máte ještě ty děti? A udělají si čárku, jako že už tu kontrolu udělali. To asi není přesně to, co ten zákon měl na mysli.“* Krátké pobyty a školení pořádané pro pěstouny krajem jsou podle něj rovněž nedostačující. V Pardubickém kraji se proto i na jeho popud podařilo založit NNO (Amalthea), která poskytuje odbornou pomoc pěstounům a pořádá pravidelná setkání, na kterých se scházejí. Právě pobočka Naděje v Litomyšli několikrát poskytla prostor pro každoroční setkání pěstounů Pardubického kraje.

Podle jeho názoru by bylo dále vhodné odstranit vzájemnou nedůvěru mezi jednotlivými subjekty. **Pěstouni nedůvěřují úřadům** a někteří nedůvěřují ani neziskovým organizacím, které zase nedůvěřují úřadům a zpětně **úřady nemají velkou důvěru v NNO**. Tím se ohromně snižuje možnost spolupráce, na což v některých případech bohužel doplácí právě děti, které jsou v pěstounské péči. Respondent zmínil, že zná řadu pěstounských rodin,

kteře špatně fungují, ale bojí se to otevřeně řešit, aby se jejich problémy nestaly veřejně známé a ony samy tím nebyly poškozeny.

I další problém pěstounské péče spočívá v nedostatečné spolupráci se sociálními pracovníky. Děti vhodných do náhradní rodinné péče, která je nepochybně pro jejich sociální vývoj vhodnější než péče ústavní, by reálně mohlo být více, pokud by byly uvolněny z dětských domovů a nabídnuty do rodinné péče. Proti tomu však vystupují dva faktory. Za prvé nízká motivace dětských domovů zbavovat se dětí, které jsou jejich klienty a na které získávají státní dotace. Jejich motivací je spíše udržet stávající stav, neomezovat činnost a mít tak dostatek prostředků na zaplacení stávajících zaměstnanců. Za druhé je to chybějící podpora a nedostatečná práce s původními rodinami dětí v dětských domovech, které by případně mohly být schopné si časem vzít děti zpět do péče, pokud by překlenuly jisté problematické období a osvojily si některé základní návyky. V tomto problému snad pomůže **novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí**, která vešla v účinnost 1. června 2006. Tato novela jednak posiluje práci s biologickou rodinou a dále zakotvuje možnost svěřit dítě do pěstounské péče pouze na přechodnou dobu.²⁰

Na obecnější organizační rovině se pobočka Naděje potýká především s několika problémy, které řeší společně s oblastní pobočkou, jejíž ředitel se o nich zmínil. Ze strany státu je nejvíce trápí **financování**, které se má změnit s nástupem platnosti nového sociálního zákona na začátku roku 2007. Vzhledem k tomu, že provozují činnosti mnohdy na pomezí oblasti sociální a vzdělávací, jsou v nejistotě, zda se budou schopni zařadit do dotovaných programů MPSV nebo MŠMT, a obávají se, že by např. volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti a mládež mohly oba resorty v systému dotací upozadit. Dosavadní systém každoročního žádání o finanční prostředky na stejné projekty se stejným rozsahem činností a personálním obsazením považují aktéři Naděje za zbytečně obtížný a uvítali by systém víceletého financování. Složitě administrativní úkony je zatěžují a velmi by ocenili zjednodušení administrativy při žádání o dotace. Přimlouvali by se za větší pravomoc udělenou kraji v posuzování projektů, aby se úředními pochody přes ministerstvo zbytečně nezatěžoval administrativní aparát a neprodložovala doba nutná k vyhodnocení projektů a přidělení dotací. Jako zbytečné jim připadá i **daňové zatížení**, kdy se jako velká organizace stali plátcí **DPH**, protože přesáhli ve vedlejších hospodářských činnostech ročně obrát milion korun. Jako nespravedlivé považují, zejména při porovnání se západoevropskými státy, že musejí být **plátcí silniční daně** jen proto, že provozují několik zdravotnických zařízení a ordinací.

2.2.4 Nízkoprahové centrum pro děti a mládež - Svět²¹

Nízkoprahové centrum Svět je jednou ze tří samostatných součástí občanského sdružení působícího v moravském městě se zhruba deseti tisíci obyvateli. Vedle tohoto centra působí v rámci sdružení dále občanská poradna a je realizován projekt osobní asistence. Sdružení má celkem 18 zaměstnanců a 46 dobrovolníků, přičemž v rámci centra Svět působí 5 stálých zaměstnanců a téměř 40 dobrovolníků. Sdružení bylo založeno v roce 1998, kdy působilo jako jeden celek, přičemž nízkoprahové centrum pro děti a mládež se osamostatnilo v roce 2000 díky získání nových prostor a finančních prostředků na samostatný provoz. Tím se jeho služby, které původně spočívaly především v poradenství poskytovaném dětem a rodičům, mohly rozšířit tak, že samostatné středisko dnes funguje především jako nízkoprahové centrum, které zároveň poskytuje sociální poradenství.

Centrum Svět úspěšně rozvíjí svoji **činnost** a postupně rozšiřuje spektrum služeb. Věnuje se hlavně několika **cílovým skupinám**: rodinám s dětmi s postižením, rodinám v obtížné situaci, dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněných rodin. Přístup do centra mají

²⁰ Dalším zlepšením je významné zvýšení finanční odměny pro pěstouna, kterou nová právní úprava přináší.

²¹ Název centra je smyšlený a neodpovídá skutečnému názvu zkoumané organizace, který je na základě přání respondentů uchován v anonymitě.

všechny děti a mládež, které o něj projeví zájem. Rodiny s postiženými dětmi nejvíce vyhledávají služby rané péče,²² které jsou zaměřeny na podporu rodiny i vývoje dítěte a probíhají přímo v rodinném prostředí. Dále jsou pro rodiny s postiženými dětmi organizována vzájemná setkání s využitím arteterapie, relaxačních technik a keramické dílny. Rodičům jsou navíc zprostředkovávány kontakty na specialisty, výchovné a vzdělávací instituce atd. Centrum Svět je pověřeno výkonem sociálně-právní ochrany dětí a pomáhá disfunkčním rodinám, které se nedostatečně starají o své děti, rodinám sociálně znevýhodněným a rodinám s výchovnými a vzdělávacími problémy u dětí. Dlouhodobě spolupracuje se zhruba 25 problematickými rodinami. Děti a mládež jsou při spolupráci rozděleny do dvou kategorií podle věku, mladší kategorie je tvořena dětmi od 6 do 12 let, starší mládeží od 12 zhruba do 18 (ve výjimečných případech maximálně 26) let. Pravidelně jsou ve Světe realizovány kroužky, výtvarný pro obě skupiny dětí, dramatický a pohybový kroužek pro mladší děti a setkávání pro starší děti. Dále s dětmi probíhá 1-2x týdně doučování na individuální bázi a klubová činnost. Klub pro mladší děti je otevřen třikrát týdně, pro mládež každý pracovní den. Kluby jsou otevřené pro všechny zájemce, děti mohou využít nabízený program nebo se zabavit samostatně díky poskytovaným pomůckám (stolní hry, míče, ping-pong, stolní fotbal, literatura...). Rizikové děti a mládež jsou dále cíleně vyhledávány a kontaktovány streetworkerem, díky jehož aktivitě rovněž stoupá počet klientů centra. Pořádán je i program pro zprostředkovávání dospělého kamaráda z řad dobrovolníků sociálně exkludovaným a problematickým dětem. Dětem i rodičům je dále poskytována poradenská činnost, pravidelně jsou pořádány programy primární prevence pro žáky základních škol (6.-9. ročníky). Jedná se o přednášky a besedy na aktuální problematiku - vztahy a šikana, drogová problematika, partnerské vztahy a sex, sekty atd.

Vzhledem k tomu, že Svět spolupracuje především s problémovými rodinami a jeho klienty jsou často rovněž Romové²³, ocenění širší veřejnosti za poskytování služeb i působení v oblasti sociální prevence si dobývá jen pozvolna. Vedoucí a sociální pracovnice Světa se zmínila, že jejich **služby jsou širší veřejností oceňovány tak v polovině případů**, druhá polovina má k jejich činnosti výhrady: „... ještě možná u některých lidí dneska pořád jsme spojováni s tím, že pracujeme s „těmi problémovými Rómy“, takže taková nálepka tady pořád je. Ale myslím si, že v posledních letech už se to odbourává. My se snažíme víc propagovat naši činnost, že o nás jdou články v novinách, že ti lidé už ví, co to je Svět, co se tam děje a tak. Takže myslím, že je to pořád lepší a lepší.

Tazatelka: *Myslíte si, že třeba i z tohoto důvodu by se rodiče obávali ty děti sem pustit, protože sem chodí Romové nebo něco takového?*

Vedoucí Světa: *Někteří ano, někteří ano. Ted' třeba se nám stalo, že klientka, která sem chodila, ted' najednou jí rodiče zakázali sem chodit, že prostě sem chodí Romové. Problematika zprostředkování pomoci a integrace sociálně znevýhodněných skupin je tak mnohdy špatně přijímána veřejností, která je v ČR značně xenofobní. To mnohdy komplikuje práci NNO zaměřených na romské klienty, které se propagací a osvětou, podobně jako v případě centra Svět, snaží negativní přijímání veřejností zmírnit. Upozorňují více na pozitivní dopady své činnosti spočívající v prevenci a omezení kriminální činnosti a posílení adekvátních funkcí rodiny a výchovy dětí.*

Spolupráci se sociálními pracovníky města hodnotí pracovníci Světa jako dobrou, společně se se sociálními kurátory scházejí pravidelně jednou za dva měsíce. Doporučení na klienty do programu individuální pomoci dětem jim poskytuje jak městský úřad, tak i školy, se kterými spolupracují. Kritiku však místopředsedkyně sdružení vznesla na adresu místní samosprávy, a to jak na úrovni města, tak i na úrovni kraje. Podle její zkušenosti zastupitelé neznají sociální problematiku dostatečně a rovněž ji nedostatečně podporují: „*Oni vidí, ti*

²² Klienty byly rodiny s dítětem se zdravotním postižením do věku sedmi let.

²³ Podle výpovědi vedoucí centra Svět tvoří Romové zhruba čtvrtinu klientů.

radní, ti zastupitelé, vidí víc, že je udělaný chodník, protože to oni víc prodají. Oni tyhle [sociální] věci do té míry nechápou. Proč vy se staráte o ně [sociálně potřebné, problematické děti a mládež, disfunkční rodiny]? Vždyť je támhle někde strčte. A když já řeknu - ano, dobře, tak když se o ně nebudeme starat, tak tyhle lidi, třeba z nich vyrostou takoví lidé, kteří někoho okradou a ještě ho zabijí. Je možné, že když my se o tyhle děti budeme dneska starat, že taky někoho okradou, ale už možná nezabijí. Oni [místní zastupitelé] nevidí ten ekonomický přínos, protože de facto, když to tak vezmeme, tak ten ekonomický přínos třeba těch nízkoprahových zařízení jako je Svět, je, nebo prevence obecně nebo občanské poradenství, ano? Tak ta [výsledná] činnost vlastně, se dá těžko finančně vyčíslit.“ Místopředsedkyně sdružení přitom hodnotí podporu města poskytovanou sdružení a speciálně nízkoprahovému centru jako průměrnou, pokud by měla použít školní známkování, udělila by známku tři mínus. Podle její zkušenosti je radní často zařazují do stejné kategorie jako spolkovou činnost a nedostatečně si uvědomují, že se jedná o sociální službu vykonávanou na profesionální úrovni. **Řešením** nedostatečné podpory sociálních služeb na místní úrovni by podle místopředsedkyně sdružení bylo **nařízení shora** o určité povinnosti, aby obce poskytovaly nebo podporovaly jak poradenství pro občany, tak i služby sociální prevence.

Přehlížení ze strany místních zastupitelů i vyšších institucí státní správy potvrdila i vedoucí centra Svět, když se v rozhovoru svěřila se svými pocity: „Občas mám takový pocit, že pořád ty neziskové organizace jsou brané jako druhá kolej, i co se týká těch finančních prostředků. A tak třeba se to časem zlepší.“ Zároveň tím vyjádřila naději na zlepšení stavu. Sama pracuje pro Svět již šestým rokem a začínala zde s nadšením jako dobrovolnice. Až po pěti letech, když se osvědčila a zároveň začala shánět zaměstnání, jí bylo nabídnuto místo stálé zaměstnankyně.

2.2.5 Péče o seniory - Středisko respitní péče farní charity

Katolická charitativní činnost má za sebou již dlouhou tradici, kdy byla provozována v rámci římskokatolické církve. Dnes je na území ČR síť více než 350 více či méně samostatných organizací, farních, oblastních či městských charit. Činnost jednotlivých charit je velmi různorodá, stejně tak jako i jejich velikost a počet zaměstnanců (někde nemusí být žádný) a dobrovolníků. Tyto organizace jsou dále na územním základě seskupeny do šesti diecézních a dvou arcidiecézních charit. Zastřešujícím a reprezentativním orgánem sítě charit je Sdružení Česká katolická charita, která je součástí římskokatolické církve. Společným principem a základním posláním všech jednotlivých organizací charit je „šířit svou službou milosrdenství, tedy z lásky k bližnímu pomáhat v nouzi“.²⁴ Hlavní činností Charity je pomoc potřebným na území České republiky. Jde zejména o pomoc matkám s dětmi v tísní, lidem bez přístřeší, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu. Charita provozuje poradny, stacionáře, přechodná ubytování, domovy na trvalý pobyt, hospice apod. a vede projekty na začlenění do společnosti a využití volného času. Významná je i pomoc rodinám, které byly postiženy povodněmi. Důležitou součástí charitní práce je rovněž humanitární pomoc v zahraničí.

V jednom českém městě se zhruba 10 000 obyvateli působí farní charita, která provozuje několik druhů služeb, přičemž jednou z nich je **Středisko respitní péče**. Středisko vzniklo v roce 2004 na základě zjištěné poptávky po tomto druhu služeb v dané lokalitě, a to společnou iniciativou města (komunitní plánování) a farní charity. Středisko poskytuje respitní (úlevovou) pobytovou péči pro nesoběstačné dospělé občany, pro tělesně postižené či

²⁴ Oficiální www stránky Sdružení České katolické charity;
<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=456&nDepartmentID=271&nLanguageID=1>.

seniory s bezmocností z celého kraje.²⁵ Smyslem je poskytnout pomoc pečujícím rodinám, aby si mohly odpočinout od intenzivní péče o své rodinné příslušníky. Služba je poskytována v příjemném prostředí vily se zahradou, a to nepřetržitě 24 hodin denně. Délka pobytu se liší podle potřeb klientů od jednoho dne po tři měsíce, přičemž průměrná délka pobytu je podle odhadu vedoucí Střediska asi 50 dnů. Kapacita Střediska je 8 lůžek a věkový průměr klientů, kteří zde pobývají, je 82 let. Středisko neposkytuje zdravotní péči, proto je určeno pouze klientům se stabilizovaným zdravotním stavem, schopným pobývat v kolektivu a neagresivním. V případě potřeby spolupracuje středisko s charitní ošetrovatelskou a pečovatelskou službou, kdy kvalifikované zdravotní sestry docházejí za klienty a poskytují jim základní ošetrovatelskou péči na základě indikace praktického lékaře. Poptávka převyšuje nabídku, a to zejména v letních měsících. Při nutnosti výběru klientů jsou přednostně přijímáni klienti z města, které Středisko částečně financuje, a dále rodiny, kde je péče příbuzných již dlouhodobá a náročná. Klienti na službu přispívají částkou 270 Kč na jeden pracovní den a 370 Kč na víkendový den.

Vedle respitní pobytové péče dále ve Středisku funguje denní centrum pro seniory, které je otevřené všem seniorům, kteří chtějí přijít a trávit zde volný čas. Tato služba však není v takové míře využívána. Její maximální denní kapacita je stanovena 4 osoby, většinu dní však není naplněna.

Chod Střediska zajišťuje 8 zaměstnanců, přičemž dva mají pouze poloviční úvazek, ostatní mají plný úvazek. Volnočasové aktivity pro klienty organizuje terapeutka a pomáhají při nich též dobrovolníci. Právě při volnočasových aktivitách je důležitá pomoc dobrovolníků, kterých není mnoho, neformálně se Střediskem spolupracují tři. Ředitel farní charity si přitom na nedostatek dobrovolníků výrazně stěžoval. Podle jeho zkušeností nemají v charitě dostatek ochotných mladých lidí, kteří by chtěli pracovat zadarmo. Naopak motivace zaměstnanců Střediska a jejich ochota pomáhat ostatním je podle jeho vedoucí vysoká i přesto, nebo možná právě proto, že mzdy jsou spíše nízké: „... *ta práce je určitě mnohem záslužnější, měla by být lépe oceněná. Na druhou stranu je to pozitivní v tom, že opravdu to jdou dělat lidi, kteří to nedělají pro peníze. A tahle práce se nedá dělat pro peníze.*“

Podle zkušenosti vedoucí Střediska je veřejnost špatně informovaná o poskytovaných službách v péči o seniory. Proto se na ně mnohdy obracejí i lidé z jiných lokalit, protože nevědí, že je podobná péče poskytována v místě jejich bydliště. Nebo naopak lidé, kteří hledají jiný charakter služby. Také odezva veřejnosti žijící v okolí Střediska byla po jeho vzniku částečně negativní a spíše ostýchavá. Lidé si nedokázali dobře představit o jakou péči se jedná a vzbuzovala v nich obavy. Počáteční nedůvěru veřejnosti se však postupně podařilo eliminovat, jak uvedla vedoucí Střediska: „... *máme tady ty lidi i zmatené, takže okolí najednou zjistilo, že tady je, za bránou je oslovují neorientovaní lidé. Takže ze začátku tady byly i obavy, bych řekla, co se vlastně děje nebo kdo tady najednou je v sousedství. A postupem času opravdu přišli na to, že, teď už bych řekla, že jsme se stali součástí tady opravdu, tady toho sídliště. A ty odezvy jsou pozitivní. Řekla bych jako opravdu, že je to důležité i pro veřejnost, protože se snažíme s těmi lidmi vycházet ven, aby byli v kontaktu s tím okolím, i když třeba je to jenom v tom, že vyjdeme ven a pomůžou nám s vozíkem nahoru do kopce. A oni mají možnost si to jakoby osahat a vědět, že jsou to pořád lidi, že jim nehrozí nebezpečí. A naopak, že se můžou zapojit. Tak to bych viděla, jako tady to bezprostřední okolí, že to už nás přijalo. A určitě pozitivní na tom je takový ten přístup našeho personálu k těm lidem kladný. Řekla bych, že je to důležité z toho titulu, že nevíme sami, kdy, jak budeme my starší a když [okolí] vidí, že to stáří může být důstojné a respektované, tak to že je pro ně taky dobré.*“ I přijetí tak nezbytné služby jako je péče o nesoběstačné občany, většinou seniory, tak nebylo ze strany lokálně blízké veřejnosti úplně automatické. To je bohužel

---

²⁵ Podobné služby (pobytové respitní středisko) poskytují ve stejném kraji ještě dvě další organizace.

důsledek minulého režimu, který se snažil zdravotně a mentálně postižené občany vydělit ze společnosti, a zřejmě ještě nějakou dobu potrvá, než se běžní občané naučí, jakým způsobem se k těmto spoluobčanům mají správně chovat. Rovněž domácí pečovatelská práce stále není společností dostatečně oceňována.

2.2.6 Pomoc cizincům - komunitní centrum Berkat, InBáze

Komunitní centrum pro cizince InBáze vzniklo v první polovině roku 2006 jako projekt již pět let působícího občanského sdružení Berkat. Berkat se od počátku zaměřoval na pomoc a podporu svépomocí v místech zničených válkou a humanitárními katastrofami, v současné době působí v Afghánistánu a v Čečensku. Po celou dobu se na dobrovolnické bázi věnoval též cizincům na území ČR, především žadatelům o azyl. Až v roce 2006 se podařilo díky samostatnému projektu komunitního centra, na který byly příspěvkem pražského magistrátu získány finanční prostředky z fondů ESF (projekt JPD 3), rozvinout na území Prahy komplexní služby poskytované cizincům.

InBáze je komunitní centrum otevřené především migrantům, uprchlíkům a cizincům, kteří žijí v Praze nebo kteří se dlouhodobě zdržují na území hlavního města Prahy. Hlavním cílem bylo vytvořit prostor, kam by cizinci „přicházeli pro podporu, za dalším vzděláváním a věděli by, že tady vždycky najdou někoho, kdo jim bude moct pomoc“, tak stručně shrnula hlavní poslání centra jeho vedoucí. Hlavní **poskytované služby** jsou především **poradenské a vzdělávací**. Přímou v centru probíhá několik **vzdělávacích kurzů**, přičemž největší zájem je o výuku českého jazyka a základní kurz obsluhy počítače. Díky dobrovolníkům se sice podařilo vypsát více kurzů, než bylo plánováno, ale přesto poptávka převyšuje nabídku. Kurzy zpravidla probíhají jednou týdně po dobu dvou vyučovacích hodin, účastní se jich skupinky 6-10 lidí v případě jazyků a 3-6 lidí v případě počítačů. Dále je vyučována angličtina, která je rovněž důležitá pro pracovní uplatnění cizinců, a ruština pro dobrovolníky pracující v centru. InBáze rovněž nabízí podporu a **pomoc cizincům při hledání zaměstnání** včetně sestavení individuálního vzdělávacího plánu a finanční spoluúčasti na vhodných rekvalifikačních kurzech akreditovaných MŠMT ČR. Pracovníci z InBáze mohou též doprovodit cizince na české úřady (např. úřad práce, cizinecká policie), při hledání zaměstnání a na další instituce a jednání. Poskytované poradenské služby spočívají především v poradenství sociálním a právním a dále v poskytování individuální psychoterapie.

V komunitním centru se organizovaně každý týden scházejí tři **multikulturní skupiny**, dvě ženské a jedna mužská. Funguje zde také šicí dílna, která nabízí cizincům možnost využití šicího stroje pro vlastní potřebu a taktéž instruktážní kurzy šití, případně dalších ručních prací (pletení, háčkování, patchwork atd.). Velkou výhodou pro matky, které chtějí využít některou z nabízených služeb nebo se účastní kurzů, je možnost přivést s sebou děti, o které bude v této době postaráno v rámci **dětského koutku**. Poskytována je též služba hlídání dětí proto, aby si rodiče mohli zajistit záležitosti, které potřebují (např. návštěva úřadů atd.). Všechny služby jsou přitom poskytovány zdarma, částečná finanční spoluúčast je požadována pouze na některých finančně náročných rekvalifikačních kurzech konaných mimo InBázi. Funguje zde i projekt „ethnocathering“, který využívá kulinářských schopností migrantek, které připravují pokrmy tradičních kuchyní svého původu a dodávají je na různé veřejné i soukromé akce. Cílem je podpořit samostatnou výdělečnou činnost uprchlic, migrantek a cizinek.

V rámci InBáze působí **10 placených pracovníků**, z nichž pouze čtyři jsou zaměstnání na plný úvazek, ostatní pracují na zkrácené úvazky nebo na základě dohod (DPP, DPČ), případně poskytují služby na živnostenský list. V případě sjednávání pracovníků na dohody jsou často angažováni odborníci v otázkách imigrace, kteří pracují v jiných NNO působících ve stejné oblasti. Jedná se například o sociální a právní poradce, kteří poskytují

poradenství klientům Berkatu většinou dvakrát týdně ve stanovené hodiny. Využíváním odborníků z jiných NNO zaměřených na cizince se též zajišťuje a utužuje vzájemná spolupráce s těmito organizacemi. Převážná většina dnes placených pracovníků InBáze přitom předtím působila dobrovolnický v Berkatu. Pracovníci tak byli vybíráni na základě předchozí aktivity a ověřených schopností podílet se na chodu organizace a poskytovat služby klientům. **Klienti** přitom pocházejí nejčastěji ze zemí na území bývalého Sovětského svazu, přičemž většina z nich je nezaměstnaná a v azylové proceduře.

Činnost InBáze je závislá na působení **dobrovolníků**, kterých je zhruba dvacet. Vedoucí centra zmínila, že se získáváním dobrovolníků nemají v Berkatu obtíže, váží si jich a cíleně s nimi pracují tak, aby jim vyšli vstříc za to, že pro ně pracují: „*Berkat je taková hodně specifická organizace v tom, že vlastně vznikla a pořád z větší části funguje jako dobrovolnická organizace. Čili my všichni vlastně nebo až asi na dvě výjimky jsme začali jako dobrovolníci .... Takže tím pádem jakoby se nám i lépe spolupracuje teďka dál s dobrovolníky, kteří se na Berkat pořád nabalují, protože Berkat má pověst dobrovolnické organizace. A my, kromě toho, že teďka [někteří pracovníci] v InBázi jsou zaměstnaní, tak zároveň úplně rovnocennou činnost vykonávají lidé, kteří jsou v Berkatu stále jako dobrovolníci. A zaměstnat se nechtějí nechat, protože pro ně ten status dobrovolníka je něco, co si vybrali a chtějí to naplňovat. Vedle toho jsme vytvořili dobrovolnické centrum, o které se starají dva lidé, a snažíme se s těmi dobrovolníky spolupracovat cíleně. S novými lidmi, ne s tou stávající dobrovolnickou základnou. A to tak, že ... se snažíme nabízet i něco jim. A snažíme se to dělat hodně individuálně.... Takže se snažíme jim vyhledat něco, co by vyloženě je stáhlo skrz to, co už dělají. Nabízíme jim supervizi, nabízíme jim třeba dobrovolné, zadarmo kurzy ruštiny. Tak snažíme se, aby jsme budovali rovnocenný vztah s nimi. Aby oni neměli pocit, že to, že dělají dobrovolníka, protože hodně si myslím, že organizací na tom zkrachuje, že ti lidé najednou začnou mít pocit, že to, že dělají dobrovolníka, je vlastně něco, že se o ně nestará potom ta organizace. Jo? Že se to tak jako rozplyne někde. Tak my s nimi hodně komunikujeme. To je myslím důležité.“ Přestože aktéři jiných NNO přiznávali, že se sháněním aktivních dobrovolníků mají spíše problémy, v Berkatu tento problém není. Důvodem je jednak uvědomělá spolupráce s dobrovolníky tak, aby práce v organizaci pro ně byla obohacením (nikoli finančním či materiálním) a získáním nových zkušeností, jednak samotný charakter práce, kdy setkávání s lidmi z různých kultur je zajímavým vybočením ze stereotypů běžného života.*

O kvalifikované zaměstnance nemá InBáze nouzi a pokud její pracovníci projeví zájem o další **vzdělávání** na odborných kurzech souvisejících s jejich činností, pak se snaží jim vyjít vstříc a uhradit účast v kurzu. Přesnou politiku vzdělávání svých pracovníků však organizace nemá a nechává aktivitu spíše na jednotlivých pracovnících s tím, že jim další vzdělání finančně hradí.

Vztah s místní samosprávou, tj. s úřadem městské části Prahy 2, je prozatím bohužel **neuspokojivý**. InBázi se nedaří navázat s úřadem spolupráci ani podnítit jeho zájem o činnosti a akce, které se v InBázi konají. Vedoucí centra o snaze navázat spolupráci uvedla: „*...spolupráce třeba s městskou částí je zatím taková, že my je zveme na všechny akce, posíláme jim samozřejmě materiály, tiskové zprávy a zatím nereagují. Doufám, že ta spolupráce bude, protože ji potřebujeme.*“ Uplatňovaná snaha tedy zatím nenalezla odezvu, ale vedoucí centra věří, že se situace v budoucnu změní.

V přístupu státu k neziskovým organizacím je podle přesvědčení vedoucí InBáze možno mnohé vylepšovat. Za hlavní problém přitom považuje **financování**, kde by chodu organizace podle jejich zkušeností velmi pomohlo „*zajištění kontinuálního financování (částečného) provozu organizace tak, aby nebyl ohrožen její rozvoj, když nezíská další prostředky z projektového fundraisingu*“. Větší jistota získání dotací v dalším roce, aby mohl být zajištěn nepřetržitý provoz a služby, je podle jejího názoru vysoce žádoucí, aby byl

umožněn kontinuální rozvoj organizace. Na druhou stranu je možné, že by tato jistota mohla vést k určité stagnaci, což si ovšem vedoucí centra nepřipouštěla.

Další problematické oblasti se týkají **specifické oblasti azylantů a cizinců**. Především se jedná o složitou a ponižující proceduru, kterou musejí podstoupit žadatelé o azyl, kteří k nám přijíždějí ze zemí, ve kterých jim hrozí bezprostřední nebezpečí a nemohou se tam vrátit. Dále je to problematická oblast možnosti získat v ČR vhodné zaměstnání, což je pro cizince často obtížné. Podle zkušeností koordinátorky vzdělávacích a rekvalifikačních procesů mají v této oblasti největší problém nově příchozí, kteří mnohdy nemají vyřízené právní náležitosti potřebné k legálnímu získání zaměstnání, nemají trvalé povolení k pobytu a pracovní povolení. Klíčová je podle ní také znalost českého jazyka, aby se cizinci mohli na pracovišti a se zaměstnavatelem domluvit.

3. Vybrané problémy fungování NNO

V této kapitole jsou shrnuty poznatky získané v obou výzkumech, tedy jak v rámci kvantitativního dotazníkového šetření, tak informace poskytnuté v rozhovorech s aktéry NNO během kvalitativního terénního výzkumu. Zatímco informace z dotazníkového šetření poskytly dílčí představu o četnosti výskytu zjištěných problémů,²⁶ kvalitativní výzkum napomohl zařadit skutečnosti zjištěné v kvantitativním šetření do širšího kontextu a rozšířil interpretační rámec o podrobnější informace. Vzhledem k rozsahu výzkumu je ovšem nutno mít na paměti, že je zde představeno především hledisko aktérů NNO, a to pouze těch organizací, které byly zařazeny do výzkumu. Získaná data by pro úplnější informaci a kritičtější zhodnocení bylo nutné doplnit o další perspektivy. K tomu by bylo třeba zahrnout do výzkumu i aktéry stojící vně NNO (klienty, zástupce místní a státní samosprávy, širší veřejnost atd.), což nebylo v rámci stávajícího výzkumu vzhledem k jeho rozsahu realizovatelné.²⁷ Uvedeny jsou oblasti, které se během výzkumu ukázaly být pro činnost NNO klíčové.

3.1 Personální vybavenost a vzdělávání

Personální obsazení je v rámci širokého spektra NNO značně různé. Na základě terénního výzkumu bylo zjištěno několik poznatků, které ovšem není možné považovat za reprezentativní a platí pouze pro studované organizace, poskytující nejčastěji sociální a dále zdravotní a vzdělávací služby, případně ještě volnočasové aktivity pro děti a mládež. Je zřejmé, že **větší organizace**, kterým se podaří zajistit **více financí** na své projekty, mají též **lepší možnosti zaplatit relevantní odborníky** jako své zaměstnance nebo spolupracovníky. Většina NNO začíná díky nadšení několika dobrovolníků, jejichž odborné znalosti mohou, ale nemusí odpovídat požadavkům organizace po její několikaleté činnosti, když se její služby rozšíří. Pak je na místě přizvat další osoby, které požadavky na formální vzdělání splňují. Toto byl případ klubu pro postižené děti, který původně vznikl na základě aktivity skupiny dobrovolníků z řad rodičů postižených dětí. Převážná většina NNO přitom upřednostňuje a více **oceňuje** u svých pracovníků **především nadšení a osobní nasazení** pro vykonávání určité činnosti před formálním vzděláním. Tato skutečnost se však postupně mění, především díky novým legislativním úpravám, které vyžadují pro poskytování konkrétních služeb přesně specifikovanou úroveň vzdělání.

Skutečností je, že vzhledem k většinově podprůměrným mzdám v NNO a obecnému nedostatku některých specialistů (např. logopedů, dětských psychologů atd.) se v některých lokalitách nedaří zajistit externí odborníky na poskytování určitých specializovaných služeb, které by NNO rády začlenily mezi nabízené služby pro své klienty, protože je po nich poptávka. Aktéři některých menších organizací si rovněž stěžovali, že jim odchází odborný personál k jiným NNO působícím v regionu, což zdůvodňovali výší mzdy, kterou si údajně větší organizace mohou dovolit zvýšit, pokud určitého odborníka potřebují. Zřejmě ještě větší nouze než o odborníky přímo poskytující služby klientům je v NNO nedostatek kvalitních vedoucích pracovníků s řídicími a organizačními schopnostmi.²⁸ Některé malé organizace ani netouží po tom, aby se rozvinuly a pracovaly na jiné než dobrovolné bázi. Jsou však i takové,

---

²⁶ Protože neexistuje spolehlivá evidence NNO poskytujících pomoc rodinám a zároveň je spektrum jejich typů i vykonávané činnosti velmi rozsáhlé, není možné zajistit reprezentativní šetření zachycující kvantitativní charakteristiky celkové situace aktivit NNO.

²⁷ Zde se otevírá nové pole a možnost uchopení dalších výzkumů, které by kriticky zhodnotily požadavky aktérů NNO.

²⁸ Tento poznatek vychází z pozorování v terénu a nepatří mezi záležitosti, na které aktéři oslovených NNO poukazovali. Stejný problém zaznamenali rovněž zahraniční pozorovatelé Siegel a Yancey [1993: 45-46].

kteře by rády svoji činnost rozšířily, avšak své aktivity vztahují především ke svým klientům a nedokáží se organizovaně zasloužit o přerod v organizaci poskytující služby na profesionální bázi a stejně tak se profesionálně chovají i v kvalitním prezentování na veřejnosti tolik potřebnému k úspěšnému fundraisingu. Hlavním důvodem je přitom nedostatek organizačně schopných osob ve vedení těchto organizací.

Vědomí o nutnosti průběžného vzdělávání pracovníků je obecně v NNO poměrně vysoké. Výhodu a snadnější přístup ke vzdělání pro své pracovníky mají organizace s vyšším počtem zaměstnanců a úspěšných projektů. Velké organizace jsou mnohdy schopny zajišťovat vzdělávací kurzy pro své pracovníky s nasazením odborníků z vlastních řad a utvářet organizované vzdělávací programy, které případně mohou nabízet i dalším zájemcům, většinou zaměstnancům jiných NNO působících ve stejné oblasti. Hlavní problém přitom spočívá ve financování vzdělávání pracovníků, i když v tomto bodě se podmínky postupně vylepšují a do mnohých projektů předkládaných jako žádosti o finanční dotace lze dnes prostředky na doškolování pracovníků zahrnout. Spolupráce mezi jednotlivými NNO v poskytování odborných vzdělávacích kurzů funguje poměrně dobře a nabídka kurzů je podle zjištěných informací dostatečně široká. Nesnáze mohou spočívat v obtížném posouzení kvality kurzu a jeho přínosu pro absolventy, a to především před jeho započatím.

3.2 Spolupráce s jinými institucemi

Spolupráce jednotlivých NNO s dalšími institucemi se podle zkušenosti jednotlivých organizací a na základě daných okolností značně různí. **Často závisí na konkrétních osobních kontaktech**, které zprostředkují dobré či špatné vztahy s jinými institucemi. V zásadě se vyskytuje snaha ze strany NNO ke spolupráci s jinými institucemi, i když investice do jejího aktivního budování se různí; především na základě jejich potřeb a míry závislosti NNO při vykonávání konkrétní činnosti na dalších subjektech. Např. v organizacích zajišťujících sociálně právní ochranu dětí závisí počet získaných klientů na spolupráci s dalšími institucemi, většinou státními. V takových případech je motivace k rozvíjení spolupráce vysoká, i když nezávisí vždy pouze na jednání NNO, a problémy mnohdy mohou vznikat vinou druhé strany.

Během výzkumu se ovšem podařilo odhalit i vzájemnou rivalitu mezi některými NNO působícími ve stejném regionu a poskytujícími podobné služby nebo zamýšlejícími poskytovat stejné služby.²⁹ Častěji se však objevuje **mezi NNO vzájemná spolupráce**, která se projevuje především doporučováním klientů, pořádáním společných akcí pro podobné skupiny klientů nebo širší veřejnost, případně vzájemnou podporou v rámci prosazování nestátního neziskového sektoru do komunitního plánování.

Pozitivní ohlasy byly zaznamenány z organizací zaměřených na děti a mládež při posuzování spolupráce se základními a případně i středními **školami**. Podle vedoucích aktérů z NNO spolupracují školy s jejich organizací většinou dobře, pokud jim nabízejí pro žáky zajímavé služby například v podobě pořádání přednáškových programů primárních prevencí, které škola nedokáže ve srovnatelně atraktivní formě žákům poskytnout. Naopak se někde objevovaly stížnosti na školy speciální, pro postižené děti, že nezajišťují dětem dostatečně kvalitní výuku a špatně se s nimi spolupracuje. O spolupráci se státními institucemi je pojednáno níže; v této oblasti se nacházejí rezervy, které by bylo vhodné odstraňovat.

---

²⁹ Výskyt rivality („žárливosti a přemíry soutěživosti“) mezi některými NNO zaměřujícími se na cílovou skupinu uprchlíků přiznal v rozhovoru uveřejněném na internetových stránkách též Günter, zaměstnanec jedné z nich.
http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=1519553

3.3 Vztah s místní samosprávou na úrovni obcí

V dotazníkovém šetření hodnotila svou spolupráci s obcí dvoutřetinová většina organizací spíše pozitivně a v zásadě s ní byla spokojena (viz kap. 2.1.5). Zhruba jedna pětina všech organizací byla se spoluprací s obcí natolik spokojená, že neposkytla žádné výhrady ani náměty na zlepšení spolupráce a v polovině z těchto případů organizace obec za spolupráci explicitně chválila a vážila si její podpory.³⁰ V kvalitativním výzkumu byl podíl organizací, které byly se spoluprací s obcí (či městskou částí v případě Prahy) spokojené, zhruba poloviční, další polovina organizací se spoluprací s obcí příliš spokojena nebyla a nacházela oblasti vyzývající ke zlepšení. V obou výzkumech se nejčastěji objevovaly stížnosti na základní nedostatky, které se vždy týkaly stejné skutečnosti, a sice, že obec nestátní neziskovou organizaci nedostatečně podporuje a nespolupracuje s ní. Konkrétní výhrady se týkaly především dvou základních oblastí, **organizace požadovaly od obce jednak větší finanční podporu, jednak aktivnější zájem o spolupráci s neziskovou organizací**. Mnoho dalších specifických požadavků a námětů lze v zásadě chápat jako součást těchto dvou.

Více než třetina organizací v dotazníku zmínila, že by jim při jejich činnosti pomohla **větší finanční podpora**, než jaké se jim dostává, případně by uvítaly systematictější a průhlednější způsob poskytování finanční podpory ze strany obce nebo větší jistotu získání dotací v následujícím období a víceletý systém financování. Nedostatek financí a finanční nejistota je jedním z největších problémů, se kterým se musí nestátní neziskové organizace vyrovnávat. Žádání o dotace je zvláště pro ty menší, které nemají žádné zaměstnance a fungují pouze na dobrovolnické bázi, poměrně složité a zatěžující. Mnohé z nich by na úrovni místní správy uvítaly, pokud by obce stanovily přesný a průhledný systém udělování dotací. Další související požadavek byl na poskytnutí optimálních prostor pro činnost neziskové organizace ze strany obce. Mnohé NNO nejsou schopny platit ze svých zdrojů komerční nájem, a proto je pro ně velkou podporou, pokud jim obec či město poskytne prostory, ve kterých mohou působit. V tomto bodě je dále předpokladem adekvátnost poskytnutých prostor, neboť obec často nabídne prostory, které nejsou pro činnost organizace vhodné, například pro špatný technický stav nebo specifické požadavky, jako je například bezbariérová dostupnost atd.

Zhruba čtvrtina dotazovaných organizací by uvítala **větší zájem obce o jejich činnost a aktivnější spolupráci s obcí**. Mnohé obce se stále příliš nezajímají o působení nestátních neziskových organizací na jejich území a nedostatečně oceňují jejich činnost a služby poskytované občanům.³¹ Na úrovni místní samosprávy si organizace poskytující sociální služby stěžují na přehlížení ze strany místního zastupitelstva, které dává přednost podpoře obecně prospěšných věcí, které jsou viditelnější a využitelné širší cílovou skupinou obyvatel (např. podpora sportovních aktivit, úpravy vzhledu obce atd.). NNO by uvítaly rovnocenné partnerství a vyšší zájem, respekt a podporu ze strany obce. Většinou se podporu snaží získat, ovšem ne vždy jsou úspěšné. Z tohoto důvodu některé organizace považují za důležité, aby v obci bylo uplatňováno systematické **komunitní plánování**, na kterém by se měli podílet i zástupci nestátních neziskových organizací. Některé organizace by od obce pro zkvalitnění své činnosti i spolupráce dále požadovaly, aby byla otevřena kvalitnější vzájemné komunikaci a poskytla NNO určitý prostor, kde by mohly inzerovat své akce a nabízené služby. Mnohým organizacím se dnes již daří prezentovat se na internetových stránkách obce a inzerovat své akce v místním tisku. Neplatí to však obecně, a proto se vyskytly organizace, které uvedly, že by jim tato forma spolupráce s obcí pomohla.

³⁰ Zjištění vychází ze zpracování otevřené otázky (č. 28 b) v dotazníkovém šetření.

³¹ Předchozí výzkum potvrdil, že sociální pracovníci obecních a městských úřadů mnohdy nejsou dostatečně informováni o službách sociální péče poskytovaných v jejich regionu nestátními neziskovými organizacemi [Kuchařová 2001: 13, 31].

Další zmiňované problémy ve vztahu k obci se týkaly **specifických oblastí**, ve kterých organizace působily. Některá mateřská centra a organizace podporují fungující rodinu se potýkaly s malou podporou organizací zaměřených na fungující rodinu. Jiné organizace působící v oblasti sociálně-právní ochrany dětí by uvítaly, pokud by s nimi obec či město více spolupracovaly a uznávaly ve vyšší míře jejich znalecké posudky a doporučení ohledně případů z řad jejich klientů. Organizace zaměřené na podporu romských a sociálně znevýhodněných rodin si stěžovaly na přezírání této činnosti ze strany městských zastupitelů a problémy v akceptaci sociální inkluze Romů do lokální společnosti a z toho pramenící malou podporu organizace ze strany města.

Je zřejmé, že **spolupráce NNO s místní samosprávou** je velmi důležitá a na základě použitých pramenů lze konstatovat, že **se pozvolna zlepšuje**. Obce si postupně uvědomují význam NNO jako poskytovatele některých druhů služeb pro občany a snaží se s nimi navázat spolupráci. Přestože se mnohé NNO stále necítí být přijímané ze strany obcí jako rovnocenný partner, podmínky se zlepšují a v komunitním plánování jednotlivých obcí je s činností NNO počítáno. Mnohé organizace si podporu místního zastupitelstva získaly poměrně obtížně až po několikaleté úspěšné činnosti a budování vztahů především na osobní úrovni. Poskytovaná podpora či její absence ze strany obce však závisí především na jednotlivých obcích a může se značně lišit.

3.4 Problematické oblasti ve vztahu občanského sektoru a státu (z perspektivy NNO)

Většina nestátních neziskových organizací zahrnutých do obou částí výzkumu (kvantitativního i kvalitativního) byla s přístupem státu spíše nespokojena a i ty organizace, které byly spíše spokojeny, většinou uvedly několik přesnějších doporučení, co by bylo vhodné ze strany státu při spolupráci s NNO vylepšit. Nejčastěji poukazovaly aktéři působící v NNO na nedostatky v několika základních oblastech. Těmi byly výhrady ke způsobu financování NNO ze strany státu, dále přesvědčení, že stát nedostatečně oceňuje práci NNO, potřeba jasných pravidel a vymezení standardů kvality služeb poskytovaných NNO a kritika vůči zbytečnému byrokratickému zatížením NNO při čerpání státních finančních dotací. Následovala další dílčí doporučení, která se vztahovala ke konkrétní oblasti, ve které organizace působily.

3.4.1 Zdroje a financování

Výrazně nejčastěji se objevovala **kritika financování** nestátních organizací, v rámci které se opakovaly tři základní náměty na vylepšení. Především by neziskové organizace uvítaly vyšší finanční dotace, dále zajištění víceletého financování a včasného poskytnutí přiznaných dotací. Pokud byly požadavky na **vyšší finanční zajištění** ze strany státu blíže specifikovány, většinou se jednalo o navýšení finančních prostředků na mzdové a provozní náklady, které NNO chybí nejvíce. Činnost organizací, kterým se nepodaří zajistit finanční krytí ani pro jednoho zaměstnance, je většinou značně omezena, protože samotný chod organizace spočívající v administrativních činnostech a koordinování dobrovolníků, prezentace organizace na veřejnosti a fundraisingu je značně časově náročný. V některých, zejména menších organizacích, se díky nízkým mzdovým prostředkům daří jen obtížně zajistit kvalifikované a schopné zaměstnance. S tím souvisí i následující bod, a sice zajištění kontinuálního financování. Mnohé další stížnosti se týkaly požadavku **odstranění finanční nejistoty NNO prostřednictvím zavedení víceletého financování**.³² V případě jednoletého dotačního období nejen že narůstají administrativní úkony spojené s žádostmi o finanční

³² O nutnosti zavedení možnosti dlouhodobého financování aktivit NNO se hovoří již několik let; viz např. Průša 2004.

dotace podávanými opětovně každý rok, ale pro NNO tento systém přináší vysokou míru nejistoty, zda budou moci v následujícím roce pokračovat v započaté činnosti. Zavedením možnosti víceletého financování, v podobě např. dvouletých či tříletých projektů s průběžným vyúčtováním a podáním stručných hlášení o pokračování projektu na konci každého roku, by se též zjednodušila administrativa oproti té, která je nezbytná při podávání jednoletých projektů.

Následující, a opět související s výše uvedenými problémy stran financování, byl často vznášený **požadavek včasného poskytování dotací**. Aktéři NNO opakovaně poukazovali na zpožděné poskytování přiznaných dotací ze strany státu, které jim výrazným způsobem komplikuje situaci. Některé organizace též upozornily na nedostatečně včasné zveřejňování výsledků dotačního řízení. NNO by velmi ocenily, pokud by měly zajištěnu alespoň část financí na následující rok, aby mohly zajistit nepřetržitý provoz organizace a vyplacení mezd. V některých organizacích totiž dochází k tak kritickým situacím, kdy vinou opoždění finančních dotací musí jejich zaměstnanci pracovat na začátku roku i přesto, že jim není poskytnuta mzda, která jim je posléze zhruba v březnu, kdy získají finanční prostředky ze státních dotací, zpětně nahrazena. Vyskytly se i organizace, jejichž zaměstnanci se začátkem roku v období finančního nedostatku registrují na úřadu práce jako nezaměstnaní, protože jim organizace nemůže vyplatit mzdy. Organizace se však vždy snaží pokud možno nepřerušit provoz, aby mohly dále kontinuálně naplňovat potřeby svých klientů. Vzhledem k tomu, že se jedná o NNO, většina zaměstnanců je pak ochotná pracovat pro organizaci dále po určité překlenovací období na bázi dobrovolné práce. Finanční nouze však jejich výkonu jednoznačně neprospívá a v některých případech může být značně zatěžující pro existenční zajištění těchto osob.

Možné řešení by bylo v **poskytování finančních garancí** založených například na **víceletých projektech nebo akreditacích určitých poskytovaných služeb**, přičemž toto financování by krylo alespoň částečně celkové náklady, takže by z něho bylo možné vyplácet mzdy a hradit náklady na počátku roku atd. Případnou další možností, kterou by bylo možné zajistit průběžné financování za aktuálních podmínek (kdy se jednak nedaří poskytnout státní dotace hned na počátku roku a rovněž některé projekty využívající finanční zdroje z fondů ESF prostřednictvím krajů jsou poskytovány NNO až zpětně), by bylo poskytnout NNO **možnost čerpat bezúročné půjčky**. Tato možnost je ovšem spíše náhradní, jednodušší by bylo dodržet termíny včasného financování a zajistit **možnost předfinancování projektů** na všech úrovních tak, aby NNO mohly získat finance předem před započítím projektu nebo alespoň po částech postupně v jeho průběhu.

3.4.2 Nedocnění činnosti NNO

Další často opakovaná přání a doporučení ze strany osob působících v nestátních neziskových organizacích na adresu státu se týkala požadavku, aby byla činnost provozovaná těmito organizacemi ve vyšší míře státem uznávána, **aby se NNO staly „rovnocenným partnerem“** a jejich služby poskytované občanům nebyly znevažovány. Jedna organizace do dotazníku přímo uvedla následující přání ohledně přístupu státu: *„Aby stát bral neziskový sektor vážně a bral ho jako přirozenou součást a ne jako parazita.“* Z tohoto i dalších výroků je zřejmé, že osoby v nestátním neziskovém sektoru silně pociťují nedostatečné ohodnocení vlastní práce, a to nikoliv pouze finanční, ale rovněž v symbolické rovině. Stále se setkávají s nízkou podporou činností, které pro veřejnost vykonávají.

3.4.3 Formální pravidla fungování

Následující záležitostí, kterou by podle názoru aktérů nestátních neziskových organizací bylo vhodné ze strany státu vylepšit, je **jasné vymezení pravidel pro činnost NNO a stanovení standardů kvality poskytovaných služeb**, s kterými by souvisela **záruka**

finanční podpory při poskytování stanovených služeb. Hlavním účelem tohoto opatření by z pohledu NNO bylo odstranění nejistoty, zda organizace získá prostředky na provoz v dalším roce, i zlepšení její pozice ve společnosti tím, že by se veřejně legitimizovala nutnost poskytování určitých služeb občanům. Od tohoto vymezení si mnozí slibují i to, že by osoby rozhodující o přidělování financí a další podpoře NNO, ať již na lokální nebo celostátní působnosti, získaly přesnější představu o jasném systému služeb pro občany a vyšší povědomí o tom, že je nutné podporovat i sociální služby.³³

Možným řešením by bylo **vypracování přehledného seznamu služeb**, které by v rámci jednotlivých regionů měly být občanům poskytovány. V rámci tohoto seznamu by mělo být přímo stanoveno, jaké služby by pro občany určitého regionu měly být nabízeny, a to včetně vhodné kapacity na počet obyvatel. Každý region by si pak podle demografické struktury svého obyvatelstva mohl přesně stanovit, jaké služby potřebuje, vymezit tak priority v poskytování služeb v rámci komunitního plánování a podpořit organizace, které tyto služby poskytují. Větší důraz by též měl být kladen na **nezbytnost komunitního plánování**.

3.4.4 Administrativa

Posledním velmi často zmiňovaným problémem byla výzva ke **zjednodušení administrativních úkonů** nezbytných pro fungování a zejména získávání financí NNO. Přílišná byrokratizace státní správy a nutnost vykazování výsledků a podávání podrobných zpráv o využitých financích jsou podle výpovědí osob aktivně působících v NNO pro chod organizací velmi zatěžující a často vyžadují další časové i personální kapacity, které by jinak mohly být věnovány vlastní činnosti směřované na klienty. Zatížení vzniká omezením projektů na jeden rok a nutností vytvářet každý rok nové žádosti. Přebujelá administrativa souvisí s kritikou způsobu financování, která se obrací především k byrokratické náročnosti celé procedury. Situace je horší v organizacích, které se rozhodnou žádat o dotace na více místech, a těch, které poskytují komplexní služby, z nichž jednotlivé jsou zařaditelné pod více resortů. Při žádostech o finance tak musí na každou jednotlivou část projektu žádat zvlášť u různých subjektů. Příkladem může být výše uvedená péče o zdravotně postižené děti, která obsahuje prvky sociální, zdravotní a navíc i vzdělávací, což vede k situaci, že organizace musí o prostředky žádat minimálně tři různé resorty (sociální, zdravotní a školský).

Pomohla by jednak **možnost podávání víceletých projektů** s průběžným (např. každoročním) vyúčtováním a hlášením o průběhu projektu. Organizace by každoročně upřesňovaly žádost o finanční prostředky na základě aktuální poptávky klientů. Dále by bylo vhodné vytvořit závaznou **státní centrální databázi vybraných NNO** obsahující podrobnější údaje o těchto organizacích. Zařazení organizace do databáze by bylo provedeno na žádost organizace a údaje o organizacích by byly veřejně přístupné a zejména by byly přístupné posuzovatelům projektů. Databáze by byla v elektronické podobě a organizace, které by o zařazení do databáze požádaly, by musely splnit jasně stanovená kritéria a posléze by měly povinnost hlásit všechny změny v uvedených údajích. Výhodou by pro ně ovšem bylo zjednodušení administrativy tím, že by jim odpadala nutnost přikládat opakovaně některé přílohy k žádostem o finanční dotace (např. stanovy organizace). Vzhledem k tomu, že by byla stanovena pravidla k zařazení do databáze, byla by tato i jistou zárukou kvality etablovaných organizací.

Mnozí aktéři NNO si rovněž stěžovali na **nekompetenci úředníků**, která jim působí problémy, pokud s nimi mají spolupracovat. V tomto ohledu se objevovaly dvě základní

---

³³ V tomto ohledu si někteří respondenti stěžovali především na zastupitele místní samosprávy v tom smyslu, že upřednostňují dotování a realizaci obecně prospěšných projektů s na první pohled jasnými výsledky (např. úprava centra obce, výstavba veřejného bazénu) před celospolečensky méně viditelnými sociálními službami (viz kap. 3.3).

stížnosti. První se týkala obecně kritiky úrovně informovanosti úředníků státní správy na úrovni ministerstev, ale především krajů a nižších územních celků. Podle respondentů nemají úředníci často správné aktuální informace a nedokáží aktivně reagovat, poradit či pomoci v situacích, kdy se na ně zástupci nestátních neziskových organizací obracují. Druhá stížnost souvisela s již výše uvedenou skutečností, že činnost NNO není ve společnosti dostatečně doceňována. Někteří úředníci se tak ve shodě s touto skutečností chovají vůči osobám z NNO povýšeně a nesnaží se s nimi příliš spolupracovat. Tato výhrada však nebyla většinou vznášena obecně, ale vždy se týkala určitých konkrétních osob, které neměly pro spolupráci s NNO porozumění. Přístupy úředníků státní správy se podle zkušeností aktérů NNO mohou na základě personálního obsazení značně lišit.

Například ředitelka jedné z organizací, která má pozitivní vztah s vedením místní samosprávy i místním úřadem sociálního zabezpečení, si i přesto zároveň stěžovala na povýšenost některých úředníků jednotlivých odborů místní správy: *„My tady máme dobrou pozici v XY [název města]. My jsme hodně zaštitěni starostou a nemáme tady s ním takové ty komunikační bloky, jako bývají někde jinde na městech, že skutečně jako když jste neziskovka, [tak] s vámi se nikdo nebude párat ... není problém na rovinu jim říkat, co a jak se teda dělat může a dělá. No a pak teda máme výbornou spolupráci se sociálkou... Spíš je problém pak s těmi jednotlivými odbory, protože tam jsou opravdu zvyklí na to, že on je úředníkem a kdo je víc? A tam prostě pro ně neziskovka ten partner není v žádném případě.“*

Tento nedostatek by pomohl odstranit zejména cílený výběr úředníků tak, aby bylo hodnoceno nejen jejich vzdělání, ale i schopnosti a ochota v jednání s veřejností. Dalším vhodným krokem by bylo průběžné vzdělávání úředníků a doškolení zaměřené jak na poskytování nových informací ohledně změněných zákonů a nařízení, tak i proškolení o roli a významu občanského sektoru jako nezbytné složky doplňující státní a tržní sektor v poskytování služeb občanům a řešení aktuálních problémů. Hodnoceny by měly být nejen byrokratické úkony, ale i schopnosti úředníků komunikovat s klienty.

3.4.5 Specifické problémy

Další problematice oblasti, ve kterých aktéři NNO prosazovali změny ze strany působení státu, ovšem již méně často, se týkaly požadavku na vyšší podporu rozvoje profesionality NNO a s tím související vyšší podporu vzdělávání pracovníků NNO. Mateřská centra pak mají problémy se získáváním financí, které se podle jejich přesvědčení nezlepší s novým sociálním zákonem, protože většinou neposkytují žádnou ze služeb, která je v tomto zákoně definována. Velmi by proto uvítala širší definování poskytovaných služeb, podle kterého by jejich činnost pro rodiče s malými dětmi bylo možné zařadit do určité kategorie a tím ji legitimizovat ve společnosti.

Na základě zkušeností jednotlivých organizací působících v konkrétních oblastech byly dále zmíněny specifické problémy, které se týkají těchto oblastí. Některé organizace se přimlouvaly za vyšší podporu prorodinné politiky. Organizace spolupracující se sociálně exkludovanými klienty upozorňovaly na zcela nedostačující kapacitu sociálního bydlení, které by pomohlo řešit problémy jejich klientů. Organizace zaměřená na vícedětné rodiny si stěžovala na malou podporu ze strany státu poskytovanou těmto rodinám. Jiná organizace, zaměřená na pomoc zdravotně postiženým dětem, se zase zasazovala za vyřešení problémů vznikajících z vysoké ceny bezpečnostních potravin a přimlouvala se za dotování těchto potravin, protože jsou pro jejich klienty nezbytné a mají léčebný charakter. Specifických problémů je ovšem v jednotlivých oblastech mnoho a není účelem je na tomto místě všechny popsat. Smyslem uvedení některých z nich bylo pouze upozornit, že problematice oblastí, se kterými se neziskové organizace ve své činnosti setkávají, je mnohem více. Tato zpráva se však soustřeďuje na ty nejobecnější, které činí problémy v nestátním neziskovém sektoru obecně.

3.5 Legislativa³⁴

NNO dotazované v kvantitativním výzkumu lze rozdělit na dvě skupiny podle toho, zda považují právní normy související s poskytováním služeb NNO za dostatečné nebo nedostatečné, přičemž ta první skupina je o málo menší než ta druhá (viz kap. 2.1.4, tabulka 3). Nezávisle na tomto přesvědčení specifikovalo v dotazníku zhruba 60 % organizací přesné problémy a oblasti, ve kterých by bylo vhodné podniknout legislativní úpravy tak, aby sdružení mohla lépe provozovat svoji činnost. Uváděné problémy byly často specifické, vycházející z konkrétní oblasti působnosti dané NNO, přesto se však objevilo i několik obecnějších oblastí, které shodně uvádělo více NNO. Nejčastěji se jednalo o **daňovou problematiku**. Mnohé NNO by uvítaly, pokud by pro NNO byly stanoveny další možné daňové úlevy (například při nákupu zboží nebo by chtěly být zbaveny nutnosti platit silniční daň). Nevhodný je rovněž princip stanovení předmětu daně, kdy NNO musí, v případě že výnosy převyšují náklady, zdaňovat i příjmy z těch činností, pro které byla založena. Pro prokázání skutečnosti, že výnosy z jedné činnosti nepřevyšují náklady, musí organizace složitě vést účetnictví odděleně za jednotlivé druhy činností. Diskriminující je přitom princip, kdy si **NNO nemohou** (na rozdíl od podnikatelských subjektů) **kompenzovat zisk a ztrátu z jednotlivých činností** ani v daném, ani v následujícím daňovém období.³⁵ Dále některé organizace navrhovaly, aby byla zavedena možnost daňových asignací a byly zvýhodněny daňové odpisy pro subjekty, které podporují NNO.³⁶

Zejména mateřská centra požadovala **vytvoření kategorie**, do které by organizace, které **podporují funkční rodiny**, mohly být zařazeny. Jejich činnost totiž není za stávajícího stavu (ani podle nového sociálního zákona) zařaditelná mezi sociální služby, ale ani mezi vzdělávací. Pohybují se tak mezi resorty MPSV a MŠMT, přičemž podporu jim poskytuje zatím především MPSV. Panuje ovšem jistá obava, že s uvedením nového zákona o sociálních službách v platnost by tato podpora mohla být eliminována. Tutéž obavu vyjádřily i další organizace, které neposkytují sociální služby a doposud byly podporovány dotacemi z MPSV ČR. Pro odstranění této nejistoty by bylo vhodné dodržet oblasti podpory stanovené v *Koncepci rodinné politiky* [2005: 27] a *Akčním plánu* .... [2006: 2-5], které nezbytnost podpory fungující rodiny reflektují. Na dopracování a realizaci těchto návrhů na podporování fungující rodiny by se měl občanský sektor významným způsobem podílet. Právě v této oblasti by stát mohl využít poznatku jeho aktérů i ochoty ke spolupráci.

Některé organizace, kterým se nedaří získat podporu obcí, vznesly požadavek, aby bylo do zákona vneseno **ustanovení, které by obcím přímo nařizovalo povinnost podporovat organizace poskytující sociální služby**, a to nehledě na to, kdo je jejich zřizovatelem. Další organizace si stěžovaly na příliš složité byrokratické zatížení plynoucí z nutnosti dodržovat zákonné předpisy. Problémem zejména pro ty menší je nutnost dodržovat podvojně účetnictví.

Organizace poskytující službu **sociálně právní ochrany dětí** vyjadřovaly nespokojenost s jednostranným přístupem a **nedostatečnou obousměrnou komunikací** mezi nimi a odděleními sociálních odborů. Zatímco ony jsou povinny poskytovat státním úředníkům veškeré informace o svém klientovi, opačně tato povinnost neplatí, což jim

³⁴ Obecný požadavek stanovení přesnějších pravidel a standardů kvality, kterými by se mohly organizace občanského sektoru řídit, byl popsán v kapitole 3.4.3. Obsahem této kapitoly je uvedení konkrétních legislativních úprav, které pracovníci občanských sdružení považují za žádoucí.

³⁵ Aktuální problematiku zdaňování příjmů NNO a návrh na její vylepšení podrobně pojednal Rosenmayer z Centra pro výzkum neziskového sektoru, viz http://www.e-cvns.cz/soubory/Dane_trapi_i_neziskovky.pdf; http://www.e-cvns.cz/soubory/1Navrh_dane_z_prijmu.pdf.

³⁶ Odpočet daru ze základu daně, kdy stát umožňuje fyzickým a právnickým osobám uplatnit odpočet ze základu daně do výše 10 %, respektive 5 % pokud dar přesáhne hodnotu 1 000, respektive 2 000, není považováno za dostatečně motivující [Dohnalová 2004: 69].

komplikuje činnost a někdy může navíc působit i v neprospěch jejich klientů. Aktivnější oboustranná spolupráce a rovnocenná vzájemná informovanost by podle jejich zkušeností byla pro klienty přínosem. Takto zaměřené organizace dále vznášely přání, aby byl sladěn zákon o sociálně právní ochraně dětí se zákonem o sociálních službách vstupujícím v platnost od 1.1.2007. Zaměstnanci psychosociálních poraden upozornili na nesrovnalost v novém zákoně o sociálních službách, o které se domnívají, že bude komplikovat činnost jim i jiným NNO. Jedná se o vypuštění formulace o nutnosti mít písemný souhlas klienta o zproštění mlčenlivosti pro vypracování zprávy a jednání s jinou institucí. Tímto opominutím by poradci byli automaticky povinni bez souhlasu klientů poskytovat citlivé informace např. soudům, oddělením sociálně právní ochrany dětí a dalším osobám.

Ve **specifických oblastech** své působnosti se organizace setkávaly s následujícími nedostatky: nedostatečné zohlednění potřeb rodin s dětmi z vícečetných porodů, nedostatečné financování zařízení pro krizové krátkodobé pobyty dětí vyžadujících okamžitou pomoc, pomalé soudní procesy při řešení týraných a sexuálně zneužívaných dětí a další legislativní nedostatky při řešení domácího násilí, nedostatky v oblasti nájemních vztahů a kapacitě sociálního bydlení atd.

3.6 Vztah mezi NNO a veřejností

Vědomí širší veřejnosti o významu NNO v ČR postupně vzrůstá, a to mimo jiné rovněž díky pomoci, kterou NNO v minulých letech poskytovaly obyvatelům ČR postiženým povodněmi. I na regionální úrovni se přístup veřejnosti k NNO zlepšuje a jednotlivé organizace si svým působením postupně vydobývají místo v rámci lokální komunity. Se zkvalitňováním a rozšiřováním informovanosti veřejnosti o činnostech neziskových organizací a případně i s rozšířením počtu jejich klientů se většinou rovněž zvyšuje pozitivní ohlas veřejnosti na tyto organizace. Nepochybný vliv na tuto skutečnost mají i média, která informují o prospěšných činnostech a případně sportovnězábavných akcích pořádaných neziskovými organizacemi pro širší či užší veřejnost. Dobrý vztah a spolupráce NNO s obcí, např. při pořádání veřejných akcí, nepochybně přináší i kladný postoj veřejnosti ve vztahu ke konkrétním organizacím. O postupně vzrůstajícím pozitivním vztahu veřejnosti k NNO svědčí i fakt, že stále vzrůstá počet dobrovolníků, kteří v NNO působí [Vajdová 2004: 18].

Nejproblematictější vztah veřejnosti se projevuje k těm organizacím, které se zaměřují na problematické cílové skupiny, jako je delikventní nebo sociálně znevýhodněná mládež, Romové atd. Z výzkumu však vyplynulo, že někdy může být okolí pobouřeno i při tak běžné péči, jako je péče o seniory s demencí (viz kap. 2.2.5). Obecně se vždy jedná o stejný problém, kdy na základě malé informovanosti veřejnost nevidí přínosy činnosti NNO, ale spíše přímý dopad na bezprostřední okolí spočívající ve zvýšení výskytu „problematických“ jedinců v lokalitě, kde organizace působí. I takovým organizacím se však většinou časem podaří etablovat v lokálním společenství díky prezentování pozitivních výsledků své činnosti.

Závěr

Oblasti, ve kterých se občanský sektor v poskytování podpory a služeb rodinám může uplatnit, jsou velmi rozmanité, od podpory a posílení fungující rodiny až po pomoc rodinám či jedincům v obtížných až krizových situacích a rodinám disfunkčním. Organizace občanského sektoru se díky dobré znalosti potřeb svých klientů na lokální úrovni mohou velmi dobře **uplatnit zejména v podpoře specifických cílových skupin**. V rámci podpory **fungující rodiny** to jsou zejména matky, případně otcové na rodičovské dovolené, pro něž i jejich děti vytvářejí mateřská (či rodinná) centra možnost zapojit se do kolektivu a získat nové poznatky, pomáhají rodičům udržovat profesní orientaci apod. Velmi významná je pomoc neziskových organizací zaměřená na **osoby, které se nacházejí v obtížných životních situacích**, jako jsou například zanedbávané, týrané a zneužívané děti, riziková mládež, osamělé matky či otcové s dětmi atd. Nabízeny jsou jim rozmanité druhy pomoci od poradenství, linek důvěry či terapií, přes vzdělávací a volnočasové programy, až po materiální pomoc například v podobě poskytnutí přechodného bydlení. Neméně důležité jsou též služby poskytované neziskovými organizacemi **skupinám obyvatel, které jsou ohrožené sociální exkluzí**. Jedná se například o zdravotně postižené děti, o děti žijící mimo původní rodinu, o seniory, Romy nebo cizince a uprchlíky. Spektrum služeb, které jsou těmto skupinám nabízeny, je rovněž velmi široké a služby jsou nabízeny jak v centrech, kam musí klienti docházet, tak i v terénu.

Nespornou výhodou občanského sektoru v poskytování služeb výše zmíněným skupinám obyvatel je **oproti státním institucím bližší a reálnější vztah k praxi**. Většina pracovníků jednotlivých neziskových organizací se uplatňuje primárně na lokální úrovni, má podrobné informace o regionu, ve kterém působí, i přesné znalosti potřeb svých klientů. Další výhoda oproti tržnímu sektoru spočívá v tom, že **služby poskytované neziskovými organizacemi jsou levné**, často je klienti nemusejí hradit vůbec, což je především u zprostředkování pomoci sociálně slabším osobám velmi důležité. Některé, zejména vzdělávací, poradenské, preventivní a terapeutické služby by totiž nebyly osobami, kterým jsou určené, v mnohých případech využity, pokud by je tito lidé museli plně hradit.

V **kvantitativním výzkumu občanských sdružení** jsme se zabývaly problematikou poskytování služeb pro rodiny a podmínkami a možnostmi spolupráce státní a nestátní sféry. Zkoumané organizace, zaměřující se při své činnosti primárně na rodinu, zajišťují pro své klienty nejčastěji **volnočasové aktivity a vzdělávací kurzy a poskytují sociální poradenství**. Své služby poskytuje většina organizací především bezplatně. **Finanční prostředky** pro svoji činnost získávají občanská sdružení tohoto typu především z dotací obce, z dotací Ministerstva práce a sociálních věcí a od sponzorů. Tři čtvrtiny dotazovaných organizací však mají problémy vyjít s finančními prostředky, které mají k dispozici, což je zapříčiněno především finanční nejistotou, nízkými státními dotacemi nebo obtížemi při žádání o granty. Velká část organizací se vedle finančních problémů potýká též s **problémem nedostatečné kapacity**, neboť poptávka po jejich službách převyšuje nabídku. Tato neadekvátní prostorová i personální kapacita je způsobena především již zmíněným nedostatkem financí a též nevyhovujícím pokrytím služeb ze strany jiných neziskových organizací. I přes tyto nedostatky však nadpoloviční většina sdružení očekává v letošním roce zvýšení v počtu svých klientů. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že vedle zlepšení situace v oblasti financování, územního pokrytí či personální vybavenosti poskytování služeb by mohlo neziskovému sektoru usnadnit činnost též zlepšení právních norem.

Obdobné služby, které poskytují dotazované organizace, dle vyjádření respondentů kvantitativního výzkumu určitým způsobem zajišťují i jiné nestátní neziskové organizace. Ze strany státního či soukromého sektoru však většinou nejsou tyto služby zajišťovány vůbec a pokud ano, tak jen v nedostatečné míře. Při vykonávání své činnosti jsou jednotlivé

organizace nejspokojenější s tím, že je pozitivně hodnotí jejich klienti, a s tím, jak spolupracují s ostatními nestátními neziskovými organizacemi. Poměrně pozitivně hodnotí též spolupráci s dobrovolníky a přístup ze strany široké veřejnosti, naopak spíše nebo zcela **nespokojené jsou organizace v nadpoloviční většině případů s přístupem ze strany státu.** Z konkrétních připomínek na stranu státu je zřejmá jistá míra oprávněnosti jejich výhrad, nicméně do budoucna bude třeba situaci kriticky zhodnotit na základě porovnání názorů obou stran. Stávající výzkum nesledoval nedostatky na straně neziskových organizací.

Cílem výzkumu bylo poukázat na problémy ve fungování neziskových organizací, které jsou způsobené vnějšími vlivy. Odstranění překážek či nevhodných pravidel by přitom mělo vést k větší stabilitě a zefektivnění činnosti NNO. V obou částech výzkumu se opakovaně prokázalo, že zásadním problémem je **financování**, a to zejména co se týká provozu organizací. Problémem je jak dostatečnost finančních zdrojů, tak i časování jejich distribuce. Ne všechny služby mohou být vykonávány dobrovolníky a pokud má být personální obsazení profesionální, je nezbytné využívat vedle práce dobrovolníků též zaměstnance s potřebnými schopnostmi a vzděláním. Jsou to však zejména **finance na mzdy a provozní náklady**, které organizacím chybí. Výrazně zatěžující je přitom pro většinu organizací především počátek roku, kdy sdružení sledují vyhlášení výsledků dotačních výběrových řízení a posléze i několik dalších měsíců čekají na to, až se přislíbené prostředky objeví na jejich účtu. Toto období nejistoty má negativní dopad především na zaměstnance organizací, jejichž mzdy tím mohou být snižovány nebo úplně pozastaveny a pracovní smlouvy přerušeny, respektive pozdrženo jejich obnovení. Nejistota se projevuje i ve vztahu ke klientům, kdy může být poskytování některých služeb dočasně omezeno.

Řešení nedostatků plynoucích z diskontinuálního přístupu ke zdrojům je hned několik. Vhodné by bylo, aby státní i další organizace poskytující dotace **dodržovaly termíny**, které stanovily pro vyhlášení výsledků výběrových dotačních řízení a poskytování finančních prostředků. Možným řešením by bylo též **vyplacení alespoň části přislíbených prostředků prakticky okamžitě s vyhlášením výsledků dotačních soutěží**, druhá část by pak mohla být poskytnuta organizacím až během první poloviny roku. Alternativním způsobem by bylo **vytvoření centrálního státního fondu, z kterého by NNO mohly čerpat peníze bez nutnosti splácení úroků** právě v těch případech, kdy sice dosáhly díky svým projektům na finanční zdroje, ale z jakéhokoliv důvodu se jejich plnění zdrželo. Tento fond by bylo možné využít i pro projekty, které jsou financovány až zpětně po vykázání přesných nákladů. Půjčky by měly být podmíněny úspěšností v dotačním řízení a měly by mít pouze krátkodobý charakter (například s maximální délkou splatnosti jeden rok), aby se zamezilo zadlužování organizací. Poslední variantou řešení je **zavedení možnosti žádat o finanční podporu projektů, které jsou dvou- až tříleté.** Tím by se zároveň zjednodušily byrokratické procedury nezbytné při žádostech omezených na roční dobu trvání projektu. Většina organizací poskytuje každý rok obdobné služby a pokud by se ponechal určitý prostor pro změny podle aktuálních požadavků klientů, snížilo by zavedení dlouhodobějších projektů administrativní náročnost jak státu, tak nestátním organizacím. Podmínkou by přitom mělo být průběžné každoroční vyúčtování a podání stručné informace o průběhu projektu a plánech na další rok včetně aktualizovaných finančních požadavků.

Další významný problém pramení z historických podmínek a sociálního klimatu české společnosti. Jedná se o nedostatečné ocenění činností, které NNO vykonávají, jež se projevuje jak u širší veřejnosti, tak se promítá i do vztahu mezi neziskovými organizacemi a státem, státními úředníky i činiteli místních samospráv.³⁷ Pracovníci občanského sektoru si mnohdy stěžovali na **nedocení činností**, které často s nadšením a za nízkou mzdou

---

³⁷ Občanská společnost a občanská zodpovědnost byla během komunistického režimu potlačována, přičemž následky tohoto postupu jsou dodnes patrné a potenciál občanství je v ČR stále poměrně nízký v porovnání se západní Evropou [Müller 2002: 197-220, Potůček 1997: 60-80].

vykonávají. Většina z nich pocítovala, že **státní správou nejsou nestátní neziskové organizace považovány za rovnocenného partnera**. V tomto směru by bylo vhodné **vychovat občany již od raného věku k větší zodpovědnosti za společnost**, účasti na veřejném dění a aktivní angažovanosti ve vzájemné pomoci občanů. Tím by se mohl zároveň zvýšit podíl dobrovolníků působících v občanském sektoru, s jejichž nedostatkem se některé organizace potýkají. Podobně by bylo žádoucí, aby úředníci státní správy byli vzděláváni s ohledem na nezbytnou spolupráci s neziskovým sektorem tak, aby tento sektor vnímali jako pomocný a partnerský, nikoliv jako zatěžující.

Pro snadnější kontrolu i vytvoření stabilnějšího prostředí by bylo žádoucí vytvořit **přesná formální pravidla pro jednotlivé typy poskytovaných služeb** tak, jak se o to pokouší nový zákon o sociálních službách. Vhodné by zde bylo zavedení kategorie podpory fungující rodiny, která stále není nijak vymezena. Organizace by tak získaly jasný přehled o tom, jaké služby by měly být poskytovány, včetně přesného vymezení jejich náplně. Zařazení do určité kategorie a registrace k vykonávání přesně specifikovaných služeb by jim pak měla usnadnit přístup k prostředkům a zajistit větší uznání a rovnocennost se státními institucemi.

Dalším velkým problémem mnohých neziskových organizací je příliš **složitá a zatěžující administrativa**. Ty menší, které nemají žádné placené zaměstnance, často rezignují a pokud možno stát o žádné prostředky nežádají, spoléhají se na dobrovolnickou pomoc a minimalizují náklady. Větší a progresivnější organizace byly nuceny přistoupit na nezbytné vykonávání administrativních úkonů, vedení podvojného účetnictví a složité každoroční žádání o finanční prostředky a další zdroje. Toto často vyžaduje časové i personální kapacity, které tím pádem nemohou být věnovány přímo klientům. Snahou by tedy mělo být pokud možno minimalizovat nezbytnost vykonávání administrativních úkonů. Pomohla by i **kvalitní metodika přístupná zájemcům žádajícím o dotace**, která by obsahovala přesný návod, jakým způsobem mají být zpracovány žádosti o dotace. Alespoň částečně by mohlo napomoci rovněž **zavedení centrální databáze NNO**, kterou by jednotlivé státní resorty mohly využívat při posuzování žádostí o financování projektů jednotlivých organizací. Tím by se například odstranila nutnost přikládat některé údaje k žádostem opakovaně každý rok.

Většina organizací též vyjádřila nespokojenost s legislativními opatřeními, která se týkala jak obecnějších problémů spojených s fungováním těchto organizací, tak i nevhodných zákonů vztahujících se k oblastem jejich působnosti, kde je jejich cílem hájit zájmy klientů. Sporným bodem byla nejčastěji daňová problematika, kde by zkoumané organizace uvítaly **zavedení daňových úlev** pro ně, jako nevýdělečné subjekty. Přehodnocena by měla být rovněž možnost zavedení daňových asignací, která by některým organizacím přinesla další významný zdroj prostředků. Podobný výsledek, ovšem s širším dopadem, by mohlo mít i **zvýhodnění daňových odpisů** pro subjekty, které občanský sektor svými prostředky podporují.

Státní sektor by neměl přímo zasahovat do vedení NNO, ale měl by poskytovat svobodné pole pro uplatňování občanského sektoru. Formou stanovení prioritních oblastí a finanční podporou subjektů, které se v nich angažují, může stát s dynamickým neziskovým sektorem spolupracovat a v případě potřeby jej využívat k poskytování služeb občanům a odstraňování problémů, které sám adekvátně řešit nemůže. Podporou určitých služeb a typů organizací lze dosáhnout i rozšíření spektra činností, které byly původně omezené, což může být věcně i ekonomicky efektivní zvláště v menších obcích. Pro správně fungující občanskou společnost však není vhodné, aby se stát stal hlavním nebo dokonce výhradním sponzorem neziskového sektoru. Tím by totiž ztrácel tento sektor své výsadní podstaty založené na odlišnosti vůči státu a trhu. Měli by to být především občané a firmy, kteří sami utvářejí nebo přispívají na hodnoty vytvářené občanským sektorem.

Literatura

- Akční plán na podporu rodin s dětmi (pro období 2006 - 2009)*. Praha: MPSV, 2006.
- Broulíková, Jana, Kuchařová, Věra: *Opatření sociální politiky k problémovým typům rodin*. Praha: VÚPSV, 2002.
- Dohnalová, Marie: *Antropologie občanské společnosti*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, CERM, NAUMA, 2004.
- Dušková, Zora et al.: *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004.
- Erikson, Erik H.: *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002.
- Fialová, Ludmila: „Trendy ve sňatkovém chování obyvatelstva České republiky ve 20. století.“ *Demografie* 48 (2), s. 97-108, 2006.
- Frič, Pavol: *Aktivity a potřeby neziskových organizací v ČR*. Praha: Agnes a ICN, 1998.
- Frič, Pavol, Rochdi Goulli et al.: *Neziskový sektor v ČR. Výsledky mezinárodního srovnávacího projektu John Hopkins University*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001.
- Chaloupková, Jana, Šalamounová Petra: *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: SOÚ AV ČR, 2004.
- Kenny, Tom: *Securing Social Rights Across Europe. How NGOs Can Make Use of the European Social Charter*, 1997.
- Křížková, Alena (ed.): *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005.
- Kuchařová, Věra: *Výkon sociální práce na pověřených obecních úřadech v podmínkách rostoucích nároků*. Praha: VÚPSV, 2001.
- Kuchařová, Věra et al.: *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů. Uplatnění nároků na rodičovskou dovolenou a na volno na péči o nemocného člena rodiny v praxi*. Praha: VÚPSV, 2006.
- Müller, Karel: *Češi a občanská společnost*. Praha: Triton, 2002.
- Naděje - Výroční zpráva 2005*. Praha: Naděje, 2006.
- Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006*. Praha: MPSV, 2004.
- Národní koncepce rodinné politiky*. Praha: MPSV, 2005.
- Nešporová, Olga: „Otcové pečující o děti formou rodičovské dovolené.“ *Demografie* 48 (3), s. 179-193, 2006.
- Pauliniová, Zora (ed.): *Čítanka pre neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 1998.
- Pazlarová, Hana, Kovařík, Jiří, Bubleová, Věduna: „Jaké jsou naše „neziskovky“?“ *Náhradní rodinná péče*, 2002. 5 (1), s. 27-31.
- Potůček, Martin: *Nejen trh. Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Praha: SLON, 1997.
- Průša, Ladislav: „Postavení nestátních neziskových organizací při poskytování veřejných služeb.“ *Práce a mzda*, 2004. 52 (3/4), s. 67-72.

Rychtaříková, Jitka: *Diferenční plodnost v České republice podle rodinného stavu a vzdělání v kohortní perspektivě*. In: Hamplová, Rychtaříková, Pikálková: *České ženy: vzdělání, partnerství a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003.

Schaad, Martina: *Neziskové organizace v ekonomické teorii. Analýza vývoje a motivace bezplatných dobročinných aktivit*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.

Siegel, Daniel, Jenny Yancey: *Obnova občanské společnosti. Rozvoj nevýdělečného sektoru ve východní části střední Evropy a role západní pomoci*. New York: Rockefeller Brothers Fund, 1993.

Šnajberková, Věra: *Spolupráce NNO pověřených sociálně-právní ochranou dětí a regionální samosprávy v Plzni*. Diplomová práce na katedře sociální práce FF UK. Praha, 2005.

Sobotka, Tomáš: *Ten Years of Rapid Fertility Changes in European Post-communist Countries: Evidence and Interpretation*. příspěvek na EAPS konferenci, 2001 in. Van de Kaa, D.J. 2003. *Demographies in transition, an essay on continuity and discontinuity in value change*, European Population Conference, 2003

Sullerotová, Evelyne: *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1998.

Tomeš, Igor et al.: *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002.

Vajdová, Tereza: *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice*. Praha: Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, 2004.

Vajdová, Tereza: *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje*. Brno: CERM, 2005.

Výroční zpráva za rok 2004. Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v České republice. Praha: ARPZPD, 2005.

Internetové stránky:

<http://www.e-cvns.cz>

<http://www.icn.cz/dbnno/asp/search.asp>

<http://www.materskacentra.cz/>

<http://www.migraceonline.cz/>

<http://www.mvcr.cz/rady/sdruzeni/index.html>

<http://www.neziskovky.cz/>

http://www.ngo-eu.cz/info_o_strankach.asp

<http://www.rodiny.cz/>

<http://www.vlada.cz/cs/rvk/rnno/uvod.html>

Příloha: Dotazník pro nestátní neziskové organizace

U otázek s uvedeným výčtem odpovědí označte vybranou odpověď zaškrtnutím příslušného čtverečku křížkem. Kde není uvedeno jinak, vybírejte pouze jednu z variant.

Název organizace: .....

.....

Adresa (včetně kraje): .....

.....

Telefon: .....

E-mail: .....

WWW: .....

Kontaktní osoba: .....

V případě, že má Vaše organizace více poboček, odpověďte na následující otázky, prosím, pouze za Vaši pobočku (není-li uvedeno jinak).

1. Ve kterém roce byla založena Vaše organizace?

.....

2. Pokud Vaše organizace přímo navazuje na aktivity jiné, předchozí organizace, kdy vznikla tato, původní organizace?

.....

3. Které z následujících skupin jsou klienty Vaší organizace?

Možno zaškrtnout více variant.

- a) Děti z fungujících rodin
- b) Zdravotně postižené děti
- c) Zanedbávané, týrané, zneužívané děti
- d) Děti žijící mimo původní rodinu (pěstounská péče, dětské domovy apod.)
- e) Riziková mládež
- f) Matky na mateřské a rodiče na rodičovské dovolené
- g) Osamělé matky/otcové s dětmi
- h) Dospělé osoby nacházející se v obtížné životní situaci
- i) Dospělé osoby v běžných životních situacích
- j) Zdravotně postižení dospělí
- k) Cizinci, uprchlíci
- l) Romové
- m) Senioři
- n) Fungující rodina
- o) Disfunkční rodina
- p) Jiná skupina, jaká .....

4. Pokud se zaměřujete na více z výše uvedených skupin klientů, zaměřujete se na některé z nich prioritně? Pokud ano, uveďte na které. (napište maximálně 2 z výše uvedených variant a-p v otázce 3)

.....

5. Jakému typu činnosti se věnujete?

Možno zaškrtnout více variant.

- a) Právní poradenství
- b) Psychologické poradenství
- c) Sociální poradenství
- d) Služby sociální péče
- e) Služby sociální prevence
- f) Sociálně-právní ochrana dětí
- g) Nízkoprahové centrum
- h) Volnočasové aktivity
- i) Odlehčovací služby
- j) Zdravotní služby
- k) Vzdělávání
- l) Sociální pomoc
- m) Azylový dům, bydlení
- n) Humanitární pomoc
- o) Charitativní činnost
- p) Jiná činnost, jaká.....

6. Pokud se zaměřujete na více z výše uvedených typů činností, věnujete se některým z těchto činností prioritně? Pokud ano, uveďte kterým. (napište maximálně 3 z výše uvedených variant a-p v otázce 5)

.....

7. Jak velký je rozsah působnosti Vaší organizace (včetně všech poboček) z hlediska regionů?

- 1. Aktivita na úrovni obce
- 2. Aktivita na úrovni okresu
- 3. Aktivita na úrovni kraje
- 4. Celostátní působnost
- 5. Mezinárodní působnost
- 6. Jinak, upřesněte jak.....

8. Kolik má Vaše organizace v současné době celkem poboček?

Počítejte, prosím, i Vaše pracoviště. Pokud Vaše organizace nemá žádnou pobočku, uveďte 1.

.....poboček

9. Kolik má Vaše organizace v současné době pracovníků?

Pokud má organizace více poboček, odpovídejte pouze za Vaši pobočku.

a) Počet zaměstnanců:.....

b) Kolik z těchto zaměstnanců má vyšší než 0,7 úvazek:.....

c) Počet neplacených pracovníků (dobrovolníků):.....

10. Jaký byl zhruba počet klientů Vaší organizace v loňském roce?

Pokud má organizace více poboček, odpovědíte pouze za Vaši pobočku.

a) Celkem.....

b) Z toho bylo pravidelných klientů.....

11. Očekáváte v letošním roce výraznější změnu v počtu Vašich klientů?

1. Ne

2. Ano, zvýšení

3. Ano, snížení

12. Pokud ano, z jakých důvodů očekáváte tyto změny?

.....
.....
.....

13. Domníváte se, že kapacita Vašich služeb odpovídá poptávce?

1. Ano

2. Ne, poptávka převyšuje nabídku

3. Ne, nabídka převyšuje poptávku

14. Můžete tento údaj nějak okomentovat, upřesnit?

.....
.....
.....

15. Služby poskytlujete:

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Ano	Ne
a) Bezplatně	☐	☐
b) Za úplatu	☐	☐
c) Za částečnou úplatu	☐	☐

16. Jaký způsob převládá? (napište jednu z výše uvedených variant a-c).....

17. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky pro činnost Vaší organizace?

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Ano, opakovaně	Ano, sporadicky	Ne
a) Pomocí sponzorů	☐	☐	☐
b) Z dotací obce	☐	☐	☐
c) Z dotací kraje	☐	☐	☐
d) Z dotací Ministerstva práce a sociálních věcí	☐	☐	☐
e) Z dotací jiných státních subjektů	☐	☐	☐
f) Od mezinárodních organizací/fondů	☐	☐	☐
g) Od nadací/nadačních fondů	☐	☐	☐
h) Vlastní činností	☐	☐	☐
i) Poskytováním služeb za úhradu	☐	☐	☐
j) Jinak, jak.....	☐	☐	☐

18. Nejvíce finančních prostředků získáváme od.....

(napište jednu z výše uvedených variant a-j v otázce 17)

19. Pokud jste schopni vyčíslit, kolik procent z celku představují tyto finanční prostředky, uveďte prosím tento podíl: ..... %

20. Žádali jste někdy o finanční prostředky pro činnost Vaší organizace?

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Ano	Ne
a) Obec	☐	☐
b) Kraj	☐	☐
c) Ministerstvo práce a sociálních věcí	☐	☐
d) Jiné státní subjekty	☐	☐
e) Mezinárodní organizace/fondy	☐	☐

21. S Vašimi současnými finančními prostředky vycházíte:

1. Bez problémů
 2. S určitými problémy
 3. Velmi obtížně

22. Pokud máte nějaké finanční problémy, co je jejich důvodem?

.....
.....
.....

23. Jak si myslíte, že následující subjekty zajišťují služby, které poskytuje i Vaše organizace?

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Zajišťují dostatečně	Zajišťují, ale v nedostatečné míře	Vůbec nezajišťují
a) Státní sektor	☐	☐	☐
b) Soukromý sektor	☐	☐	☐
c) Jiné nestátní, neziskové organizace	☐	☐	☐

24. Domníváte se, na základě Vašich zkušeností, že následující aspekty poskytování služeb neziskovými organizacemi v ČR jsou dostatečné?

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Zcela dostatečné	Spíše dostatečné	Spíše nedostatečné	Zcela nedostatečné
a) Právní normy	☐	☐	☐	☐
b) Finanční zdroje	☐	☐	☐	☐
c) Územní pokrytí poskytování služeb	☐	☐	☐	☐
d) Personální vybavenost poskytování služeb	☐	☐	☐	☐
e) Kvalifikační úroveň pracovníků	☐	☐	☐	☐

25. Jakým způsobem převážně řešíte další vzdělávání Vašich zaměstnanců?

1. Zaměstnance školíme, vzděláváme sami
2. Financujeme zaměstnancům vzdělávání u jiných subjektů
3. Zaměstnanci si financují další vzdělávání na vlastní náklady
4. Další vzdělávání u našich zaměstnanců nevyžadujeme

26. Jste při vykonávání Vaší činnosti spokojeni s následujícími okolnostmi?

Zvolte jednu odpověď v každém řádku.

	Ano, zcela spokojeni	Ano, spíše spokojeni	Ne, spíše nespokojeni	Ne, zcela nespokojeni
a) Přístup ze strany státu	☐	☐	☐	☐
b) Přístup ze strany obce	☐	☐	☐	☐
c) Spolupráce s ostatními nestátními neziskovými organizacemi	☐	☐	☐	☐
d) Spolupráce s dobrovolníky	☐	☐	☐	☐
e) Přístup ze strany široké veřejnosti	☐	☐	☐	☐
f) Pozitivní hodnocení ze strany klientů	☐	☐	☐	☐

27. Máte pocit, že svou činností:

- 1. Si navzájem konkurujete s jinými organizacemi poskytujícími obdobné služby
- 2. Vzájemně se svými službami doplňujete s jinými organizacemi
- 3. Zaplňujete mezeru (téměř) chybějících služeb

28. Na závěr dotazníku, prosím, popište, co by pomohlo Vaší organizaci při vykonávání její činnosti, případně s jakými problémy se potýkáte.

a) Ze strany státu .....

.....

.....

.....

.....

b) Ze strany obce .....

.....

.....

.....

.....

c) Právní úpravy .....

.....

.....

.....

.....

d) Ostatní .....

.....

.....

.....

.....

Velice Vám děkujeme za spolupráci!